

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI TINERETULUI
Unitatea de Management al Proiectelor pentru Învățământul Preuniversitar

ghid de bune practici

2008

pentru educația timpurie
a copiilor între 3 - 6/7 ani

GHID DE BUNE PRACTICI

PENTRU

**EDUCAȚIA TIMPURIE
A COPIILOR ÎNTRE
3-6 / 7 ANI**

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ȘI TINERETULUI
Unitatea de Management al Proiectelor pentru Învățământul Preuniversitar

Ghidul de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

a fost realizat în cadrul

Proiectului pentru Educație Timpurie Incluzivă, din cadrul Programului de Incluziune Socială cofinanțat de Guvernul României și Banca Mondială.

Mulțumim Grădiniței cu Program Prelungit CSIPIKE-Sfântu Gheorghe, Grădiniței cu Program Prelungit nr. 3 Step by Step-Tulcea, Grădiniței nr. 1-Videle și Grădiniței Waldorf-Pucioasa, pentru amabilitatea de a oferi poze pentru ilustrarea prezentului ghid.

CUPRINS

Cuvânt înainte

Capitolul 1. Copilăria timpurie	10
● Importanța perioadei timpurii în dezvoltarea individului	10
● Teorii psihopedagogice care stau la baza educației timpurii	12
● Obiectivele generale ale educației timpurii	14
● Principiile care stau la baza practicilor în educația timpurie incluzivă	15
Capitolul 2. Învățarea la vârstele timpurii - Cum învață copilul?	17
● Specificul învățării la copilul de 3-6/7 ani. Experimentarea, explorarea, jocul	18
● Predarea integrată - activitățile tematice	23
Capitolul 3. Jocul copilului	26
● Ce este jocul pentru copil?	26
● Evoluția comportamentului de joc al copilului de la 3 la 6 ani	27
● Tipuri de joc specifice vârstei timpurii 3-6/7 ani:	30
● Jocul ca tip de activitate de învățare integrată	37
Capitolul 4. Mediul de învățare	42
● Centrul de activitate Artă	45
● Centrul de activitate Bibliotecă	47
● Centrul de activitate Științe	49
● Centrul de activitate Construcții	50
● Centrul de activitate Căsuța Păpușii (Joc de rol)	51
● Centrul de activitate Jocuri de masă	52

Capitolul 5: Rolul educatoarei/adultului în interacțiunea cu copilul și dezvoltarea sentimentului de apartenență la grup ..	57
● Recunoașterea unicității copilului, a personalității lui și a drepturilor sale fundamentale.....	58
● Formarea și respectarea independenței, autonomiei copilului.....	60
● Rolul educatoarei în procesul de integrare a copilului.....	65
Capitolul 6. Proiectarea activităților de învățare	67
● Strategii educaționale de abordare integrată a dezvoltării copilului și centrarea procesului educațional pe copil	67
1. Strategii de învățare prin descoperire	67
2. Strategii de învățare prin cooperare	67
3. Strategii de promovare a unei educații incluzive	67
Capitolul 7. Evaluarea progresului copilului.....	84
● Relația observare - evaluare	84
● Forme ale evaluării.....	92
● Portofoliul copilului	94
Capitolul 8. Planificarea zilnică/săptămânală	97
Capitolul 9. Colaborarea cu familia și comunitatea	103
● Cum cunoaștem familia copiilor.....	104
● Cum comunicăm eficient cu părinții	110
● Promovarea incluziunii sociale în parteneriatul cu familiile copiilor.....	118
● Triada grădiniță-familie-comunitate.....	120
Bibliografie:	124

CUVÂNT ÎNAINTE

Copilăria timpurie reprezintă cea mai importantă perioadă din viața unui individ prin consecințele durabile pe care le are asupra dezvoltării ulterioare a acestuia. Ultimele cercetări au demonstrat și argumentat modul în care trebuie abordată această perioadă de vârstă insistând pe practicile adecvate de îngrijire și educație a copilului mic.

Ideea centrală este aceea că fiecare copil este unic iar unicitatea lui reprezintă punctul de plecare în toate deciziile luate în privința lui, cu scopul primordial de a-l ajuta să se dezvolte deplin.

Ghidul are ca reper primordial COPILUL!

Tot ceea ce știm, credem și gândim despre copil se reflectă în tot ceea ce facem pentru el.

Cu cât ne vom apropia mai mult de el și îl vom înțelege mai bine, cu atât vom învăța mai multe despre ceea ce ar trebui să facem pentru a-l ajuta să crească și să se dezvolte la nivelul întregului potențial de care dispune.

În educație nu există rețete, există experiență acumulată, idei, teorii bazate pe cercetări noi, practici confirmate care și-au demonstrat în timp eficiența, valori, principii, reguli.

Succesul educației se bazează pe adaptarea demersului educațional la nevoile individuale ale fiecărui copil.

Ghidul de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de 3-6/7 ani reprezintă un instrument de lucru pentru cadrele didactice care lucrează cu copiii de vârstă timpurie cu scopul:

- de a crea o perspectivă comună și unitară în rândul tuturor cadrelor didactice asupra dezvoltării și educației copilului în perioada timpurie;
- de a promova practicile educaționale care stimulează și susțin dezvoltarea copilului;
- de a sprijini deciziile pedagogice ale cadrelor didactice în practica zilnică;
- de a oferi sprijin în aplicarea cerințelor Curriculumului Național.

Cunoașterea creșterii și dezvoltării copilului este absolut necesară pentru înțelegerea fiziologiei și patologiei vârstei. Ele sunt procese complementare. **Creșterea** se referă la schimbările specifice de ordin fizic și creșterea în dimensiune. **Dezvoltarea** este definită ca sporirea în complexitate sau modificare de la forme simple la forme mai complexe și mai detaliate. Este un proces ordonat continuu în care copilul dobândește cunoștințe, achiziționează deprinderi, dezvoltă comportamente adecvate, adaptabile, se autodefinește în raport cu sine și cu ceilalți. Factorii ereditari și de mediu, unici în cazul fiecărui copil, influențează ritmul și calitatea dezvoltării copilului - de aici diferențierea atât de semnificativă a dezvoltării copilului.

Respectarea drepturilor fiecărui copil, asigurarea egalității șanselor la educație, valorizarea sinelui (cultivarea respectului față de sine, a stimei), dezvoltarea relațiilor cu semenii bazate pe respect, politețe, toleranță, colaborare, încredere, onestitate sunt aspecte care stau la baza elaborării acestui ghid.

Întregul ghid este construit pe axa de la teorie la practică.

Se știe că orice teorie devine sterilă dacă nu este însoțită de practica ce îi poate confirma valoarea, precum orice practică devine improvizație dacă nu este susținută cu argumente științifice.

Fiecare capitol cuprinde aspectul teoretic al problemei abordate, conturând universul teoretic al educației timpurii, perspectiva psihopedagogică actuală privind educația copilului mic, principiile de bază care trebuie respectate în abordarea integrată a copilului.

Sunt prezentate numeroase argumente care susțin:

- avantajele abordării holiste (globale) a copilului acordându-se atenție în egală măsură dezvoltării acestuia atât în plan fizic, al sănătății, precum și în plan cognitiv și socio-emoțional;
- necesitatea respectării unicității fiecărui copil prin adaptarea educației la nevoile, interesele și ritmul individual de dezvoltare a copilului.

Conceptul conform căruia copilul este un tot unitar are la bază principiul acceptat pe larg că toate domeniile creșterii și dezvoltării umane sunt legate între ele. Nici unul din aspectele dezvoltării nu se manifestă de sine stătător, iar toate deprinderile, oricât de simple sau complexe ar fi, reflectă intercorelarea abilităților.

Sunt numeroase modalități de clasificare a domeniilor dezvoltării (cea mai răspândită fiind cea a lui Bloom). În prezent, pe plan internațional, preocupările de conceptualizare cât mai comprehensivă a dezvoltării copilului au condus spre definirea acestor domenii având ca reper atât psihologia dezvoltării, dar și finalitățile educației în perioada copilăriei timpurii. Astfel, cele trei domenii clasice în psihologie, domeniul fizic (psihomotor), cognitiv, socio-emoțional, au fost explicitate și completate.

În curriculumul pentru educația timpurie a copilului de la 3 la 6/7 ani, aceste domenii ale dezvoltării copilului sunt prezentate și constituie direcții prioritare în aplicarea curriculumului. Acestea sunt:

1. **DOMENIUL Dezvoltarea fizică, sănătate și igienă personală** - cuprinde o gamă largă de deprinderi și abilități (de la mișcări largi, cum sunt săritul, alergarea, până la mișcări fine de tipul realizării desenelor sau modelarea), dar și coordonarea, dezvoltarea senzorială, alături de cunoștințe și practici referitoare la îngrijire și igienă personală, nutriție, practici de menținerea sănătății și securității personale.

Dezvoltare fizică: Dezvoltarea motricității grosiere
Dezvoltarea motricității fine
Dezvoltarea senzorio-motorie

Sănătate și igienă personală: Promovarea sănătății și nutriției
Promovarea îngrijirii și igienei personale
Promovarea practicilor privind securitatea personală

2. **DOMENIUL Dezvoltarea socio-emoțională** - vizează debutul vieții sociale a copilului, capacitatea lui de a stabili și menține interacțiuni cu adulți și copii. Interacțiunile sociale mediază modul în care copiii se privesc pe ei înșiși și lumea din jur. Dezvoltarea emoțională vizează îndeosebi capacitatea copiilor de a-și percepe și exprima emoțiile, de a înțelege și a răspunde emoțiilor celorlalți, precum și dezvoltarea conceptului de sine, crucial pentru acest domeniu. În strânsă corelație cu conceptul de sine se dezvoltă imaginea despre sine a copilului, care influențează decisiv procesul de învățare.

Dezvoltare socială: Dezvoltarea abilităților de interacțiune cu adulții
Dezvoltarea abilităților de interacțiune cu copiii de vârstă apropiată
Acceptarea și respectarea diversității
Dezvoltarea comportamentelor pro sociale

Dezvoltare emoțională: Dezvoltarea conceptului de sine
Dezvoltarea controlului emoțional
Dezvoltarea expresivității emoționale

3. **DOMENIUL Dezvoltarea limbajului și a comunicării** - vizează dezvoltarea limbajului (sub aspectele vocabularului, gramaticii, sintaxei, dar și a înțelegerii semnificației mesajelor), a comunicării (cuprinzând abilități de ascultare, comunicare orală și scrisă, nonverbală și verbală) și preachizițiile pentru scris-citit și însoțește dezvoltarea în fiecare dintre celelalte domenii.

Dezvoltarea limbajului și a comunicării: Dezvoltarea capacității de ascultare și înțelegere (comunicare receptivă)
Dezvoltarea capacității de vorbire și comunicare (comunicare expresivă)

Dezvoltarea premiselor citirii și scrierii: Participarea la experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții
Dezvoltarea capacității de discriminare fonetică; asocierea sunet-literă
Conștientizarea mesajului vorbit/scriș
Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

4. **DOMENIUL Dezvoltarea cognitivă** - a fost definită în termenii abilității copilului de a înțelege relațiile dintre obiecte, fenomene, evenimente și persoane, dincolo de caracteristicile lor fizice. Domeniul include abilitățile de gândire logică și rezolvare de probleme, cunoștințe elementare matematice ale copilului și cele referitoare la lume și mediul înconjurător.

Dezvoltarea gândirii logice și rezolvarea de probleme

Cunoștințe și deprinderi elementare matematice, cunoașterea și înțelegerea lumii:

Reprezentări matematice elementare (numere, reprezentări numerice, operații, concepte de spațiu, forme geometrice, înțelegerea modelelor, măsurare)

Cunoașterea și înțelegerea lumii (lumea vie, Pământul, Spațiul, metode științifice)

5. **DOMENIUL Capacități și atitudini în învățare** - se referă la modul în care copilul se implică într-o activitate de învățare, modul în care abordează sarcinile și contextele de învățare, precum și la atitudinea sa în interacțiunea cu mediul și persoanele din jur, în afara deprinderilor și abilităților menționate în cadrul celorlalte domenii de dezvoltare.

Curiozitate și interes

Inițiativă

Persistență în activitate

Creativitate

Aceste domenii contribuie la concentrarea asupra unor elemente ale dezvoltării normale a copilului și sunt utilizate pentru a descrie evoluția copilului de-a lungul procesului continuu al dezvoltării. Înțelegerea fiecărui domeniu al dezvoltării contribuie la conturarea „portretului” copilului, care e util pentru evaluarea caracteristicilor imediate și permanente legate de abilitățile copilului și comportamentul lui.

Progresul personal al copilului poate fi diferit în diverse domenii: un copil merge mai devreme, dar vorbește mai târziu, altul are capacitatea de a relaționa foarte ușor, dar stabilește mai greu relații cauzale între fenomene, obiecte. Dezvoltarea în fiecare domeniu depinde de stimulii pe care-i întâlnește copilul și de posibilitățile de învățare oferite de mediul educațional.

Ideea care străbate ghidul, îndeosebi prin exemplele și recomandările prezentate, este că învățarea și dezvoltarea copilului la vârstele timpurii trebuie abordate dintr-o perspectivă integrată. Această idee este promovată de:

- Abordarea integrată a curriculumului pornind de la obiectivele cadru formulate pe domenii experiențiale care vizează toate domeniile de dezvoltare menționate în curriculum; proiectarea de unități tematice care integrează obiectivele cadru ale tuturor domeniilor de experiențiale prin sarcinile și materialele utilizate;

- Corelarea domeniilor de dezvoltare și a celor experiențiale cu tipurile de activități proiectate și cu centrele de activitate organizate în sala de grupă;
- Valorificarea jocului ca modalitate de abordare integrată în cadrul activității copilului în grădiniță;
- Organizarea mediului de învățare care să permită dezvoltarea liberă a copilului și să pună în evidență dimensiunea interculturală și pe cea a incluziunii sociale;
- Utilizarea strategiilor didactice centrate pe individualizare, descoperire, cooperare prin modul de evaluare și planificare a programului zilnic;
- Parteneriatul dintre grădiniță - familie - comunitate conduce spre abordarea integrată a învățării și dezvoltării copilului în funcție de necesitățile și cerințele individuale ale sale.

Gradarea progresivă de la teorie la scop unic argumentarea necesității timpurii, promovarea și susținerea de 3 - 6/7 ani.

Noi trebuie să fim pregătiți și educative stimulăm dorința și mișcare, dorința și nevoia de nevoia de a se exprima în forme Copilul învață făcând!

Să-i oferim toate oportunitățile de încurajare și, mai presus de toate,

Gândit să fie prietenos și folositor în același timp, să ofere informații de ordin general dar și repere importante, atât teoretice cât și practice, ghidul devine un instrument accesibil pentru activitatea didactică de zi cu zi.

practică de-a lungul întregului ghid a avut ca promovării activității integrate la vârstele unei noi perspective asupra educației copiilor

convinși că prin intervențiile noastre nevoia de cunoaștere, dorința și nevoia de explorare, dorința și nevoia de joc, dorința și cât mai variate.

a învăța, asigurându-i protecție, siguranță, iubire!

Capitolul 1. Copilăria timpurie

- **Importanța perioadei timpurii în dezvoltarea individului**
- **Teorii psihopedagogice care stau la baza educației timpurii și contribuie la perspectiva integrată a abordării învățării și dezvoltării.**
- **Obiectivele generale ale educației timpurii**
- **Principiile care stau la baza practicilor în educația timpurie.**

● **Importanța perioadei timpurii în dezvoltarea individului**

Educația timpurie este prima treaptă de pregătire pentru educația formală și se adresează copiilor de la naștere la 6-7 ani, oferind condiții specifice pentru dezvoltarea deplină, în funcție de evoluția individuală și de vârstă a acestora.

Conform Raportului de monitorizare globală a Educației pentru Toți (2007), educația timpurie sprijină supraviețuirea, creșterea, dezvoltarea și învățarea copiilor de la naștere până la intrarea în ciclul primar (formal, informal, nonformal), incluzând sănătatea, nutriția și igiena, dezvoltarea cognitivă, socială, fizică și emoțională a lor.

Educația timpurie încorporează ideea că vârstele mici constituie baza personalității, iar pentru reușita educațională a copilului e necesar să fie antrenați toți agenții cu influențe asupra copilului, pornind de la familie, instituții de educație până la comunitate.

În această perioadă educația este un proces holist, care se concentrează atât pe dezvoltarea fizică, cât și pe cea cognitivă, socio-emoțională și constă în activități și experiențe care influențează dezvoltarea plină a copilului.

- Dezvoltarea reprezintă un **proces continuu** de schimbare în cadrul căruia nivelul de mișcare, gândire, simțire și interacțiune al copilului cu persoanele și obiectele din lumea înconjurătoare devine din ce în ce mai complex.
- Dezvoltarea este un **proces multidimensional**:
 - dimensiunea fizică / motorie (abilitatea de mișcare și coordonare, sănătate și nutriție);
 - dimensiunea cognitivă (abilitatea de a gândi, a reflecta, a judeca, a asculta și a înțelege, a comunica oral și scris);
 - dimensiunea socio-emoțională (abilitatea de a interacționa cu lumea din jur și de a trăi emoții sentimente adecvate).

- Dezvoltarea este un **proces integrator**, toate dimensiunile dezvoltării sunt interdependente, se află într-o strânsă determinare și relaționare reciprocă, se influențează și se dezvoltă simultan.

Dacă un copil se confruntă cu stări de stres emoțional și nu poate face față stresului vor fi afectate capacitățile lui de a se dezvolta fizic și de a învăța. Această interacțiune dintre dimensiuni, distincte din punct de vedere conceptual dar interdependente organic, solicită o atenție asupra "**copilului în întregime**".

Tot ce se întâmplă în primii ani de viață ai copilului este esențial, atât pentru progresul său imediat cât și pentru viitorul său. De aceea educația timpurie are în vedere această perioadă fundamentală pentru dezvoltarea creierului, ce determină progresele în formarea capacităților fizice, cognitive, lingvistice, sociale, emoționale ale copilului.

Toate modificările ce au loc asupra domeniilor de dezvoltare ale copilului au la bază interacțiunea acestuia cu oamenii, lucrurile din jur.

Un copil care se bucură de atenție, grijă, răbdare, joc, comunicare va manifesta dorința și încrederea de a învăța repede, de a-și dezvolta capacitățile de relaționare.

➔ **Repere cheie privind dezvoltarea**

- Dezvoltarea umană este determinată de interacțiune dinamică și continuă a factorilor biologici și a experienței, copiii trecând prin procese succesive de asimilare și acomodare.
- Cultura influențează toate aspectele dezvoltării umane și este reflectată în tradițiile și regulile de creștere a copiilor;
- Formarea abilităților de autoreglare constituie piatra de temelie în dezvoltarea copiilor mici sub toate aspectele;
- Copiii sunt participanți activi la procesul de dezvoltare a lor, reflectând dorința proprie ființei umane de a explora și stăpâni mediul;
- Relațiile umane și impactul lor asupra individului constituie elementele unei dezvoltări sănătoase.
- Dezvoltarea copiilor se produce pe căi individuale, traiectoria lor este caracterizată prin continuitate și discrepanțe, precum și prin contexte culturale semnificative;
- Timpul în care copilul trece prin experiențe proprii are importanță, dar el rămâne vulnerabil în fața riscurilor și este predispus să accepte influențele protectoare din primii ani de viață până la maturitate.
- Dezvoltarea poate fi influențată în copilăria timpurie prin intervenții eficiente, care schimbă echilibrul dintre riscuri și factorii protectori, conducând la prevenția unor probleme sau deficiențe.

➔ **Efectele pozitive ale educației timpurii**

- Educația timpurie are un efect pozitiv asupra abilităților copilului, asupra carierei sale școlare (note mai mari, repetenție scăzută). Copiii dobândesc atitudine pozitivă și motivație pentru activitatea școlară, se îmbunătățește abilitatea intelectuală a copilului pe termen scurt, se schimbă percepția celorlalți asupra potențialului copilului;
- Educația timpurie dezvoltă abilitățile sociale ale copiilor, independent de mediul de proveniență, atunci când mediul educațional și interacțiunea adult-copil promovează calitatea și incluziunea.

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

- Frecventarea unei instituții și durata acestei frecventări reprezintă o condiție esențială pentru înregistrarea unor progrese în dezvoltarea copilului.
- Educația timpurie are efecte pozitive asupra integrării sociale a adolescentului și adultului. Copiii proveniți din medii socio-economice defavorizate, care au beneficiat de o educație timpurie adecvată, parcurg un traseu școlar mai lung, se reduce comportamentul delicvent, rate mai scăzute de abandon și o dorință mai mare de a fi integrați în societate.

În concluzie, educația timpurie își pune amprenta pe tot parcursul vieții copilului și de aceea programele de înaltă calitate depind în mod direct de:

- calitatea pregătirii personalului;
- mediul educațional adecvat;
- practici de grupare eficientă a copiilor;
- un program zilnic științific;
- implicarea părinților.

● Teorii psihopedagogice care stau la baza educației timpurii

Pentru realizarea unei educații centrate pe copil, metodologia propusă în acest ghid se bazează pe o rețea teoretică solidă, pe practici pedagogice de succes pe plan mondial.

➔ **Teoriile constructiviste** acordă atenție egală eredității și educației în dezvoltarea copilului, punând accent pe dezvoltarea cognitivă. Copiii sunt abordați ca subiecte care își utilizează capacitățile fizice și intelectuale în continuă dezvoltare, pentru **a interacționa activ** cu mediul și a acționa asupra acestuia. În acest proces ei își dezvoltă capacități cognitive și modele comportamentale tot mai complexe, mediul poate frâna sau stimula ritmul dezvoltării, dar etapele parcurse în dezvoltare sunt generale, universale.

Ideile lui **J. Piaget** privind impactul **învățării prin descoperire** și **explorare** asupra dezvoltării copiilor mici constituie baza educației timpurii. Stadiile dezvoltării în procesul de învățare și formare a personalității copilului, după Piaget, sunt:

- ❖ stadiul inteligenței senzorio-motorii, cuprins între 0-2 ani;
- ❖ stadiul gândirii preoperaționale, cuprins între 2-6 ani;
- ❖ stadiul operațiilor concrete, cuprins între 6/7 - 10/11 ani;
- ❖ stadiul operațiilor formale, peste 11 ani.

Copiii își construiesc structuri mentale care iau naștere prin interiorizarea acțiunilor cu obiectele.

Dezvoltarea și învățarea sunt constante, reciproce între procesul de asimilare și adaptare. Prin asimilare corelează obiectul cu schema deja existentă, prin adaptare își modifică schema conform obiectului. Cunoașterea noului activează procesul de asimilare și acomodare, iar înțelegerea se produce doar atunci când aceste procese se află în echilibru.

Piaget a demonstrat **rolul activ al copilului** în explorarea mediului în care trăiește, în dezvoltarea sa cognitivă și morală.

Copilul se străduiește să găsească explicație evenimentelor și lumii din jurul lui iar adultul are sarcina de a-i crea oportunități pentru cercetare și explorare, să-i asigure suport emoțional, securitate și să încurajeze cunoașterea.

Învățarea în primii doi ani este senzorială, are loc pe etape, structurile mentale se formează prin interacțiunea copilului cu mediul. Ulterior informațiile dobândite prin explorare sunt utilizate în acțiuni, stabilind raporturi între obiecte, ființe, evenimente, fenomene.

➔ **Teoria dezvoltării psihosociale** a lui Erik Erikson completează teoria dezvoltării cognitive a lui J.Piaget.

După Erikson:

- dezvoltarea e un proces de integrare a factorilor biologici individuali cu factorii de educație și cei socio-culturali;
- potențialul de dezvoltare al individului capătă împlinire pe tot parcursul existenței, omul traversează 8 stadii polare;
- individul traversează crize de dezvoltare în urma cărora acumulează noi achiziții, anumite calități.
- Stadiile sunt consecutive, au o anumită structură și se soldează cu un produs psihologic pozitiv sau negativ ce marchează dezvoltarea ulterioară a personalității.
- ❖ În primul an de viață există relația bipolară **încredere-neîncredere** ce poate avea ca achiziție **încrederea în adulți**.
- ❖ De la 1 la 3 ani –**autonomie / emancipare - dependența / îndoiala** și generează **autocontrolul**;
- ❖ Între 4 și 5 ani –dorința de a afla **ce fel de persoană va fi** - sentimentul **vinovăției** generează sentimentul de **responsabilitate**.
- ❖ Între 6 și 11 ani –constituirea inițiativei - sentimentul de inferioritate conduce spre sentimentul **competenței**.
- ❖ Între 12 și 18 ani –conștientizarea **identității Eu-lui - confuzia rolurilor**, iar ca produs - **fidelitate, loialitate**.

➔ **Teoria învățării socio-culturale și zona proximei dezvoltări** a lui Lev Vîgotsky are ca idei cheie:

- caracterul social al învățării
- zonele dezvoltării
 - zona actualei dezvoltări - spațiul în care copilul rezolvă independent situațiile problemă;
 - **zona proximei dezvoltări** - spațiul în care copilul ajunge să soluționeze problema, dar numai cu ajutorul adultului;

Orientarea procesului educativ spre zona proximei dezvoltări este o condiție prioritară pentru educația copilului.

- ➔ **Teoria inteligențelor multiple** a lui Howard Gardner (socială/interpersonală, personală, spațială, lingvistică, logico-matematică, muzicală, corporal-chinestezică, naturalistă și existențială) evidențiază laturile forte și punctele vulnerabile care influențează dezvoltarea fiecărui individ. El renunță la noțiunea de inteligență generală și arată că multe probleme legate de învățare trebuie considerate diferențe și nu deficiențe.

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

Teoria lui Gardner atrage atenția asupra talentelor unice ale fiecărui copil, astfel părinții, educatorii trebuie să acorde atenție laturilor forte ale copilului și să acționeze în sensul dezvoltării lor.

Procesul educațional planificat și realizat din perspectiva inteligențelor multiple:

- condiționează centrarea pe copil și individualizarea;
- facilitează interacțiunea cu lumea;
- asigură și susține succesul în autoexprimare;
- întărește imaginea de sine și sentimentul de competență.

- ➔ **John Dewey** subliniază necesitatea îmbogățirii experienței personale ca fiind o componentă vitală în faza de dezvoltare a conceptelor "Să se învețe făcând", "Școala este însăși viața" - afirma el...
- ➔ **Jerom Bruner** a observat că, în timp ce copiii manipulează mediul social, ei dobândesc capacitatea de a comunica prin intermediul limbajului. Toate aceste teorii se constituie în argumente științifice pentru abordarea educației în perioada copilăriei timpurii din perspectiva stimulării dezvoltării plenare a acestuia și a adoptării de practici care să pune în centrul preocupărilor copilul și ceea ce este cel mai bine pentru el.

● Obiectivele generale ale educației timpurii

- ➔ *Dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a personalității copilului în funcție de ritmul propriu și trebuințele sale, sprijinind formarea autonomă și creativă a acestuia;*
- ➔ *Dezvoltarea capacității de a interacționa cu alți copii, cu adulții și mediul, pentru a dobândi cunoștințe, deprinderi, atitudini și conduite noi. Încurajarea explorărilor, exercițiilor, încercărilor și experimentărilor, ca experiențe autonome de învățare.*
- ➔ *Descoperirea de către fiecare copil a propriei identități, a autonomiei și dezvoltarea unei imagini de sine pozitive.*
- ➔ *Sprijinirea copilului în achiziționarea de cunoștințe, capacități, deprinderi și atitudini necesare acestuia la intrarea în școală și pe parcursul vieții.*

● Principiile care stau la baza practicilor în educația timpurie incluzivă

În perioada timpurie adultul trebuie să aibă ca principal obiectiv dezvoltarea deplină a copilului pornind de la unicitatea lui. Principiile care stau la baza intervenției adultului asupra copilului reprezintă repere importante ale activității lui, care ghidează deciziile privind interacțiunea cu copiii, cu familiile acestora, modul cum organizează contextele și experiențele de învățare și abordează jocul și învățarea.

✘ **Principiul considerării copilului ca un întreg**, abordarea holistică a dezvoltării copilului presupune preocuparea permanentă a cadrelor didactice pentru cunoașterea copilului ca individualitate și adaptarea programelor de educație la profilul individual al subiectului educației, condiție esențială pentru formarea unei personalități integrale și armonioase.

Copilul este o individualitate, o personalitate în formare ale cărei arii de manifestare: fizică, spirituală, emoțională, cognitivă, socială, se influențează reciproc și se dezvoltă simultan, fiecare din acestea fiind în egală măsură importantă și trebuie să facă obiectul educației timpurii incluzive.

Caracterul unic al personalității copilului este dat de specificul nevoilor individuale de cunoaștere și formare ale copilului, considerate punctul de start al intervenției educaționale.

✘ **Principiul respectării depline a drepturilor copilului** cuprinse în documentele internaționale:

- Convenția cu privire la drepturile copilului (septembrie 1990);
- Declarația Conferinței mondiale de la Jomtien, Thailanda (1990) referitoare la "Educația pentru toți";
- Declarația de la Salamanca (1994), cu privire la asigurarea accesului participării și calității educației pentru toți.

Drepturile copilului sunt în sensul cel mai strict responsabilitățile educatorilor, care trebuie să asigure cadrul propice de manifestare a acestora:

- asigurarea șanselor egale la educație și dezvoltarea deplină a potențialului individual pentru toți copiii, indiferent de sex, religie, rasă, limbă, nevoi speciale;
- asigurarea asistenței și îngrijirii necondiționate din partea adultului, familiei, comunității, serviciilor sociale;
- asigurarea respectului față de copil, ceea ce implică și asigurarea dreptului la libera expresie și decizie.

Exemplu:

Dreptul copilului a fi ascultat și a i se oferi ocazia să-și exprime opiniile implică **responsabilități pentru adult**: să încurajeze comunicarea, să asculte, să ghideze/medieze discuțiile colective, să formeze la copii deprinderi de comunicare.

✘ **Principiul medierii învățării în cadrul procesului educațional** își găsește fundamentul în cercetări de dată recentă ale psihologiei dezvoltării privind dezvoltarea cognitivă nu dintr-o simplă interacțiune a copilului cu lumea, ci fiind mediată de interacțiunile sociale cu unul sau mai mulți indivizi (A. Glava, C. Glava, 2002). Rolul educatorului implicat în programul de educație timpurie este acela de a conștientiza valențele formative ale interacțiunilor sociale și de a-și exercisa competențele de utilizare a lor ca instrumente de facilitare a dezvoltării copiilor.

☒ Principiul diferențierii și individualizării implică:

- identificarea timpurie a copiilor cu cerințe educative speciale și cu risc de eșec școlar;
- derularea unor programe de diferențiere și individualizare curriculară, care să permită evitarea apariției problemelor asociate sau efectelor secundare unei rămâneri în urmă în dezvoltare;
- promovarea unor acțiuni complexe de asistență psihopedagogică, medicală, socială care să dubleze intervenția educațională diferențiată;
- asigurarea intervenției educaționale precoce pentru depășirea dificultăților într-un mediu tolerant și flexibil;
- asigurarea șanselor egale de dezvoltare a fiecărei individualități și pregătirea pentru integrarea socială și școlară.

Diferențierea și individualizarea curriculară presupune un ansamblu de acțiuni organizate și sistematice ale cadrului didactic, ce au ca scop identificarea nevoilor educaționale individuale sau ale unor subgrupuri și crearea unui context educațional care să răspundă acestor nevoi.

Activitățile trebuie să țintească "zona proximei dezvoltări", iar adaptarea curriculară vizează conținuturile, acțiunile, procesele, mediul (fizic și social) și produsele așteptate de la copii în urma parcurgerii activităților de învățare.

☒ Principiul învățării prin joc

Jocul este activitatea fundamentală a copilăriei și stă la baza conceperii întregului program din grădiniță. Jocul înseamnă învățare, modul cel mai natural de a învăța al copilului.

☒ Principiul abordării integrate a curriculumului

În educația timpurie abordarea interdisciplinară a conținuturilor este o necesitate ce decurge din nevoia firească a copilului de a explora mediul înconjurător, fizic și social, de a-l cunoaște și a-l stăpâni, iar integrarea informațiilor, priceperilor, deprinderilor diverse în jurul unor teme care le-au stârnit interesul face parte din modul lor natural de a învăța.

Studierea integrată a realității îi permite copilului explorarea în mod global a mai multor domenii de cunoaștere, iar abordarea interdisciplinară a conținuturilor educației timpurii permite luarea în considerare a nevoilor de cunoaștere a copiilor mici și abordarea unor subiecte de interes. Acesta este și motivul pentru care actualul curriculum promovează activitățile tematice, integrate, proiectele tematice.

☒ Principiul diversității contextelor și situațiilor de învățare

Acest principiu subliniază importanța oferirii de către educator în mediul educațional de contexte și situații de învățare cât mai diverse, care implică motric, cognitiv, emoțional, social copilul.

Fiecare moment al zilei reprezintă o oportunitate de învățare și cu cât contextele de învățare sunt mai diverse cu atât sunt mai valoroase experiențele trăite și achizițiile dobândite în urma lor.

☒ Principiul alternării formelor de organizare a activității și a strategiilor de învățare

Învățarea are loc fie prin sarcini individuale, fie prin sarcini în perechi sau în grupuri mici, fie cu întreaga grupă, dar eficiența învățării este dată de utilizarea lor în momentul oportun în funcție de particularitățile de vârstă și individuale, de obiective, conținuturi, momentul zilei.

X Principiul parteneriatului cu familia și cu comunitatea

Continuitatea și coerența în demersul educațional sunt asigurate prin relațiile de parteneriat autentic între grădiniță-familie-comunitate.

Înțelegerea valorii educației timpurii incluzive de către familie, comunitate și participarea acestora la oferirea tuturor copiilor a șanselor egale la educație, dezvoltare, creștere și îngrijire înseamnă participarea la asigurarea unui start bun în viață pentru orice copil.

Capitolul 2. Învățarea la vârstele timpurii - Cum învață copilul?

- Specificul învățării la copilul de 3-6/7 ani. Experimentarea, explorarea, jocul
- Predarea integrată - activitățile tematice

Educația formală în perioada timpurie reprezintă activitatea desfășurată la nivelul grădiniței în vederea formării și dezvoltării personalității. Aceasta are un caracter planificat, sistematic, metodic, intensiv, este organizată, condusă și supravegheată de către cadrul didactic. Educația formală completează/complementează educația informală, oferită la vârste mici în cadrul familiei și educația non-formală care se realizează prin unele activități desfășurate în afara grădiniței și familiei.

În grădiniță, **toate** activitățile care se desfășoară împreună cu copiii reprezintă experiențe de învățare pentru copil, pornind de la activitățile integrate (centrate pe anumite obiective și conținuturi), până la momentele de rutină sau tranziție, care consolidează anumite deprinderi, abilități ce contribuie la autonomia copilului, conviețuirea socială, sănătatea, igiena și protecția lui, dar și pot extinde cunoștințele și experiențele acumulate prin activitățile integrate.

● Specificul învățării la copilul de 3-6/7 ani. Experimentarea, explorarea, jocul

Printre mijloacele folosite în activitatea cu copilul, **jucăria** ocupă un loc important, ea fiind necesară pentru a face acțiunile copiilor reale: „șoferul” are nevoie de un „automobil”, „aviatorul” - de un „avion”. Toate acestea sunt legate de o particularitate psihologică interesantă și anume aceea ca trăirile celor antrenați în joc sunt întotdeauna adevărate, sincere, acțiunile lor sunt reale.

Menirea fundamentală a jucăriei este aceea de a oferi copilului posibilitatea să **acționeze**, exprimându-și ideile și sentimentele. Jucăriile reușite îl stimulează pe copil să gândească, ridică în fața lui diferite probleme și acest fapt contribuie la dezvoltarea proceselor cognitive. Copiii folosindu-se de cunoștințele anterioare, tind în același timp să obțină informații suplimentare, așa se nasc nenumăratele întrebări, ale căror răspunsuri copiii le rezolvă prin **explorare** (care se realizează prin încercare și eroare și implicarea tuturor simțurilor).

Explorarea presupune încercările și tentativele copilului de a cunoaște și de a descoperi lucruri noi. Este una din acțiunile fundamentale ale dezvoltării copilului. Ea permite cucerirea lumii înconjurătoare și stimulează motivația de a cunoaște, oferind bazele dezvoltării potențialului psihofizic și aptitudinal al copilului. De pildă, o jucărie mecanică, demontată, spre disperarea părinților, oferă un anumit răspuns în legătură cu mecanismul unei mașini, cu modul ei de funcționare. De aceea, trebuie acordată o atenție deosebită folosirii unei mari varietăți de jucării care au o însemnătate imensă în dezvoltarea cognitivă a copilului, căruia îi stimulează gândirea, îi face cunoscute calitățile și însușirile diferitelor materiale, cunoscând-o prin simțurile sale. Deși jucăriile sunt necesare copiilor chiar și la vârsta școlară mică, caracterul acestora trebuie să rămână specific fiecărei vârste.

În cazul copiilor mici, este important să acționeze ei înșiși, adică să se transforme în automobil sau locomotivă, să alerge, să fluiera. Ei au nevoie de o mașină pe care să o tragă cu o sfoară, să o încarce, să o descarce. Pentru cei mai mari prezintă interes mai ales jucăriile care conțin mecanisme.

Rolul educativ general al jucăriilor nu numai ca antrenează mișcările, exersează organele de simț, dar ele au și altă valoare, dezvoltă gândirea, operațiile prematematice (grupare, seriere, clasificare etc.), relațiile cauzale și spațiale dintre obiecte și multe alte cunoștințe, deprinderi și capacități.

Jucăriile se pot împărți în mai multe categorii: jucării distractive, jucării muzicale, jucării tehnice, jucării teatrale ș.a. La copiii de 3-4 ani importante sunt jucăriile, păpușile, accesoriile de menaj, jucăriile mobile, containerele, diversele obiecte care înlocuiesc în mod avantajos jucăriile (cutii, sticlucle de plastic, dopuri, etc.). Toate acestea permit copilului să stabilească anumite raporturi dobândind, prin participarea întregului corp, experiență cu privire la: greutate, volum, culoare, mărime, formă, rezistența materialelor, se familiarizează cu noțiunea de echilibru.

Jucăriile ca și materialele didactice, reprezintă instrumente care utilizate corespunzător, în contextul oportun, pot contribui semnificativ la dezvoltarea copiilor și la atingerea obiectivelor propuse prin curriculum. Asupra materialelor didactice vom mai reveni în capitolul dedicat mediului educațional.

Important este ca orice cadru didactic să cunoască îndeaproape particularitățile învățării la copilul mic pentru a exploata potențialul formativ al materialelor și jucăriilor potrivite vârstei copiilor.

De exemplu, pentru vârsta **3-5 ani**, în jocul „Straietele împărătești” se pot pune la dispoziția copiilor cartoane pe care s-au desenat hăinuțe diferite, cu contururi diferite pe care copiii și le pot alege pentru a le decora. Cu ajutorul unor confeti sau a altor bucatele de diferite texturi, fiecare dintre straiete se va transforma în hăinuțe cu model. Sau se poate organiza o activitate de gospodărie, în cadrul căreia copiii văd, miros, gustă, pipăie diverse fructe sau legume și pot identifica diferite calități ale lor și pot afla despre beneficiile lor în cadrul unui program sănătos de alimentație.

La grupe de **5-6/7 ani**, rolul educatoarei este și acela de a antrena copilul să perceapă raporturi între mărimi, greutate, volume, distanțe, poziții și direcții și acela de a-l implica pe copil în rezolvarea de situații problematice. Exemplu: se pot organiza experimente în cadrul colțului de nisip și apă pentru a explora fenomenul plutirii corpurilor. Astfel se pot realiza corelații între greutate și densitatea apei. Copiii pot realiza predicții privind unele obiecte dacă vor pluti sau nu, pot experimenta și înțelege ce se întâmplă cu cele care sunt mai ușoare și cu cele care sunt mai grele.

Sau se pot realiza experimente privind rostogolirea obiectelor pe suprafețe înclinate pentru a observa relația dintre greutate, unghiul de înclinație și distanța parcursă prin rostogolire. Deși ele reprezintă relații de ordin fizic foarte complexe, pentru copil este foarte importantă stabilirea de relații de cauzalitate între însușirile obiectelor și acțiunea efectuată, de tipul „dacă...atunci...”. Acestea implică dezvoltarea gândirii logice.

Sau cu prilejul unei excursii în anotimpul toamnei se pot realiza grămezi de frunze mari și grămezi cu frunze mici. Desigur, se pot face și alte variante de clasificare: frunze mici și simple, simple cu contur neted, simple cu contur dințat; frunze mici și compuse, compuse cu contur neted, compuse cu contur dințat. Alte criterii: alegerea anumitor frunze cu forme specifice: salcâm, cireș, anin, alun, tei. Se vor face comparații cu formele geometrice simple deja cunoscute de copii.

Pentru dezvoltarea gândirii divergente, copiilor li se pot prezenta situații problematice pentru care trebuie să găsească soluții.

Ele pot fi inspirate din povești, povestiri sau din viața de zi cu zi. Spre exemplu, se pot formula probleme de tipul: „Nu știu ce să mă fac, pentru că am plecat la piață și fără să-mi dau seama am cheltuit toți banii, dar nu am cumpărat mâncare pentru pisicuța mea. Dacă mă duc acasă și mă întorc, se închide magazinul. Ce mă sfătuiți să fac?”

Pentru studierea intensității se va juca un joc prin care se cere copiilor să vorbească cu glas tare, să cânte dând drumul glasului, să lovească cu putere în masă, să sune un clopoțel - cât mai tare cu putință, să vorbească cu glas scăzut, să cânte în surdina, să sune un clopoțel cât se poate de încet, să umble cu pași ușori, să vorbească în șoaptă.

Pentru lateralizare și structurarea unui spațiu dat. Exerciții individuale: să enumerăm, arătându-le cu mâna dreaptă, toate părțile drepte ale corpului nostru (ochi, ureche, braț, umăr, picior, gleznă, genunchi). Aceleași serii de exerciții, se pot desfășura și pentru părțile stângi și cunoașterea mâinii stângi.

Dezvoltarea senzațiilor gustative se poate face și prin jocul „ De-a alimentara”. Copiii definesc unele gusturi și mirosuri: „Vanilia miroase frumos”, „Cafeaua este amară, miroase a cafea”, „Zahărul este dulce, este bun, nu miroase” .

Pentru formarea noțiunii de neted - zgrunțuros cu prilejul unei plimbări le putem propune copiilor să exprime ce simt când pipăie coaja unui copac. Răspunsul exprimat poate fi „mă zgârie, e tare”, sau „e fin, e neted” .

Pentru antrenarea tuturor analizatorilor se poate desfășura jocul: „De-a descoperitorii”. Acest joc obișnuiește copiii să sesizeze însușirile obiectelor, chiar și pe cele mai ascunse privirii lor. Ca material se poate folosi o minge, un iepuraș din melană, o bilă, un caiet. Jocul se poate desfășura frontal. Le spunem copiilor să privească cu atenție un obiect și să spună tot ce văd și simt la el. Arătându-le un cub, le spunem că acesta are culoarea roșie, că fețele lui au forma pătrată, când îl pipăim este lucios și neted, că este din lemn, că este colțuros, când îl aruncăm auzim zgomotul produs de lemn, dacă îl cântărim în palmă, simțim că este greu. Le explicăm că la cuvintele: „privește obiectul și descoperă!” copilul numit de educatoare, va lua un obiect în mână și va spune ce descoperă la el.

De exemplu, pentru a descoperi însușirile mingii spunem: „Privește-o și descoperă”, „Pipăi-o!”, „Miroase-o!”, „Las-o să cadă și descoperă!”, „Ascult-o sărind!”, „Apas-o și descoperă!”, „Măsoar-o!”. După ce s-au enumerat toate însușirile mingii precizăm că ei au descoperit că mingea are culoarea roșie, este mare, rotundă, este din cauciuc, sare, este netedă, lucioasă și face zgomot când sare. În felul acesta procedăm și cu celelalte obiecte.

Toate aceste exemple au sugerat modul în care trebuie să abordăm experiențele de învățare ale copilului la această vârstă. Așadar, primul mijloc prin care copilul descoperă lumea îl constituie **contactul direct cu obiectele**. El vede, apucă, miroase, gustă și astfel acumulează experiență, capătă cunoștințe în măsura în care interacționează cu mediul (prin mediu înțelegând obiecte, materiale, mediul din sala de grupă, din afara sălii de grupă). Prin activitățile desfășurate, copilul de 3-6/7 ani se interesează în mod deosebit de natură, de fenomenele caracteristice fiecărui anotimp, de diferite aspecte din viața plantelor și a animalelor care le atrag atenția, îi trezesc curiozitatea și-i preocupă. Curiozitatea spontană a copiilor, manifestată prin întrebările: „La ce?”, „ Cum?”, se transformă într-o activitate intelectuală intensă.

Trei tipuri de activități sunt fundamentale în grădiniță: **jocul, explorarea și experimentarea**. Copiii acumulează prin aceste trei tipuri de activități experiențe cu semnificație pentru dezvoltarea lor și le satisface nevoile specifice vârstei. Ei încearcă să cucerească lumea din jur acționând pe cele trei căi.

Activitatea din grădiniță este bazată pe:

- **învățare prin descoperire** (care presupune explorare și experimentare) **pe cale inductivă**, care se folosește atunci când copiii au posibilitatea să observe diverse fenomene și obiecte, pentru ca pe baza informațiilor culese să ajungă la formularea unor generalizări (concluzii); rolul educatoarei este de a dirija procesul de observare și formulare a concluziilor.

- **Învățarea prin descoperire pe cale deductivă**, specific acestei variante este faptul ca învățarea - se realizează prin trecerea de la adevăruri generale (noțiuni, legi) spre adevăruri particulare.

În sala de grupă, la centrul „Știință” poate fi realizat un panou intitulat: „Curiozități”. Aici pot fi desenați 2 copii încadrați între semnul întrebării și al mirării. Ca materiale se pot folosi: planșe, ghivece cu semințe aflate în diferite stadii de dezvoltare, colecții de semințe, colecții de scoici, insectare, ierbare, eprubete, vase de capacități diferite ș.a. Educatorea va schimba zilnic sau la intervale de timp destul de mici materialul pus la dispoziția copilului, în așa fel încât acesta să-l atragă, să-l intereseze, să-l facă să întrebe din proprie inițiativă: „ce este”, „la ce folosește”, „ce se întâmplă dacă...”, „cum este la gust”. Materialul nou este bine să fie prezentat într-o formă atractivă. Dacă acesta nu este sesizat de către copii educatoarea va fi cea care va incita copiii în a face unele descoperiri.

De mare importanță este transpunerea copiilor în lumea necunoscutului, ori a preocupărilor serioase ale adultului.

Purtarea unui halat sau a unor însemne, desfășurarea unor activități în cadrul deosebit de laborator creează cadrul psihologic favorabil acceptării posturii de descoperitor de cunoștințe.

Prezentăm în continuare câteva **experimente simple**, ușor de realizat care susțin ideile exprimate anterior, referitoare la cum pot cunoaște copiii din grădiniță unele fenomene fizice și chimice.

1. **Dizolvarea unor substanțe în lichide:** într-un pahar se pune apa și se agită - aceasta nu are gust. Se adaugă zahăr și acesta se depune pe fundul paharului. Dacă se gustă imediat se constată o ușoară îndulcire. Se amestecă în pahar până la dizolvarea completă a zahărului. Se gustă apa, care de data aceasta are gust dulce. Copiii sunt îndrumați pentru a observa că în timp ce se amestecă în pahar, cristalele de zahăr se micșorează continuu până dispar. Concluzia - ele s-au dizolvat, s-au amestecat cu apa, formând un lichid nou, care diferă de apă prin culoare și gust. Se poate folosi, în locul zahărului, sare, sare de lămâie.
2. **Mișcarea aerului în natură:** se aprinde o lumânare. Ea arde normal până în momentul când deschidem geamul sau ușa și așezăm lumânarea în dreptul lor. Curentul de aer - aerul în mișcare - o stinge.
3. **Transformarea culorii unor lichide în amestec cu unele substanțe.** Într-un pahar cu apă, se pune cerneala. Agitându-se apa în pahar se observă că apa se colorează. Apa se amestecă cu cerneala. O floare pusă, cu tulpina, într-o vază cu cerneală va schimba culoarea petalelor inițiale în culoarea cernelii, aceasta datorită schimbării culorii apei.

4. **Îngrijirea unui pom, plantat de copii** îi va ajuta să descopere că toate plantele au nevoie de anumite condiții pentru a se dezvolta: plantă sănătoasă, lumină, căldură, îngrijire, pământ bun. De asemenea **observă procese ca: înmugurire, înfrunzire, înflorire, formarea fructelor, creșterea și coacerea lor.** Folosind întrebările cauzale, copiii pot fi ajutați prin implicarea educatoarei în activitatea de învățare, să vadă ceea ce este posibil, să vadă unele legături cauzale simple între fenomenele din natură și anume legături evidente cum ar fi:
 - toamna frunzele îngălbesc și cad din cauza frigului și a umezelii;
 - apa îngheață din cauza gerului;
 - zăpada se topește din cauza căldurii;

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

- pomii înmuguresc și înfloresc numai după încălzirea vremii și datorită luminii, că din muguri ies frunzulițe, din alții apar florile, apoi fructele care cresc datorită căldurii și hranei. Apoi se coc. Astfel când am observat mărul, prin explicații simple și clare copiii au înțeles că mărul - pom iese din sămânța de măr sănătoasă, pusă în pământ care în condiții favorabile crește, se maturizează. Deci, copiii ajung să înțeleagă că orice efect este determinat de o cauză.

În realizarea **învățării prin descoperire**, educatoarea trebuie să cunoască și să respecte particularitățile de vârstă ale copiilor **să nu utilizeze idei abstracte**, care nu pot fi înțelese, să dezvolte gândirea și vorbirea copiilor.

Implicându-ne în activitatea lor putem observa că prin contactul direct cu lumea concretă, prin efectuarea unor mici experiențe trezim interesul copiilor și le satisfacem curiozitatea. Sunt puși în situația de a dialoga, de a se contrazice cu privire la opiniile lor sau de a se ajuta între ei pentru efectuarea unor experiențe. Când se joacă copiii experimentează posibilitatea de a deveni mai flexibili în gândirea lor și în rezolvarea situațiilor problematice.

Ca activitate specific umană, **jocul** este prezent pe tot parcursul vieții, dar pondere și semnificație diferită de la o vârstă la alta.

La vârsta copilăriei, jocul reprezintă activitatea fundamentală. Este procesul natural prin care copiii învață și se dezvoltă. Jocul este munca copilului, atrăgând în felul acesta atenția asupra efortului pe care îl depune copilul în joc (M. Montessori, 1966). Jocul este un instrument prin care copilul acționează și scoate la lumină sentimente și idei interioare. Astfel, se pot rezolva anumite experiențe traumatice sau plăcute, trăite de aceștia, copilul câștigând în procesul de joc noi înțelegeri asupra lumii înconjurătoare (E. Erikson, 1963). Atunci când se joacă, copilul pune în mișcare toată capacitatea sa de a stăpâni și influența realitatea (J. Piaget, 1973). Jocul „activitate prin care copilul se dezvoltă, dar acest lucru este dependent de libera sa alegere, de motivația intrinsecă, de orientarea către proces și implicarea participării active” (E. Vrășmaș, 1999).

Învățarea prin joc se bazează pe următoarele:

- experiența personală a copilului; acțiunile acestuia sunt îndreptate spre a descoperi, înțelege și transforma elementele din realitate;
- să existe concordanță între nevoile de acțiune, de joc ale copilului și condițiile oferite de realitate;
- materiale variate și adaptate vârstei;
- relațiile sociale dintre copii și dintre copii și adult;
- respectarea identității și unicității fiecărui copil (în joc intervenția de multe ori este indirectă prin crearea condițiilor, stimularea acțiunii și întărire pozitivă);
- valorizarea procesului jocului și mai puțin a produsului (fiecare copil acționează în stilul și ritmul său, acțiunile din timpul jocului sunt mai importante decât produsul jocului);
- mediu stimulativ (ținând cont de particularitățile și nevoile copilului de dezvoltare).

Orientarea copilului către **învățare** - dezvoltare se face prin **amenajarea spațiului, din grupă, în mod stimulativ și realizând, prin joc, activități variate.**

● Predarea/învățarea integrată - activitățile tematice

În educația timpurie, **predarea-învățarea integrată** semnifică modul în care cadrul didactic **integrează conținuturile mai multor domenii experiențiale, exploatănd resursele din mai multe centre de activitate** cu scopul atingerii **mai multor obiective referință**. Abordarea integrată a predării asigură stimularea copiilor pe **mai multe domenii de dezvoltare**, acordându-le egală atenție tuturor.

Activitățile integrate se desfășoară alternând formele de organizare a activității: frontal (atunci când este oportună), **pe grupuri și individual**, în funcție de conținut, particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor, moment al zilei.

Odată stabilite obiectivele cadru și de referință asupra cărora cadrul didactic își concentrează atenția pe parcursul unei zile, acesta propune copiilor o temă circumscrișă celor 6 teme existente în curriculum. Gradul crescut de generalitate al temei (de exemplu: hrana viețuitoarelor) permite atingerea mai multor obiective de referință, dar și organizarea de activități diverse în centre de activitate diferite.

Activitatea tematică este un exemplu de activitate integrată. Aceasta se poate desfășura simultan în mai multe centre de activitate cu sarcini diferite. Spre exemplu, în activitatea tematică „**La magazin**”, pot fi atinse obiective de referință din mai multe domenii experiențiale: Limbaj și comunicare, Om și societate, Științe, Estetic și creativ prin propunerea de activități în centrele de activitate: Bibliotecă, Joc de rol, Construcții, Științe, Arte. Nu este obligatoriu ca în toate centrele de activitate să se regăsească cunoștințe, deprinderi și abilități din toate domeniile experiențiale. Copiii pot lucra la oricare dintre centre, putând participa la activități din mai multe centre într-o singură zi.

Fiecare activitate, din fiecare centru, contribuie cu conținuturi și abilități la repertoriul temei. În același timp, prin sarcinile pe care le realizează copiii, este stimulată dezvoltarea acestora în toate domeniile de dezvoltare, așa cum indică tabelul de mai jos.

Domeniul experiențial/ Centru de activitate	Centrul Bibliotecă	Centrul Joc de rol	Centrul de Științe	Centrul Construcții	Centrul Arte
Limbaș și comunicare	Analizează reviste cu produse ale magazinelor (vezi oferte ale supermarket-urilor) și concep reclame ale produselor. (dezvoltarea limbajului și comunicării, dezvoltare socială)	Interpretează rol de vânzător și cumpărător și poartă un dialog privind produsele pe care le vând-cumpără. (dezvoltarea limbajului și comunicării, dezvoltare socio-emoțională)	Stabilesc asemănări și deosebiri între produse, le sortează pe categorii (dezvoltarea limbajului și comunicării, dezvoltare cognitivă, dezvoltare socială)		
Om și societate	Creează rime privind diverse produse alimentare pentru a scoate în evidență calitățile nutritive ale acestora. (dezvoltarea limbajului și comunicării, dezvoltare socio-emoțională, dezvoltare cognitivă, dezvoltarea sănătății, dezvoltarea creativității)	Copiii utilizează formule de politețe la intrarea în magazin, în timpul conversației cu vânzătorii. (dezvoltarea limbajului și comunicării, dezvoltare socio-emoțională)		Amenajează rampe de acces în magazin pentru persoanele cu dizabilități, spații sanitare (dezvoltarea motrică - motricitate grosieră și fină, dezvoltare socio-emoțională, dezvoltare cognitivă, dezvoltarea persistenței)	
Științe	Face o listă cu denumiri de produse pe categorii (fructe, legume, lactate etc.) (dezvoltarea limbajului și comunicării, dezvoltare cognitivă)	Discută despre prețuri și calitatea produselor (dezvoltarea limbajului și comunicării,	Pun preturi ale produselor, cântăresc produse utilizând metode convenționale și neconvenționale. (dezvoltare cognitivă,	Construiesc magazinul; construiesc spațiile de depozitare a produselor, pe categorii, parcare	

		dezvoltare cognitivă, dezvoltarea curiozității)	dezvoltare fizică-motricitate fină)	magazinului etc. (dezvoltarea motricității, dezvoltare cognitivă, dezvoltarea limbajului și comunicării)	
Estetic și creativ		Își creează o costumație de vânzător pentru diferite raioane (dezvoltarea limbajului și comunicării, dezvoltarea fizică-motricitate)	Realizează bani din hârtie (monede, bancnote) sau monede din plastilină, cocă (dezvoltare cognitivă, dezvoltarea motricității fine, senzorio-motorie, dezvoltarea limbajului și comunicării)		Desenează în contururi puse la dispoziție diverse produse; Decupează etichete de produse, decupează imagini cu diverse produse. Realizează postere cu reclame de produse (dezvoltarea fizică - motricitate fină, dezvoltarea senzorio-motorie)

Pentru realizarea unei activități integrate, tematice, cadrul didactic trebuie să gândească asupra tipurilor de sarcini pe care copiii le vor realiza în diferite centre de activitate din sala de grupă (decizia asupra numărului de centre activate depinzând de tipul de temă al activității, de conținuturile vizate.

Astfel pentru **Tema „Prietenul/a meu/a”**, cadrul didactic poate opta pentru deschiderea centrului **Biblioteca** unde copii pot discuta despre prietenii lor, descriindu-i chiar cu ajutorul unor poze, trăsături fizice și morale. La centrul **Joc de rol** pot găti o prăjitură pentru prietenii lor, iar la centrul de **Artă**, copiii pot realiza un cadou-surpriză pentru prietenii lor (utilizând diferite tehnici și materiale).

Discuțiile se pot purta în grupuri mici, educatoarea trecând pe la fiecare centru în parte și extinzând discuțiile în funcție de sarcina pe care o au copiii și tema propusă, în acest mod extinzând învățarea și în alte domenii de dezvoltare.

Centrele de activitate deschise, prin sarcinile pe care le propun, au rolul de a stimula dezvoltarea copilului în toate domeniile de dezvoltare.

Capitolul 3. Jocul copilului

- Ce înseamnă jocul pentru copil?
- Evoluția comportamentului de joc al copilului
- Tipuri de jocuri și semnificația lor pentru dezvoltarea și învățarea copilului la vârste diferite
- Jocul ca tip de activitate de învățare integrată

“Omul nu este întreg decât atunci când se joacă” (Schiller)

În viața copilului jocul este o activitate deosebit de atrăgătoare care evoluează între ficțiunea pură și realitatea muncii (M. Debesse, 1967) și ne ajută să cunoaștem mai bine înclinațiile copilului, fiind cel mai bun turn de observație de unde putem avea o vedere de ansamblu asupra dezvoltării copilului. Jocul ne permite să urmărim copilul sub toate aspectele dezvoltării sale, în întreaga sa complexitate: cognitiv, motor, afectiv, social, moral.

● Ce este jocul pentru copil?

Pentru copil aproape orice activitate este joc, prin joc el anticipează conduitele superioare. Pentru copil “jocul este munca, este binele, este datoria, este idealul vieții. Jocul este sintagma, atmosfera în care ființa sa psihologică poate să respire și, în consecință, poate să acționeze” (Ed. Claparede, 1936). Nu ne putem imagina copilăria fără râsetele și jocurile sale. Un copil care nu știe să se joace, “un mic bătrân”, este un adult care nu va ști să gândească.

„Copilăria este ucenicia necesară vârstei mature, iar prin joc copilul își modelează propria sa statuie” (J. Chateau, 1967)

Prin joc el pune în acțiune posibilitățile care decurg din structura sa particulară; traduce în fapte potențele virtuale care apar succesiv la suprafața ființei sale, le asimilează și le dezvoltă, le îmbină și le complică, își coordonează ființa și îi dă vigoare.

În 1990, Asociația Internațională pentru Dreptul Copilului de a se juca a prezentat importanța jocului în procesul educației, afirmând:

- jocul are un rol important pe întregul parcurs al procesului de educație;
- jocul spontan dezvoltă copilul;
- climatul natural, cultural, interpersonal trebuie îmbunătățit și extins pentru a încuraja jocul;

- interacțiunile copil-adult în activitățile de joc sunt o componentă importantă a procesului învățării.

Ce este jocul?

- o experiență naturală, universală;
- o formă de activitate individuală sau de grup;
- un mod de explorare a mediului înconjurător; o modalitate de dezvoltare a competențelor sociale, a inteligenței, a limbajului, a creativității;
- o cale de transmitere și păstrare a culturii autentice, de cunoaștere și intercunoaștere;
- jocul oferă oportunități pentru copiii cu nevoi speciale, favorizează incluziunea socială.

Jocul este considerat o strategie optimă pentru promovarea îngrijirii timpurii și a dezvoltării. Jocul, în contextul atașamentului securizant oferit de adulți, oferă copiilor bogăția, stimularea și activitatea fizică de care au nevoie pentru dezvoltarea creierului pentru învățarea viitoare.

Jocul este un proces interdisciplinar, el încurajează toate tipurile de inteligență, conform teoriei inteligențelor multiple a lui H. Gardner (1983): lingvistică, muzicală, logico-matematică, spațială, corporal-chinestezică, personală și socială. Prin joc, copiii:

- învață elemente de vocabular nou numind obiectele în timpul jocului; caracteristicile acestora, relațiile dintre ele, utilizând structuri gramaticale, dezvoltându-și abilitatea de a susține o conversație; Exprimă dorințe, negociază, împărtășesc idei, experiențe, imită aspecte din viața cotidiană.
- învață muzica prin intermediul jocurilor cu text și cânt, jocurilor cu acompaniament instrumental;
- își formează deprinderi matematice, construiesc, numără cuburi, obiecte, le compară, le sortează, le așează în spațiu.
- își dezvoltă abilități spațiale prin arte (desen, pictură, modelaj), prin jocurile de corespondență vizuală și pe baza realizării de semne vizuale;
- aleargă, se cațără, aruncă și prind mingea sau alte obiecte, sar coarda dezvoltându-și abilitățile de tip corporal-kinestezic;
- conștientizează propriile sentimente, gânduri;
- rezolvă situații problematice, găsește soluții pentru probleme reale;
- dobândește abilități sociale îndeplinind diferite roluri sociale, învață să vadă lumea din perspectiva altor persoane, folosesc limbajul adecvat negocierii și rezolvării de probleme, colaborează și acceptă propuneri, idei etc.

● Evoluția comportamentului de joc al copilului de la 3 la 6 ani

Jocul este activitatea care conduce la cele mai importante modificări psihice ale copilului:

- jocul reflectă și reproduce viața reală într-o modalitate proprie copilului, ca rezultat al interferenței dintre factorii biopsihosociali;
În jocul simbolic "De-a familia" copilul interpretează rolurile părinților și ale celorlalți membri ai familiei așa cum i-a cunoscut, au relaționat cu el; utilizează expresiile acestora, imită atitudinile față de el și față de mediul apropiat.

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

- În joc copilul transpune în plan imaginar viața reală, prelucrând-o conform aspirațiilor sale, tendințelor, dorințelor. Un copil care provine dintr-o familie uniparentală va interpreta rolul tatălui pe care nici nu-l cunoaște așa cum și-ar dori să fie, să existe în viața lui (merge la plimbare, îi cumpără dulciuri și jucării).

Jocul evoluează concomitent cu primele reprezentări ce permit copilului să opereze pe plan mental cu experiența pe care o dobândește în fiecare zi. J. Piaget acordă un rol deosebit factorului "imitație" în evoluția jocului simbolic, imitația constituind o etapă importantă a jocului simbolic. Astfel, copilul hrănește păpușa așa cum mama, bunica, sora îi pun mâncarea în farfurie și cu lingurița parcurge traseul de la mâncare la gura păpușii întrebând-o: "E bună? Îți place? Te-ai săturat?" sau "Hai mănâncă, nu mai face mofturi!" - toate aceste comportamente sunt rezultatul experienței sale de viață pe care a transpus-o în joc și constituie o sursă de informație despre copil și mediul în care el trăiește.

Având în vedere ca esența jocului este concentrată în procesul de reflectare și transformare pe plan imaginar a realității concrete, proces prin care devine posibilă și plăcută pătrunderea copilului într-o realitate complexă pe care o cunoaște activ, considerăm că factorii cu rol principal în evoluția jocului izvorăsc din contactul copilului cu realitatea imediat apropiată lui. Acest contact cu realitatea trădează anumite contradicții care stimulează, dar și încarcă rolul imaginar și libertatea exprimării care îl caracterizează.

Contradicții cu rol de factori în evoluția jocului la vârstele timpurii

- contradicția dintre nivelul deprinderilor și dorința copilului de a utiliza obiectele conform destinației lor (copilul "pilotează avionul", este aviator).
- contradicția dintre tendința copilului de a reproduce viața adulților și posibilitățile lui limitate ("ne facem că suntem la serviciu");
- contradicția dintre libertatea de acțiune a copilului și necesitatea respectării regulilor jocului (jocul: "barza și broaștele" - copiii broscuțe ar dori să sară mai des pentru plăcerea jocului, dar regula le interzice);
- contradicția dintre imitație și creativitate (pregătește masa pentru musafiri și în locul fripturii pune cubulețe);
- contradicția dintre planul real și cel imaginar (în jocul "De-a capra cu trei iezi", mama-capră merge la piață cu autobuzul și cumpără hrană pentru copiii ei);
- contradicția dintre elementul de învățare, de asimilare prin joc și jocul propriu-zis ("de-a musafirii" - copiii învață normele de politețe, utilizează formulele de adresare în timp ce se joacă);
- contradicția dintre planul concret și cel mental în joc, jocul fiind forma de trecere de la acțiuni exterioare la cele interioare.

Preocuparea pentru receptarea externă adecvată conduce pe copii spre adoptarea de convenții, simboluri pentru acțiuni, obiecte, dar planurile nu sunt complete, nici amănunțite, lasă loc pentru improvizație, schimbare.

Noul curriculum pentru educație timpurie pune accent pe jocul liber inițiat de copil sau ales de acesta dintre centrele de activitate puse la dispoziție în sala de grupă.

Copilul are nevoie de **timp** zilnic pentru joc, de **spațiu** corespunzător și de **obiecte** (jucării, materiale, truse) absolut necesare inițierii și desfășurării jocului. Adultul trebuie să urmărească: **ce se joacă, cu ce se joacă, cu cine se joacă**. Interesul copilului pentru joc crește atunci când el este stimulat prin crearea unui spațiu educațional, adecvat cu materiale care să-i stimuleze curiozitatea, dorința de explorare, imaginația, să-i dezvolte gândirea.

Dacă ne propunem ca proiect tematic: "*Mijloace de locomoție*", amenajăm centrele de activitate în așa fel încât copilul să găsească jucării-mașini de forme, mărimi, culori diferite, imagini, cărți, truse de șofer, mecanic, marinar, aviator, culori, coli desen, carioca, acuarele, lego, truse de construcții, tot ce poate fi selectat și utilizat pentru dezvoltarea temei.

Copilul alege centrul în funcție de stimulul pe care-l reprezintă obiectele ce se află acolo și care-i satisfac lui nevoia de exprimare a experienței trăite. În continuare el se manifestă liber, creativ, dezvoltă subiectul jocului, caută parteneri, joacă roluri pe care și le asumă, stabilește și respectă reguli.

Educatorul/adultul:

- poate să sugereze teme de joc
- să intervină în complicarea jocului cu elemente de noutate, să utilizeze concepte, cuvinte noi, obiecte noi
- să se integreze în joc, interpretând un personaj
- să solicite și să aprecieze comportamentul copilului
- să încurajeze cooperarea între copii în joc (în funcție de vârsta copilului)

Jocul capătă valoare formativă deosebită o dată cu venirea copilului la grădiniță când cadrul relațional se lărgeste. Copilul intră în contact cu alți copii și adulți din afara cercului familial, cunoaște aspecte legate de înfățișare, obiceiuri, au loc socializarea, incluziunea, acceptarea.

Jocurile: "Cine sunt eu?" sau "Spune-mi ce știi despre mine" au rol de **cunoaștere și autocunoaștere**. Prin joc copilul dobândește deprinderile de autoservire și deservire („De-a bucătăria”, „De-a familia”), apoi jocul devine mai complex, se structurează, se diversifică datorită materialului divers pus la dispoziție, cunoștințelor acumulate.

Jocul de mână a obiectelor se transformă treptat în joc cu temă, cu subiect și roluri, cu relații bine stabilite între parteneri. Contactul direct cu adultul îmbogățește experiența de viață, oferă modele, complică jocul, diversifică subiectele și rolurile, apar regulile din dorința de transpunere cât mai fidelă a realității.

Acum șapte secole, M. Parten a **analizat rolul jocului în viața copilului mic din perspectiva relației joc-dezvoltare socială**. Astfel el a observat că în joc comportamentul copilului evoluează progresiv cu capacitatea lui de a opera pe plan mental și de a relaționa cu ceilalți, cu experiența ce o dobândește în fiecare zi. Copilul parcurge următoarele etape privind implicarea în joc, în funcție de vârstă:

- **neimplicare** - se plimbă de la o activitate la alta, fără să se implice direct (1 an-1,5 ani);
- **supraveghere** - urmărește ceilalți copii cum se joacă timp mai îndelungat, uneori pune întrebări, oferă sugestii, dar nu se implică în rezolvarea practică a situațiilor (1,5-2,5, ani);

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

- **joc paralel** - își alege jucării, se joacă lângă ceilalți și nu e interesat de ceea ce fac aceștia (2,5 ani-3/3,5 ani)
- **joc asociativ** - se joacă împreună cu ceilalți, se implică, selectează partenerii, are tendința de a exclude pe alții. Subiectul este mai simplu, apar completări, evoluții, reguli noi cu sau fără negocieri (3,5 ani-5 ani).
- **joc prin cooperare** - copiii se organizează singuri, de obicei apar 1-2 lideri care domină jocul, își aleg subiectul, stabilesc reguli, împart roluri (5 ani-7 ani și după).

În funcție de individualitatea fiecărui copil și de influențele educative, etapele se parcurg diferit ca durată, uneori perioadele sunt mai lungi, alteori ritmul este mai alert. Astfel, un copil de 3 ani poate trece foarte repede la etapa de joc asociativ dacă are frați mai mari cu care a exersat jocuri, dacă a frecventat o instituție în care a trăit în colectiv, dacă adultul s-a implicat în jocul lui și i-a oferit un mediu care l-a stimulat.

Aceste etape atrag însă atenția asupra faptului că, dacă urmărim copilul cu particularitățile sale de vârstă și individuale în parcursul dezvoltării sale, vom ști mai bine cum și când să intervenim în jocul lui pentru a le stimula dezvoltarea. Nu putem impune jocuri cu reguli impuse la copii de 3-5 ani pentru că nu contribuie la dezvoltarea lor la fel de mult ca și jocurile simbolice, specifice acestei vârste. Întotdeauna trebuie să urmărim copilul!

Sentimentul de siguranță, încredere și acceptare pe care i le conferă contextul jocului, permit copilului să își exprime emoțiile, să-și asume riscuri, să încerce să experimenteze, să descopere lucruri noi, să treacă peste dezamăgiri, nereușite. În joc nu există corect și greșit, pentru că la vârsta preșcolară jocul simbolic permite să schimbăm/inventăm realități, reguli, personaje!

Comportamentele de joc ale copiilor sunt fundamentul creativității la vârsta adultă.

Jocul pune bazele sănătății mentale și a rezistenței, întărește încrederea în sine și dezvoltă capacitatea de a rezolva situații-problemă.

● Tipuri de joc specifice vârstei timpurii 3-6/7 ani:

Conform lui Piaget, tipul de joc al copilului se modifică în strânsă legătură cu stadiul dezvoltării sale cognitive.

Astfel, până la 2 ani, jocurile manipulative (de explorare și manipulare a obiectelor) sunt cele dominante, de la 2 la 7 ani, jocul simbolic este cel corespunzător stadiului preoperațional al gândirii, iar de la 7 la 12 ani și mai departe, sunt jocurile cu reguli, corespunzătoare etapei operațiilor concrete.

Dacă jocurile practice și manipulative sunt specifice copiilor până la 3 ani, după această vârstă apar **jocurile simbolice**.

Doă categorii mari de jocuri se diferențiază în funcție de inițiatorul jocului:

Jocul liber - este tipul de joc pe care copilul îl utilizează tot timpul pe parcursul zilei îmbrăcând diferite forme. Fie că manipulează obiecte încercând diverse mișcări și experimente, fie că realizează anumite acțiuni pentru a obține satisfacție (parchează mașini, construiește cazemate, rostogolește către o anumită destinație un obiect, leagă obiecte între ele pentru a obține un șir pe care apoi îl deplasează trăgându-l după el etc., toate acestea copilul le realizează jucându-se. Nu sunt sarcini impuse de nimeni, îi fac plăcere și astfel învață despre lucruri, despre efectele acțiunii sale asupra obiectelor și, totodată, despre el, ce poate și ce nu poate încă să facă.

Educatoarea/adultul trebuie să îi acorde timp copilului pentru acest tip fundamental de joc, specific învățării în copilăria timpurie. Este natural și de aceea are un impact puternic asupra dezvoltării copilului în toate domeniile de dezvoltare.

Jocurile libere sunt jocurile alese, propuse, inițiate de copil, fără intervenția adultului. El singur își alege locul, jucăriile și tipul de joc pe-l care dorește. Jocul liber oferă educatoarei șansa de a cunoaște cât mai bine copilul, fiind momentul în care copilul utilizează cunoștințele, deprinderile, experiențele dobândite anterior, în contexte în care el se simte liber să se exprime. Limbajul și acțiunile copilului în jocul liber vorbesc despre modul în care el percepe lumea din jurul lui. De exemplu, dacă îl observăm cum se joacă cu o mașinuță, vom vedea ce lucruri știe despre mașini, ce scenarii inventează inspirate din viața reală, în care apar personaje, evenimente, acțiuni așa cum le-a perceput el, putem observa tipurile de raporturi pe care le stabilește între personaje, precum și limbajul utilizat. Sau dacă se joacă un joc simbolic, de tipul „De-a...”, vom vedea cum copilul transpune în joc experiențe proprii fie ca „spectator” al evenimentelor din jurul lui, fie ca personaj principal. Jocul simbolic permite copilului totodată și să transpună în „realitatea” lui, dorințe, gânduri, frustrări, insatisfacții, bucurii din viața lui și sunt pline de semnificație, pentru că nu există cenzură în exprimarea sa în timpul jocului liber indiferent ce tip de joc e (simbolic, de manipulare, de construcții, etc.).

Jocul didactic este inițiat numai de către adult, scopul fiind acela de a urmări atingerea unor obiective educaționale. Elementele joc se împletesc cu învățare, reprezintă o formă utilizată în activitatea educativă din grădiniță.

O serie de obiective propuse în cadrul proiectelor tematice se rezolvă prin această formă de organizare și desfășurare a actului educativ.

Exemple de jocuri didactice pot fi:

- Sensoriale senzoriale, de ghicire, de recunoaștere a unui obiect cu ajutorul simțurilor: "Ghici ce ai gustat!"; "Spune cum este?"; "Ce poți spune despre?"
- Jocuri de analiză perceptivă vizuală, de reconstituire de imagini din bucățele: "Loto flori, fructe, păsări, animale", "Din jumătate - întreg", "Jocul umbrelor".
- Jocuri logice de comparare a obiectelor după criterii date și de analiză, descriere, clasificare: "Mare, mic", "Găsește locul potrivit!"
- Jocuri gramaticale: "Eu spun una, tu spui multe" (singular-plural), "Spune al cui este?" (folosirea corectă a genitivului), "Cui trimit scrisoare?" (folosirea corectă a dativului), "Unde a zburat rândunica? (poziții spațiale).
- Jocuri de mișcare: „Cuibul rândunicilor”, „Ursul doarme”, „Ștafeta uriașilor” etc.

Atât jocurile libere, cât și cele didactice, în funcție de deprinderile, capacitățile pe care le dezvoltă prin forma instrinsecă a jocului (tipul de activitate de bază a jocului) pot fi:

Jocuri de manipulare - antrenează musculatura fină (premisă de bază în formarea deprinderilor de scris), capacitățile de coordonare a mișcărilor, controlul lor, precum și coordonarea oculo-motorie. Prin manipularea obiectelor din mediul ce îl înconjoară, copilul începe să controleze posibilitățile de cunoaștere, de a schimba și stăpâni realitatea. Un aspect foarte important este câștigarea independenței de acțiune și autocontrol. De exemplu, manipulând piesele jocurilor existente în centrele Joc de masă sau Științe (puzzle, Lego, mozaic, basme în bucățele, jocuri educative, jetoane) copiii își dezvoltă: coordonarea ochi - mână, musculatura fină, capacitatea de discriminare vizuală, deprinderi de îmbinare, triere, așezare în ordine, clasificare, numărare, punere în corespondență, percepțiile de culoare, mărime, formă; sociabilitatea; capacitatea de a rezolva probleme; sentimentul de bucurie la realizarea unor sarcini.

Dimensiunea cognitivă, imaginativă, de gândire a jocului este doar un aspect al influenței în învățarea copilului atât la vârstele timpurii, cât și pentru dezvoltarea ulterioară.

Jocul simbolic - copilul utilizează mediul pentru a pune în scenă realitatea așa cum o percepe el, interpretează roluri, personaje reale sau imaginare. Aici este posibil ca Făt-frumos să plece cu racheta la palatul zânelor Scufița Roșie să meargă la bunicuța împreună cu prietenii ei piticii. Copilul trebuie încurajat să găsească soluții noi pentru personajele sale, să gândească asupra unor conexiuni între evenimente să motiveze cu argumente proprii acțiunile sale.

Un aspect semnificativ al cunoașterii la vârstele timpurii este dezvoltarea jocului simbolic în timp ce își construiesc reprezentări sofisticate asupra lumii, dar pentru aceasta au nevoie de oportunități de joc. Reprezentările simbolice reprezintă precursorul cititului atâta timp cât literele simbolizează sunetele. Relația

dintre joc și învățarea literelor poate fi inițiată de copii în jocurile spontane, ori de adult, atunci când ajută copiii să scrie poveștile create în cadrul jocului.

"Doctorul" scrie rețete pentru pacienții săi în jocul "De-a doctorii"; "bucătarul" face mâncare, prăjituri citind rețetele culinare, "poștașul" citește adresele de pe scrisori...

Prin jocul simbolic (deseori imitativ) e pusă în mișcare fantezia copilului care dă lucrurilor și ființelor însușiri pe care nu le au în realitate. Cărui băiat nu i-a servit un băț, cu care se juca drept cal?! Covorul din cameră drept plajă sau pajiște?! Fiecare obiect în jocul copilului capătă o importanță, dar față de acesta el ia atitudine reală față de fiecare. Bățul care servește drept cal este mângâiat, i se dă mâncare, apă, este îngrijit, dar poate fi și bătut după împrejurări; se urcă pe munte - pe pat, de fapt; se joacă pe plajă. Fetița se joacă cu păpușa, o îngrijește când este bolnavă, o îmbracă, o culcă, îi dă să mănânce, dacă se comportă frumos o mângâie, dar o și ceartă dacă nu vorbește frumos. Fetița, în jocul său, imită grija mamei pentru copii. Jocul imitativ îl ajută pe copil în învățarea de a accepta și de a trăi după anumite reguli și norme, de a lucra prin cooperare cu alții, pentru schimbarea acestor reguli pentru binele grupului. În cadrul acestui tip de joc copiii imită mersul animalelor, glasul acestora, își dezvoltă instinctul de auto-apărare și instinctul de conservare. Prin asumarea unor roluri copiii pot desfășura jocuri care sunt încadrate în **jocul cu subiect din viața cotidiană**. Astfel de jocuri sunt: „De-a familia”, „De-a grădinița”, „De-a strada”. Aceste jocuri au subiecte alese din viața cotidiană.

Jocul simbolic poate fi inițiat de copil, în cadrul activităților alese și atunci este un joc liber, sau poate fi propus de adult și atunci devine o activitate care vizează utilizarea jocului simbolic pentru atingerea anumitor obiective. Pregătirea lor vizează: alegerea și amenajarea locului de joc, alegerea jucăriilor și pregătirea copiilor.

În desfășurarea acestor jocuri sunt avute în vedere următoarele aspecte:

- crearea unor legături între conținutul jocurilor simbolice și conținutul activităților care se desfășoară (poate fi un joc care valorifică unele conținuturi, deprinderi care au fost achiziționate, exersate în cadrul unui proiect, a unei activități tematice);
- asigurarea unui climat favorabil consolidării/extinderii prin jocul simbolic a conținutului activității tematice sau a proiectului;
- încurajarea copiilor pentru asumarea unor roluri cât mai diverse;

Exemple de utilizare a jocului simbolic:

Joc simbolic cu caracter anticipativ: **jocul „De-a cofetarii”** (pentru pregătirea unei salate de fructe) se organizează înaintea desfășurării observației „Fructe de toamnă” în Centrul de Științe. Desfășurarea jocului oferă posibilitatea copiilor de a observa însușirile caracteristice ale unor fructe (formă, mărime, culoare), prin intuirea lor prin toți analizatorii, părțile componente de a respecta unele reguli de igienă. Copiii își dezvoltă un limbaj specific prin asumarea de roluri diferite (cofetar, consumator, producător de alimente etc.)

Joc simbolic folosit drept cadru introductiv în desfășurarea unor activități, de exemplu, înainte de a desfășura activitatea de observare în centrul de Științe „Flori de primăvară”, din cadrul temei „Din lumea celor care nu cuvântă”, se poate începe cu un joc simbolic intitulat „De-a grădinarul”, în care copiii pot să interpreteze diferite roluri: de flori, de vânzător de flori, de grădinar, de fluturi, de albinuțe, etc.

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

În urma desfășurării lecturii după imagini: „ Strada” la centrul Bibliotecă, se pot desfășura jocurile: „ De-a circulația”, „De-a strada” în centrul de Construcții ș.a. În felul acesta copiii pun în practică cunoștințele însușite anterior. Ei vor respecta locul pe unde se circulă, ca pieton, reguli de circulație, semnalele luminoase, semnele de circulație etc.

Educatoarea poate interveni în organizarea și desfășurarea acestor jocuri prin:

- interpretarea unui rol mai complex (în interpretarea acestui rol, acțiunile educatoarei reprezintă un model pe care copiii îl preiau cu toate aspectele lui, inclusiv dialogul) .
- îmbogățirea unui joc, prin demonstrarea unei noi acțiuni (...vine în vizită aducând flori și ciocolată,...respectă reguli civilizate de comportare) sau extinderea conținutului jocului, propunerea de situații problematice cărora copilul în timpul jocului trebuie să le găsească soluții (.)
- corectarea lui prin sugestii verbale, întrebări, explicații, indicații, aprecieri, dezaprobări.

Importantă este păstrarea plăcerii jocului!!!

Atât **jocul simbolic cu subiecte din viața cotidiană cât și cu subiecte din basme și povești** se desfășoară fie individual (interpretând rolul unui personaj) , fie colectiv (transpunând scene din povești).

Jocul de rol/dramatizarea presupune o pregătire prealabilă și anume, transpunerea subiectului, care trebuie bine cunoscut de către toți partenerii, înțeles și redat cu fidelitate.

Jocul dramatizare are ca sursă tematică lumea mijlocită a poveștii, basmului, filmului, teatrului, dar și realitatea cotidiană. În cadrul acestor jocuri copiii au intervenție personală. În ceea ce privește interpretarea rolurilor asumate și modalitățile de înscenare a conținutului din lipsa posibilității de discernământ și de asimilare diferențiată, copilul mic îmbină elementele fantastice cu cele luate din viața cotidiană. De pildă, „prințul” vine călare pe cal (pe un băț) și are la brâu „sabie” (o bucată de scândură, legată cu o sfornică).

În jocurile colective cu subiecte din basme și povești, în cele inițiate de copiii de 6/7 ani, se stabilesc relații complexe și are loc un schimb viu și continuu de păreri, fiecare fiind în același timp și interpret și regizor.

În cadrul acestor jocuri, preocupările copiilor se îndreaptă spre ținuta vestimentară căreia simt nevoia să-i adauge detalii de natură să le sublinieze identitatea împrumutată și către procurarea unor obiecte care le permit să acționeze conform rolului asumat. Pe ultimul plan stă grija pentru „decor” (cadrul în care să se desfășoare jocul).

La baza îndrumării acestor jocuri stau:

- **observarea** copiilor în timpul jocului;
- posibilitățile psihofizice ale copiilor;
- încadrarea educatoarei în joc (prin asumarea unui rol);
- stimularea jocului din exterior;
- **impulsionarea și dezvoltarea jocurilor** prin: repovestiri, conversația cu caracter pregător, analiza jocului, stimularea lui prin intermediul unor materiale noi;
- îndrumarea jocului din exterior (depășind trecerea de la jocul individual la înscenări scurte inspirate din poveștile cunoscute în grădiniță).

Dramatizarea presupune:

1. Alegerea selectivă a textului care urmează să fie dramatizat (acesta trebuie să cuprindă acțiuni accesibile și dinamice, dialog bogat, viu care mobilizează copiii și facilitează înscenarea conflictului, cuprinderea unui număr mare de personaje) . De asemenea trebuie să se țină seama de posibilitățile de memorare ale copiilor și capacitatea redusă de concentrare. Textul trebuie redus ca întindere (pentru copiii de 3-4 ani).

Exemple de povești agreate la grupa mică: „ Ridichea uriașă”, „Mănușa”, „Turțița” ș.a. La aceste dramatizări farmecul rezidă în reluarea repetată a unor acțiuni și dialoguri simple. Aceste texte se aleg în mod progresiv, cu un conținut mai complex. De pildă, „Coliba iepurașului”, „Punguța cu doi bani”, „Fata babei și fata moșneagului” etc.

2. Însușirea temeinică a textului poveștii (basmului), în vederea transpunerii lui în joc. Căile cele mai folosite în acest sens sunt: repovestirea, povestirea după un șir de tablouri, vizionarea diafilmului, experiența câștigată în jocul - dramatizare.

3. Cerințele materiale ale dramatizării (asigurarea tuturor condițiilor materiale menite să-i sprijine reușita) :

- ✓ cadru suficient de larg care să permită mișcarea liberă a copilului;
- ✓ amenajarea cadrului, încât să evoce atmosfera cerută de basmul, povestea aleasă pentru înscenare. Acesta trebuie să fie simplu, discret, evocator (decorarea excesivă devine supărătoare - obținându-se efecte violente care copleșesc și perturbă copiii) .

Exemplul decorului pentru dramatizarea poveștii „ Capra cu trei iezi” :

- o măsuță cu un vas românesc, o farfurie de lut și 3 scăunele în jur;
 - pe perete un ștergar întins;
 - un scaun de dimensiuni obișnuite. Amenajarea cadrului, de către educatoare, se poate face fie în absența copiilor, pentru efectul surpriză, copiii angajându-se de la sine în joc, fie cu concursul copiilor trezindu-le interesul pentru dramatizare.
- ✓ alegerea celor mai potrivite costume și alte accesorii.

Ca modalități de conducere a dramatizării amintim:

1. încadrarea educatoarei în jocul copiilor și sprijinirea lor prin demonstrarea rolurilor implicate în înscenare;
2. încadrarea în jocul copiilor prin asumarea unui rol definit;
3. îndrumarea exterioară.

În cadrul dramatizării: „ Unde a zburat rândunica” de T. Constantinescu, prin încadrarea educatoarei în dramatizare, prin asumarea unui rol definit, aceasta are prilejul să conducă prin însuși rolul ales înscenarea prin următoarele momente:

- Vizita făcută de vrăbiuță rândunicii (desprinsă din versurile autorului: „ Vecinică/ Rândunică, /Ieși afară/ Surioară/ Nu-i nici cald/ Și nu-i nici soare, /Dar e bine de plimbare”.
- Convorbirea dintre vrăbiuță și furnică: „ Cip - cirip, soră furnică/, N-ai văzut pe rândunică?...”
- Convorbirea dintre vrăbiuță și bursuc: „ Moș bursuc, n-ai văzut/ Vecinica rândunica/ Pe aici a trecut? ”
- Convorbirea dintre vrăbiuță și șopârlă;
- Convorbirea dintre vrăbiuță și broască: „ Hai broscuță Oac - oac -oac/ Ieși acum puțin din lac! / Cip - cirip / Cip - cirip”...
- Convorbirea dintre vrăbiuță și rândunică.

Jocul cu reguli – sunt jocurile cu reguli formulate fie de către copii sau de către adulți. În general sunt jocuri care arată prin ce modalități poți să câștigi (au la bază întrecerea precum și jocurile de echipă), jocuri inventate de copii, jocurile sportive, jocurile didactice.

La vârsta preșcolară jocurile cu reguli inventate de copii sunt cel mai des întâlnite, treptat, spre finalul preșcolarității, la 7 ani, apărând și jocurile cu reguli impuse, care devin foarte populare în școlăritatea mică, ele bazându-se pe competiție, pe măsura în care copilul demonstrează o mai mare performanță în aplicarea unor cunoștințe, capacități, abilități.

Copiii însă pot simplifica sau complica aceste reguli, în funcție de interesul manifestat, de experiența de viață, de context.

În jocurile lor simbolice, copiii inventează propriile lor reguli (de ex.: „Eu sunt postasul, dar tu nu ai voie să deschizi ușa până nu sun eu la ușă...”)

În jocurile „Șoarecele și pisica”, „De-a v-ați ascunselea”, „Batistuța”, pe lângă bucuria participării, implicarea afectivă, dorința de a câștiga, are loc socializarea, incluziunea, fiind jocuri de grup. Copiii sunt puși în situația de a respecta regula, de a acționa doar atunci când sunt nominalizați, de a alege un partener, de a se întrece cu el de a se bucura de reușita sau de a accepta eșecul (să fi prins de pisică, să nu observi batistuța și să fi pedepsit cu statul într-un picior, și să fi văzut la jocul, „De-a v-ați ascunselea”).

Jocul de construcții reprezintă activitatea prin care copilul exersează multe deprinderi și capacități care contribuie îndeosebi la dezvoltarea sa cognitivă și a musculaturii fine. Prin construcție copilul sortează, grupează, asociază, realizează corespondențe, stabilește raporturi între obiecte (de mărime, de lungime, de greutate, de volum, relații spațiale, raporturi cauzale etc.), organizează sau pune în valoare spațiul (prin intermediul diferitelor materiale și forme), îngrădirea spațiului, separarea, acoperirea lui.

Copilul construiește cu cele mai diferite materiale din natură: piatră, nuiele, zăpadă, lemn (deșeuri), lut, bucăți de cărămidă, cuburi de lemn.

Numim joc de construcție, arhitectura creată de copil, adică munca lui cu materiale de construcție.

În dezvoltarea unei construcții de către copii deosebit următoarele stadii:

- procesul de examinare și combinare a formelor;
- creația tematică (la început de ordin pur asociativ, îi dăm numele);
- construcția conștientă a formei;
- construcțiile întâi sunt pe verticală, apoi de extind pe orizontală.

În cadrul jocurilor de construcție, copiii lucrând: stabilesc relații cauzale între obiecte (care sunt mai mari și mai grele cad mai ușor dacă nu au stabilitate etc.), respectă reguli, dau frâu imaginației, apreciază cantitativ materialele utilizate (mai mari, mai lungi, mai grele), se joacă cu alternanțe de forme, de culoare. Exemple de jocuri de construcție: „Blocul în care locuiesc”, „Grădinița mea”, „Orășelul copiilor”, „Strada”, „Gara” etc.

Jocurile de construcții sunt foarte importante pentru dezvoltarea cognitivă a copilului în perioada copilăriei timpurii. De aceea trebuie să beneficieze de materiale corespunzătoare pentru a-și exersa operațiile cognitive implicate în jocurile de construcție.

Jocurile dinamice/de mișcare au la bază acțiuni motrice mai simple sau mai complexe dirijate de anumite reguli, prin care se consolidează deprinderile motrice de bază (mers, alergarea, aruncarea, prinderea, săritura, cățărarea, echilibrul), se dezvoltă calitățile motrice (viteza, forța, rezistența) și stări emoționale pozitive.

În selectarea și practicarea jocurilor dinamice se au în vedere particularitățile de vârstă: tipul exercițiilor incluse în jocuri, durata lor, exigența față de executare, numărul regulilor va fi în dependență directă cu vârsta copiilor.

Pentru a evita excesul, suprasolicitarea, oboseala, extenuarea fizică, pe lângă o bună dozare a timpului de joc dinamic, este necesară și alternarea acestuia cu jocuri liniștitoare.

O atenție deosebită să acordăm copiilor timizi, fricoși, apatici sau instabili, respectându-le ritmul propriu și particularitățile individuale.

Jocurile dinamice se pot organiza și în aer liber, în funcție de anotimp, și în sală, cu sau fără obiecte, aparate.

Ele mobilizează întreaga grupă de copii, educă atitudini, comportamente, dezvoltă stări emoționale, sentimentul de apartenență la grupă, spirit de cooperare, sentimentul de altruism, prietenie.

Atractivitatea și eficiența jocului depind de ingeniozitatea educatoarei de a îmbina sarcina educativă cu dorințele copiilor, cu simboluri și reguli atrăgătoare.

● **Jocul ca tip de activitate de învățare integrată**

Prin joc copilul este stimulat din toate punctele de vedere ale dezvoltării sale! De aceea, jocul este cea mai eficientă formă de învățare integrată datorită naturaleții cu care copilul învață!

Prin joc copilul:

- desfășoară o activitate specifică în sensul identității personale, urmează cerințele și determinările de bază ale copilului;
- realizează mișcări de motricitate grosieră și fină, de coordonare oculo-motorie;
- comunică, își îmbogățesc și exersează vocabularul, își dezvoltă limbajul;
- rezolvă probleme de viață din mediul lor fizic și social;
- experimentează posibilități de adaptare, rezolvă probleme, creează soluții;
- exprimă sentimentele lor în simboluri, își dezvoltă astfel gândirea abstractă;

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

- comunică cu sine, cu ceilalți, își exprimă sentimente, reacționează afectiv, recepționează și învață să recunoască sentimentele celorlalți;
- folosesc obiectele din jurul lor în scopuri în care au fost create, dar și în alte scopuri (își dezvoltă creativitatea), își dezvoltă atenția, motivația, interesul.

Pentru ca jocul să contribuie cât mai semnificativ la dezvoltarea copilului sunt necesare câteva condiții:

- **jocul să permită copiilor ocazia unor descoperiri, experimente sub supravegherea adultului;**
- **materialele puse la dispoziția lor să solicite copilul și să-l antreneze în noi experiențe, să-i faciliteze formarea deprinderilor, să-i extindă cunoașterea;**
- **interesul copilului, preocupările lui imediate să fie satisfăcute prin situațiile de joc create;**
- **să se încurajeze interacțiunea, să se stimuleze dezvoltarea socio-emoțională;**
- **să se creeze un spațiu adecvat abordării jocului ca activitate complexă și completă;**
- **jocul copilului reprezintă feed-back-ul influenței educative a adultului asupra sa.**

Jocul influențează pozitiv dezvoltarea ulterioară a copilului, prin joc se declanșează mecanismul propice cultivării unor calități morale: perseverență, curaj, inițiativă, precum și educarea voinței, a stăpânirii de sine, autocontrolul.

Astfel, în jocul **"De-a magazinul de jucării"** copilul care interpretează rolul de vânzător

- trebuie să aranjeze marfa în rafturi, să stabilească prețurile, să aștepte frumos clienții. Nu-i ușor să-ți înfrângi dorințele imediate, dar rolul cere acest lucru și astfel îți educi voința
- își dezvoltă acuitatea vizuală, simțul ordinii (copilul așează jucăriile într-o ordine stabilită după criteriile proprii, știe unde se află o jucărie și merge direct la ea când e cerută de un cumpărător).
- se dezvoltă sub aspect cognitiv, jocul îmbogățește cunoștințele, declanșează capacitățile mentale (cunoaște și denumește jucăriile pe care le așează în rafturi, utilizează corect formulele de adresare, face aprecieri la adresa acestora, le compară sub aspect cantitativ, calitativ, stabilește prețul, numără „banii”).
- își precizează, exersează și îmbogățește vocabularul (utilizează cuvinte, expresii, formule lingvistice în context, apreciază, descrie, admiră, întreabă), comunică ușor, firesc, cu plăcere în joc.
- se dezvoltă sub aspect fizic (face mișcări de aplecare, întoarcere, ridicări și coborâri ale brațelor, răsuciri, prindere, aruncare, ghemuire).
- învață să-și stăpânească emoțiile, reacționează adecvat, se modelează procesele afectiv-emoționale (copilul este total convins că trebuie să joace cât mai fidel rolul pe care îl modelează cu maximă convingere, el este cu adevărat vânzătorul pe care l-a cunoscut și care l-a impresionat, adăugând la aceasta cum și l-ar dori).

- În plan social copilul învață prin joc să trăiască și să acționeze împreună cu ceilalți (rolul interpretat are corespondență socială, realitatea nu este reprodușă identic, ci transfigurată respectându-se însă relațiile interumane: vânzătorul are acest statut atâta vreme cât există și un cumpărător cu care relaționează).

Jocul este o experiență naturală, universală ce face parte din viața de zi cu zi. Pretutindeni în lume copiii se joacă individual sau în grupuri mici, explorând mediul înconjurător, cunoscându-și tovarășii, descoperindu-se pe sine, învățând, dezvoltându-se.

Jocul servește pentru susținerea culturii autentice, încorporează povești populare, aniversări, tradiții, obiceiuri, teme universale, fiind o experiență de învățare cu multiple valențe.

Sugestii pentru cadrele didactice... și părinți privind jocul copilului:

- ❌ Participați la jocul copilului dacă vă acceptă („Ce zici dacă eu aș dori să cumpăr de la magazinul tău, două pâini și un pachet de biscuiți?”);
- ❌ Jucați-vă efectiv cu copilul, stimulați-l să manipuleze obiecte și situații, diversificându-i modurile și modalitățile de joc („Acum e rândul meu să așez cubul roșu. Care piesă urmează?”)
- ❌ Folosiți materiale potrivite pentru nivelul de dezvoltare a copilului și stimularea sa (la 3-4 ani oferim copiilor cuburi mai mari, viu colorate, ușoare, puzzle-uri mari; la 5-6 ani se pot juca cu lego, piese mai mici care necesită precizie în mișcare, multă atenție, răbdare, perseverență și experiență);
- ❌ Materialele alese să fie colorate, sigure și durabile (jocurile și jucăriile să fie din materiale rezistente, ușor de mănuit, estetice, să nu prezinte pericol de accidente, să atragă prin formă, culoare, mărime, să corespundă preocupărilor de vârstă și scopului urmărit. Nu vom folosi obiecte din sticlă, sârmă, nasturi, pioane la 3-4 ani și nici cuburi grele sau alte jucării care presupun efort fizic ce depășește posibilitățile acestora);
- ❌ Planificați activitățile în așa fel încât copilul să-și antreneze cât mai multe abilități (În momentul în care copilul a căpătat o deprindere e necesar să complicăm jocul, solicitând copilul să rezolve sarcini cu un grad mai mare de dificultate. „Dacă ai adus toate păpușile pe canapea, hai să le așezăm în ordine, de la cea mai mică la cea mai mare”.);

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

- ☒ Atrageți copiii să se joace dacă este nevoie („Știi că nu mă simt prea bine, am răcit, vrei să-mi faci tu un ceai?” sau „Eu sunt copilul, vrei să fii tu mama și să ne jucăm de-a familia?”);
- ☒ Apreciați mereu pozitiv eforturile copilului în joc („Ce frumos ai construit, ești grozav!”, „Bravo, ți-a reușit prăjitura pentru păpușă!”, „Ce mult îmi place cum ai aranjat mașinuțele!”);
- ☒ Extindeți acțiunile copiilor și propuneți și altele („Acum că ați terminat de gătit, haideți să așezăm masa pentru toate păpușile și să facem niște invitații să participe și alți invitați. Unii dintre noi aranjează masa și alții vom scrie invitațiile. De câte farfurii avem nevoie?” Etc.);
- ☒ Lăsați copiilor destul timp să se gândească, să-și dezvolte jocul și să găsească soluții la problemele ivite, nu le răspundeți dumneavoastră (Când vin cu solicitarea: „Nu știu cum să fac aici, ajută-mă!” nu vă grăbiți să oferiți soluția, spuneți-le „Oare cum ar fi mai bine? Tu la ce te gândești? Încearcă...și vom vedea dacă e bine...” și lăsați-le un timp să găsească variante, soluții, să experimenteze, să învețe din greșeli, să persevereze);
- ☒ Îmbogățiți cunoștințele copilului cu materiale noi pe care el le poate folosi jucându-se, introduceți idei noi, pentru a extinde cunoștințele și experiențele copilului (în jocul “De-a brutarii” dați copiilor făină, drojdie, sare și apă și ajutați-i să frământă aluatul din care ei vor modela cele mai minunate produse. Puneți la dispoziția lor semințe de mac sau susan și sugerați-le să modeleze “specialități” folosind aceste ingrediente).
- ☒ Creați copilului posibilități multiple de a se juca cu alții; stimulați copilul să stabilească relații de joc cu alți copii, dezvoltați jocul în comun al copiilor (Când ieșiți în parc încurajați copilul să relaționeze cu alți copii: “Uite ce minge frumoasă are băiețelul acela, întreabă-l cum se numește și roagă-l să se joace cu tine!”, “Ia și fetița cu tine ca să plimbați împreună păpușa cu căruciorul, să fiți două mămici!”);
- ☒ Folosiți-vă întreaga dumneavoastră creativitate și experiență pentru a descoperi împreună cu copilul noi obiecte și materiale ce îi pot stimula și lărgi experiența prin joc (În timpul plimbărilor adunați materiale din natură: crenguțe, frunze, ghinde, pietricele, pastrați ambalaje, haine vechi, vase, aparate - toate sunt o sursă inepuizabilă pentru subiecte noi de joc, dezvoltă imaginația, creativitatea, gândirea, satisfac curiozitatea, îmbogățesc experiența de viață a copiilor”);
- ☒ Folosiți **toate ocaziile** pentru a dirija atenția copilului spre obiectele și evenimentele naturale/reale care pot stimula și satisface curiozitatea sa (Urmăriți transformările din natură, venirea și plecarea păsărelelor, zborul fluturașului, viața găzelor, răspundeți la întrebările copiilor, creșterea plantelor);
- ☒ Îmbogățiți cunoștințele copiilor cu teme variate despre evenimentele, lucrurile, fenomenele din lumea înconjurătoare, **lărgiți tematica și arealul de subiecte** (Vorbiți copilului despre nașterea lui, despre botez, despre evenimentele religioase pe care le sărbătoriți, despre tot ce se întâmplă și el este părtaș, satisfaceți-i orice curiozitate cu explicații adecvate nivelului său de înțelegere);

- ❌ **Valorificați experiența personală a copilului** și integrați-o cu noile cunoștințe și deprinderi prin situațiile de învățare pe care le creați. Prin joc acest lucru este cel mai lesne de realizat.
- ❌ Fiți în permanentă căutare de noi modalități prin care să facem jocul copiilor **pe măsura posibilităților acestora** (Porniți cu jocuri simple, accesibile, care trezesc interes, satisfac nevoia de cunoaștere și acțiune, îmbogățiți-l prin noi materiale și reguli, introduceți personaje, situații noi de învățare și experimentare, urmăriți cu atenție cum se joacă, cât se joacă și cu cine se joacă):
- ❌ **Acordați timp suficient** și spațiu ambiental într-un mediu curat și securizant unde jocul să fie o experiență benefică și sigură (Copilul trebuie să se joace într-un spațiu curat, bine aerisit, luminos unde există mobilier adecvat, jocuri și jucării ce nu-i pun în pericol viața sau sănătatea, sub directă supraveghere a adultului. Copilul se joacă atâta timp cât își satisface nevoia de cunoaștere, de mișcare, cât timp mediul îl stimulează iar adultul îi oferă suport.)
- ❌ Asigurați **participarea tuturor copiilor în joc**, îndeosebi a celor care sunt timizi sau nu au încredere că pot să contribuie și ei la derularea jocului prin asumarea unui rol sau nu sunt solicitați de alți copii. („*Eu am aflat că și Daniel are acasă un cățeluș și chiar el are grijă de el. Cred că vă poate ajuta el la prepararea mâncării pentru Pongo*“).

Capitolul 4. Mediul de învățare

- Centrul de activitate **Artă**

- Centrul de activitate **Bibliotecă**

- Centrul de activitate **Științe**

- Centrul de activitate **Construcții**

- Centrul de activitate **Căsuța Păpușii**

- Centrul de activitate **Jocuri de masă**

Una dintre condițiile esențiale ale aplicării unui curriculum centrat pe nevoile, interesele și dezvoltarea lui globală se referă la crearea unui mediu educațional adecvat, care să permită dezvoltarea liberă a copilului și să pună în evidență dimensiunea interculturală și pe cea a incluziunii sociale. Noi, educatoarele, suntem responsabile de crearea unui mediu favorabil de învățare, fiind noi înșine parte integrantă a acestuia (Viorica Preda, 2000).

De aceea, este bine să ținem seama de următoarele aspecte :

- ✓ Grădinița este spațiul în care realizăm educația timpurie, după ce copilul a parcurs deja câteva etape de formare (de la naștere la 3 ani).
- ✓ Mediul fizic trebuie gândit așa încât să putem sesiza dinamica proprie a fiecărui copil și să oferim posibilitatea dezvoltării lui armonioase, stimulându-i dezvoltarea sub toate aspectele.
- ✓ Este bine să oferim situații variate de joc și activitate, deoarece nevoile copilului, cerințele lui pentru educație sunt diferite, educația adresându-se fiecărui copil în parte și nu copiilor, în general.
- ✓ Simpla prezență a unor factori de mediu nu este suficientă ca ea să determine transformarea universului psihic al copilului, dacă nu apare interacțiunea dintre acești factori și copil/copii, copil/adulți.
- ✓ Mediul social este la fel de important ca și mediul fizic creat. Toți copiii învață cel mai bine prin contactul activ cu mediul și cu cei din jur (colegi, educatoare, părinți).
- ✓ Prin organizarea spațiului grupei pe centre de activitate procesul de învățare este unul activ, de socializare, în care copiii interacționează direct cu materialele, cu alți copii, cu adulții, individual, în perechi sau în grupuri mici.
- ✓ Acest tip de organizare permite dezvoltarea liberă a copilului pe domeniile de dezvoltare:
 - dezvoltare fizică, sănătate și igiena personală;
 - dezvoltarea socio-emoțională;
 - dezvoltarea capacităților și atitudinilor în învățare;
 - dezvoltarea limbajului, a comunicării și premisele citirii și scrierii;
 - dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii.

Putem concluziona că va trebui să creăm o sală de clasă atractivă, plăcută, securizantă, funcțională, care să invite copiii la joc și activitate, unde ei să se simtă stăpâni și în siguranță.

Pentru a răspunde cerințelor de dezvoltare a copiilor în toate domeniile menționate mai sus, în scopul oferirii unor experiențe de învățare cât mai diverse și a unor conținuturi circumscrise de cele 5 domenii experiențiale, spațiul sălii de grupă va fi organizat pe centre de activitate, care integrează diferite domenii de cunoaștere și experiențe de învățare¹:

¹ Un alt centru de activitate care este recomandat a fi amenajat în sala de grupă este cel de **Nisip și apă**. Chiar dacă el nu este menționat și descris precum celelalte centre, nu înseamnă că nu poate fi amenajat, fiind un centru de activitate **foarte important** pentru dezvoltarea copilului. Fiecare

- ⊙ Bibliotecă
 - ⊙ Știință
 - ⊙ Artă
 - ⊙ Joc de rol
 - ⊙ Jocuri de masă
 - ⊙ Construcții

În aceste zone vom organiza jocuri și activități liber alese, dar putem iniția și desfășura și activități tematice care să contribuie la atingerea obiectivelor cadru și a celor de referință.

Prin distribuirea materialelor pe centre de activitate, putem crea o atmosferă de învățare spontană, prin joc, pentru parcursul zilei / săptămânii, asigurând posibilități de opțiune pentru copii, astfel încât aceștia să poată iniția propriile lor activități de învățare. Vom desfășura activități plăcute și interesante și vom observa manifestarea unei atitudini relaxante și în interacțiunile copii-copii, copii-educatoare sau alți actori implicați în educație (profesori pentru activitățile opționale, părinți, bunici).

Gândind creator, putem găsi multe idei pentru ca materialele amplasate în zonele amenajate să stimuleze și să amplifice procesul de învățare. Când gândim amenajarea spațiului educațional, trebuie să rezervăm un loc pentru centrul tematic (reprezentat imagistic sau chiar cu mesaje scrise). Acesta poate fi plasat la intrarea în clasă, pentru a putea fi văzut atât de copii, cât și de părinți. Putem amenaja un panou, o etajeră, o măsuță și vom expune elemente ce sugerează tema de studiu și care urmează a fi completate de către copii, părinți pe tot parcursul abordării acesteia. Tot aici putem așeza "**Cutiuța cu întrebări**" pe care copiii le pun în legătura cu tema propusă și la care urmează a găsi răspunsuri împreună cu colegii, educatoarea, frații mai mari, părinții.

educator, amenajează spațiul grupei în funcție de condițiile fizice de care dispune, unele centre putând avea caracter permanent, altele putând fi deschise doar pentru anumite activități.

● Centrul de activitate Artă

În acest centru de activitate vom desfășura activități de desen, pictură, modelaj, activități practice. Il vom stabili într-un loc luminos al clasei, cu posibilități de depozitare a materialelor necesare, dar și de expunerea lucrărilor realizate.

Putem afișa planșe model, reproduceri, și albume de artă, diplome obținute de preșcolari la diferite concursuri.

Materialele de lucru trebuie să fie suficiente, de bună calitate, așezate la îndemâna copiilor, să nu fie periculoase (foarfece cu vârf ascuțit), acuarelele și pasta de modelat să nu fie toxice. Este bine să existe sorțulețe, halate, pentru a nu-și păta hăinuțele și totodată se creează o atmosferă de "atelier".

Materiale sugerate:

- ➔ **Desen , pictură :** creioane colorate, ceracolor, carioca, creioane negre, acuarele, pensule, palete, bețișoare, vase pentru apă, ștampile, șervețele, periuțe pentru stropit, suporturi pentru desen -pictură, coli desen, coli colorate de diferite forme și dimensiuni, plăci faianță, pânză, țesături rărite, secțiuni dintr-un trunchi de copac, bucăți de sticlă șlefuite, frunze pentru amprentare, aracet.
- ➔ **Modelaj :** pasta de modelat (plastilină, argilă, lut moale, cocă), eboșoare, scobitori, bețe de chibrituri, planșete, forme de diferite modele.
- ➔ **Activități practice:** coli glacee, carton de diferite culori, forme și dimensiuni, lipici, aracet, palete, bețișoare, fire din lână, bucăți de pânză, blană, resturi din material de piele, dopuri, cutii de chibrituri, șabloane, foarfece, hârtie de impachetat, reviste, ziare, materiale din natură, sârmă.

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

În acest centru copiii pot combina tehnici specifice artei plastice cu cele ale activității practice. Îi îndrumăm cu privire la tehnicile de lucru, le sugerăm teme, dar nu impunem modele. Astfel, pot picta, apoi pot decupa formele pictate ; pot decupa forme pe care le așează pe suport, stropesc suportul cu ajutorul unei periuțe imbibată în tempera, iar când ridică formele decupate rezultă o lucrare deosebită ; pot picta modelajele obținute din cocă ; pot rupe / decupa hârtie de ziar, o lipesc, conturează formele cu ceară, apoi pictează toată suprafața ; pot atașa castanelor, ghindelor elemente din plastilină, obținând diverse figurine; pot obține siluete de animale sau orice alte forme plastice prin amprente de culoare ale frunzelor, palmelor, etc.

Lucrările pot fi individuale, dar pot fi și produsele unor grupuri de copii, caz în care se evidențiază colaborarea, comunicarea prin intermediul culorilor și al simbolurilor grafice și au un efect puternic asupra încheșării comunității de învățare.

Educatorea poate influența procesul de creație al copiilor prin atenția acordată și prin comentarii despre culorile folosite, instrumentele de lucru întrebuintate, liniile trasate, formele obținute, modul în care s-a folosit spațiul suportului de lucru.

Este bine să evităm întrebări de genul „Ce ai desenat aici?” sau „Ce reprezintă desenul tău?”, deoarece copilul poate fi dezamăgit, creându-i sentimentul că ceea ce a făcut nu este destul de bun, că nu este înțeles. Vom pune întrebări care subliniază tehnici, procesul de creație, folosind afirmații înconjurătoare:

- *Cum ai făcut aceasta?*
- *Ce mai poți adăuga ca să folosești tot spațiul colii de desen?*
- *Ce elemente ale lucrării îți plac cel mai mult?*
- *Ce culori ai amestecat pentru a obține acest frumos portocaliu (roz etc.)?*

Spațiul de expunere a lucrărilor trebuie să fie într-un loc vizibil și nu foarte aglomerat. Vom schimba lucrările destul de des, având grijă ca fiecare copil să fie apreciat, știut fiind faptul că prin expunerea lucrărilor susținem procesul de creație și răsplătim efortul copiilor.

Un aspect de mare importanță este formarea la copii a deprinderilor de a face ordine la locul unde lucrează. Pentru aceasta, trebuie să le asigurăm timpul și materialele necesare, iar exemplul personal este foarte important.

● Centrul de activitate **Biblioteca**

În acest centru copiii desfășoară activități din sfera limbajului și a comunicării, un centru foarte important, având în vedere următoarele aspecte:

- ☒ Se dezvoltă înțelegerea simbolurilor (imagini și litere care reprezintă cuvântul vorbit), contactul cu mesajul scris în diversele sale forme de exprimare: imagini, cuvinte, simboluri ;
- ☒ Se îmbogățesc cunoștințele despre lume și își extind vocabularul;
- ☒ Se dezvoltă cursivitatea, coerența exprimării, capacitatea de relatare a evenimentelor, de povestire, de recitare de poezii, de compunere de poezii sau ghicitori, de creare de povești noi după diverse imagini;
- ☒ Se încurajează dorința copilului de a citi (imagini);
- ☒ Se dezvoltă imaginația prin povestiri și repovestiri, convorbiri, crearea de cărticele, jocuri de rol sau dramatizări;
- ☒ Se cultivă interesul și respectul față de carte.

Centrul de activitate **biblioteca** se stabilește într-un colț cât mai intim și relaxant, mai departe de centrele active (Construcții, Nisip și Apă)

Materiale sugerate:

- ➔ covor,
- ➔ pernițe,
- ➔ scaunul povestitorului,
- ➔ raft pentru cărți ,
- ➔ instrumente de scris,
- ➔ coli,
- ➔ caiete,
- ➔ imagini din povești,
- ➔ cuburi cu povești,

- ➔ cărți de colorat,
- ➔ scene din poveștile cunoscute pictate de copii,
- ➔ fișe de lectură,
- ➔ tabla magnetică,
- ➔ televizor,
- ➔ video,
- ➔ computer,
- ➔ imprimantă,
- ➔ cd-uri cu muzică și povești

Este foarte important să sprijinim dezvoltarea copilului în acest centru având în vedere următoarele aspecte:

- poziția confortabilă a copiilor pe pernițe în jurul educatoarei;
- să folosim o voce caldă, expresivă, un ritm adecvat;
- să folosim ilustrații pe care copiii le vor comenta;
- să-i stimulăm copiii să asculte activ, nu doar pasiv, încurajându-i să continue povestea, să gândească în mod critic, să vină cu soluții noi.

În acest centru se exersează îndeosebi limbajul, contactul cu mesajul scris în diversele sale forme (imagini, simboluri, cuvinte), dar și deprinderi de exprimare în scris. O cerință importantă este aceea de a deprinde copiii să utilizeze cu grijă materialele puse la dispoziție, de a li se cultiva sentimente de prețuire față de **carte** și de autorul acesteia. La grupele mari/pregătitoare, copiii pot scrie etichete, completează fișe de lectură, pot scrie poezii scurte, pot ilustra paginile pe care le pot capsă pentru a realiza cărțile. Efortul personal îi face să prețuiască și mai mult cărțile.

Este necesar să schimbăm periodic cărțile din bibliotecă, să mergem cât mai des în acest centru, să stăm lângă copii, să le citim, să răsfoim împreună cărți. Dacă noi, educatoarele, manifestăm plăcere pentru lectură și copiii vor dovedi interes sporit pentru bibliotecă.

Tot aici vom desfășura unele jocuri-dramatizări, aceasta urmând în mod firesc lecturii, repovestirilor. Cu ajutorul câtorva măști, ecusoane reprezentând diferite personaje sau costume simple (pelerine divers colorate), copiii pot interpreta roluri din basmele și poveștile îndrăgite.

● Centrul de activitate Științe

Este centrul în care se desfășoară activități din aria experiențială **Științe** (cunoașterea mediului, activități matematice, educație ecologică), unde copiii experimentează, descoperă, explorează și comunică pe baza celor observate. Scopul acestora este dezvoltarea capacităților de cunoaștere și înțelegere a mediului înconjurător și de rezolvare a situațiilor problematice cu care se confruntă în viața de zi cu zi și mai apoi la școală. Aici încurajăm dezvoltarea gândirii logice (relațiile cauzale, relațiile spațiale, temporale) și a operațiilor prematematice (grupare, seriere, ordonare, comparare, clasificare, măsurare etc.).

În acest centru de activitate dezvoltăm abilități de învățare independentă. Copiii învață să aibă inițiativă și sunt stimulați să fie curioși.

Trebuie să stimulăm cooperarea și învățarea activă, deoarece oamenii învață cel mai bine lucrând.

Copiii care învață prin cooperare, învață să lucreze cu ceilalți. Capacitatea de cooperare este cunoscută din ce în ce mai mult ca o necesitate, atât pentru rezultatele bune în învățare, dar și mai târziu, facilitându-se relaționarea pozitivă.

Spațiul destinat acestor activități este prevăzut cu etajere pentru expunerea diverselor materiale. Acestea se expun pe rând, pentru a nu se produce aglomerare, iar prin schimbarea periodică se stârnește interesul copiilor pentru a le explora.

Materiale sugerate:

- ghivece, pahare, lădițe, tăvițe, semințe aflate în diferite stadii de dezvoltare, crenguțe înflorite, înmugurite, semințe grâu, orz, ovăz, etc.
- colecție de roci, insectar, ierbar, acvariu, microscop, lupă, cântar, set de eprubete, lanternă, termometru, spirtieră, magneți.
- seturi de cărți, planșe cu imagini de la poli, ecuator, deșert, peșteră, salină, mijloace de transport și locomoție, despre univers, etc.
- forme geometrice (truse logi II, tangram), cântar, metru de croitorie, rigle gradate, bancnote, monede, coli, probleme ilustrate, instrumente de scris.

Tot în acest centru vom afișa **calendarul naturii** pe care îl vom completa zilnic cu ajutorul copiilor.

● Centrul de activitate **Construcții**

Centrul de activitate destinat construcțiilor este unul dintre cele mai frecventate de copii, de aceea trebuie plasat lângă alte centre active. Trebuie să oferim spațiu suficient de plasare a construcțiilor de mișcare și de depozitare a jucurilor.

Construind, copilul își dezvoltă gândirea prin relațiile cauzale și spațiale pe care le stabilește între obiecte și rezolvarea unor situații pe care le întâmpină în realizarea construcției. Se dezvoltă în domeniul socio-emoțional, prin folosirea în comun a cuburilor, prin atitudinea de negociere; în planul dezvoltării fizice prin dezvoltarea musculaturii, coordonarea ochi-mână și în domeniul limbajului prin comunicarea de idei, descrierea construcțiilor, numind, etichetând unele construcții etc. .

Este o zona preferată de băieți, dar trebuie stimulate și fetele să participe pentru importanța pe care o au jocurile de construcții în dezvoltarea **tuturor** copiilor.

Materiale sugerate:

- ✓ cuburi din lemn
- ✓ cuburi din plastic
- ✓ rotodiscuri
- ✓ lego
- ✓ betișoare
- ✓ cutii de chibrituri
- ✓ materiale din natură (ghinde, conuri, castane, frunze presate, paie, nuiele, scoici),
- ✓ lădiță cu nisip și forme (acolo unde este posibil se pot amenaja în interior, dar cel mai indicat este în curte)

Materialele puse în acest centru nu trebuie să fie foarte numeroase, cel puțin pentru început, așa încât să poată fi strânse cu ușurință și așezate în locurile stabilite împreună. Este bine să așezăm pe perete, la nivelul privirii copiilor, imagini sugestive, care să le stimuleze jocul (blocuri, clădiri, sate, orașe, ferme, etc.).

În cadrul jocurilor de construcții putem solicita copiilor să folosească numai piese mari/roșii/de formele cerute sau să adune câte trei cuburi deodată, să le așeze unul lângă altul, unul peste celălalt, apelând la cunoștințe despre formă, mărime, culoare, poziții spațiale, numerație.

Este important ca noi, educatoarele, să apreciem construcțiile, să le expunem și să fie păstrate pentru o vreme, să fie fotografiate și chiar premiate, deoarece produsele rezultate în acest sector nu pot fi păstrate pentru foarte mult timp.

● Centrul de activitate **Căsuța Păpușii (Joc de rol)**

Colțul Căsuței (sau Colțul păpușii) reprezintă o căsuță în miniatură, pe care o putem amenaja în diferite forme (din lemn, delimitate prin pereți din pânză), în funcție de spațiul clasei.

Jocurile desfășurate aici dezvoltă în special domeniul socio-afectiv al limbajului și al comunicării, al sănătății și igienei personale, dar și cel senzorial.

Este centrul preferat de fetițe, dar este bine să fie cooptați și băieți, sugerându-le roluri pe care le vor îndeplini când vor fi adulți.

Materiale sugerate

- păpuși
- truse de bucătărie, brutărie
- trusă coafor
- trusă medic
- trusă de electrician
- trusă de mecanic

- ➔ halate
- ➔ sortulețe
- ➔ băsmăluțe
- ➔ bonete
- ➔ costume specifice unor personaje din povești

Aici este îndeosebi spațiul jocurilor simbolice. În astfel de jocuri copiii învață despre ei, despre familie, despre societate, construindu-se astfel conduite sociale de apartenență la grup, de colaborare, de disciplină în grup, de ascultarea opiniilor altora, de toleranță.

Acest gen de jocuri îi pregătește să fie adulți în multiplele roluri pe care le au adulții (gospodine, părinți, salariați).

Noi, educatoarele, trebuie să fim prezente, așa încât să nu-i stingherim, dar să putem interveni cu sfaturi, idei, luând și noi diferite roluri.

● Centrul de activitate **Jocuri de masă**

Centrul jocurilor de masă este preferat atât de băieți cât și de fete prin diversitatea materialelor folosite și care le dezvoltă în domeniul afectiv, fizic, cognitiv, și al limbajului și comunicării, astfel :

- coordonarea ochi-mână;
- musculatura mică;
- capacitatea de discriminare vizuală;
- deprinderi de îmbinare, triere, așezare în ordine, clasificare, numărare, punere în corespondență;
- percepțiile despre culoare, mărime, formă;
- capacitatea de a rezolva situații problematice;
- perseverența și sentimentul de bucurie la finalizarea unei sarcini.
- coperarea în realizarea unor produse colective

Materiale sugerate:

- jocuri lego
- jocuri în bucățele cu diferite grade de dificultate
- jocuri incastre cu diferite forme
- cuburi mici colorate
- domino / loto cu imagini
- cărți de joc
- diferite materiale adunate împreună cu copiii, care se pretează la sortare și combinare: semințe, sâmburi, pietre, boabe

Materialele trebuie păstrate în ordine, în cutii - coșulețe speciale, etichetate, puse la loc vizibil, așa încât copiii să și le poată alege în funcție de tema aleasă sau propusă. La sfârșitul jocului copiii își vor expune lucrările sau vor depozita piesele, după cum este cazul. Și aici se recomandă imortalizarea aspectelor demne de apreciat.

Ca și în cazul celorlalte centre de activitate, trebuie să observăm copiii în timp ce se joacă, deoarece jocurile copiilor în acest spațiu pot furniza informații valoroase despre aceștia și astfel educatoarea poate interveni în ameliorarea unor probleme care apar.

Exemplu de valorificare a mediului de învățare la grupa mare

Tema: Ce și cum sunt vreau să fiu

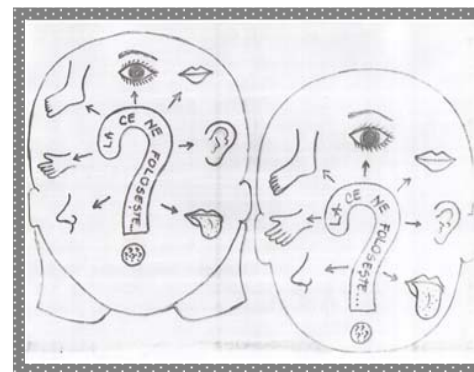
Subtema: Băiatul și fetița

1. Centrul de activitate Bibliotecă

Asigurăm cărți ce conțin informații și imagini cu corpul omenesc (exemplu: *Tom și Tina*, autor Elena Butunoi), poezia „*Corpul omenesc*” de Elena Eugenia Olțan (sau la alegere):

*Am căpșor cu părul creț,
Buna zice că-s isteț!
Pe obraji am doi bujori
Ochi senini și rotunjori.
Arcuite am sprâncene,
Ochii-mpodobiți cu gene.
Limbă și dinți în guriță -
Și mi-i spăl cu-o periuță!
Două nări, coala-n năsuc.
Ce miresmele-mi aduc!*

*Urechile-mi dau de veste,
Când în juru-mi se vorbește!
Gâtul, capul mi-l întoarce -
Stânga, dreapta - cum imi place!
Trupul meu - azi, mic, dar tare -
Două mâini de lucru are!
Și mai am două picioare,
Ca să alerg la fiecare:
Când la tata, la mămica,
S-o ajut și pe bunica!*

Prezentăm copiilor ghicitori despre organele de simț, hrană, obiecte de îmbrăcăminte și îi punem în situația de a crea sau a căuta și ei ghicitori pe tema dată. Solicităm ajutorul școlărilor pentru a scrie împreună cu copiii grupei ghicitori și poezii, realizând file pentru cărticica individuală.

Tot aici putem cânta un cântecel despre diverse părți ale corpului.

Se pot utiliza poze cu corpul uman aparținând mai multor rase și etnii, tocmai pentru a arăta că sunt asemănători deși diferiți.

2. Centrul de activitate - Știință

În acest centru punem la dispoziția copiilor siluete de băieți și fetițe și jetoane cu obiecte de îmbrăcăminte și încălțăminte. Copiii pot selecta și atașa imagini corespunzătoare siluetelor primare. Putem utiliza enciclopedii sau alte cărți care conțin imagini ale corpului uman.

Putem iniția exerciții senzoriale, punându-i în situația de a recunoaște prin simțuri gustul/mirosul/forma unor alimente, legume, fructe, flori. Le putem lega ochii pentru a utiliza auzul, mirosul sau pipăitul, sau își pot astupa urechile pentru a utiliza celelalte simțuri, etc.

Mai putem folosi instrumente de măsurat (rigla gradată, metrul de croitorie) și lupe pentru a măsura, privi, studia, compara. Copiii își pot măsura lungimea piciorului, lungimea brațelor etc.

Tot aici putem folosi o poezie, care prin conținut îi va ajuta să găsească răspunsuri la întrebările adresate prin fișa de mai jos :

Simfuriile, de N. Nasta

*„Eu cu ochii, dragi copii,
Văd păpuși și jucării.
Limba și cu cerul gurii
Imi spun gustul prăjiturii.
Cu urechile oricând
Aud fiece cuvânt.
Iar cu nasu-adeseori
Sorb parfumul tot din flori.”*

3. Centrul de activitate Artă

Pe panoul de afișare a lucrărilor putem așeza poze ale copiilor și ale familiilor lor care să-i stimuleze pe copii pentru a realiza teme ca:

- autoportret
- portretul prietenului/prietenei mele.

Propunem copiilor să realizeze amprenta palmei și a piciorului. Putem folosi tehnica amprentării pentru a realiza imprimeuri necesare confecționării hăinușelor pentru păpuși. Pot realiza colaje sau să modeleze din plastilină corpul uman. Toate aceste lucrări le putem uni pentru a realiza o cărticică individuală. Coperta acesteia o pot realiza folosind tehnica hașurării și a lipirii unor elemente, realizând astfel portret de copil (băiat/fetița) sau o cărticică cu numele „Cine sunt eu?”

La sfârșitul săptămânii îi putem sfătui să ofere aceste cărticele persoanelor dragi (părinți, frați, bunici, prieteni, colegi de grupă).

4. Centrul de activitate - Colțul căsuței

Putem oferi copiilor posibilitatea de a folosi materiale, conform temelor:

- *De-a familia*
- *De-a croitorii/croitoresele*
- *De-a brutarii*
- *De-a coafeza/frizerul*

Urmărim îndeaproape comportamentul copiilor, relaționarea acestora, stimulandu-i să inițieze jocuri în perechi/ în grupuri mixte.

5. Centrul de activitate Construcții

Putem pune la dispoziția copiilor cuburi din lemn, lego, rotodiscuri și să le sugerăm teme precum:

- *Căsuțe pentru pitici*
- *Cartierul meu*
- *Leagănul fetiței/băiețelului*
- *Pătuț pentru bebeluși*

Este bine să urmărim ca grupul de copii care participă să fie mixt, să fie în relații de întraajutorare, să coopereze în realizarea construcțiilor propuse sau liber alese.

6. Centrul de activitate Jocuri de masă

Pornind de la conținutul poeziei „*Corpul omenesc*” de Elena Eugenia Olțan prezentată la Centrul Bibliotecă putem confecționa puzzle-uri (siluete de fetițe și băieți), iar copiii le pot completa cu părțile ce lipseau. Tot aici, copiii pot înșira mărgelile pentru a realiza accesorii vestimentare. Băieții pot și ei înșira mărgelile și brățări pentru a le dărui colegelor din grupă.

Activitățile desfășurate pe centre oferă posibilități multiple de abordare a domeniilor experiențiale. Educatoarele împreună cu părinții și copiii pot participa la amenajarea și dotarea centrelor, pot propune schimbarea materialelor sau teme ce pot fi abordate.

Asumându-și responsabilități, copiii își formează deprinderi adecvate de interacțiune socială, învață să comunice eficient cu alții și pot găsi activitatea educativă mult mai atrăgătoare și mai motivantă.

Capitolul 5: Rolul educatoarei/adultului în interacțiunea cu copilul și dezvoltarea sentimentului de apartenență la grup

- **Recunoașterea unicității copilului, a personalității lui și a drepturilor sale fundamentale**
- **Formarea și respectarea independenței, autonomiei copilului**
- **Rolul educatoarei în procesul de integrare a copilului**

Fiecare copil este diferit; acest lucru este ceea ce îl face să fie special. Există, cu siguranță, câteva lucruri esențiale comune tuturor copiilor:

- au nevoie de dragoste;
- au nevoie de securitate;
- de hrană bună;
- de sprijinul nostru ca să crească, să se dezvolte sănătos și să învețe.

Toți copiii cresc și se dezvoltă parcurgând aceleași etape, dar îi deosebește ritmul în care dezvoltarea lor se petrece. Dezvoltarea se realizează pe mai multe domenii: fizic, intelectual, social, emoțional, toate fiind strâns legate între ele și influențându-se reciproc! Un copil la un moment dat poate înregistra salturi mai mari în dezvoltare într-un anumit domeniu decât alt copil. Dar ulterior poate avea perioade de stagnare. Astfel că a face comparații între copii pentru a-i evalua nu este indicat. Progresele copiilor trebuie privite individual, pentru că ele se petrec în ritmul lor propriu. Important este să nu neglijăm niciun domeniu de dezvoltare,

pentru că toate influențează dezvoltarea globală a copilului.

De exemplu:

Andrei, de cinci ani, are un vocabular uimitor „vișica este o vacă în devenire”; cea mai mare parte a timpului o petrece aplecat peste cărțile de povești, cunoaște literele și încearcă să citească; învață iute concepte noi, își utilizează corect cunoștințele. În relațiile cu ceilalți copii, are neînțelegeri, iar la joc, mișcările îi sunt neîndemânatică. Concluzionăm că, din punct de vedere al limbajului și al dezvoltării cognitive, Andrei este „peste anii săi”, dar în privința altor domenii de dezvoltare, are nevoie de sprijin pentru a progresa, de aceea atenția va fi concentrată asupra situațiilor și sarcinilor care stimulează dezvoltarea în respectivele domenii.

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

Andy este un băiețel de cinci ani, toată lumea îl simpatizează pentru că este prietenos și drăguț, cooperează în jocuri și în activități. Dar nu ascultă o poveste un timp mai îndelungat, îi este greu să fie atent la ceva pe o perioadă mai lungă de timp, puterea de concentrare este limitată. Deși manifestă entuziasm în cele mai multe activități, nu reușește să termine ceea ce începe, sau să aștepte rândul atunci când regula o cere. Toate acestea ne atrag atenția îndeosebi asupra domeniului de dezvoltare socio-emoțional și în plan cognitiv. Unele aspecte ale dezvoltării sale nu au fost suficient stimulate. Un copil este o persoană integrală. Ca să-i dezvoltăm această personalitate, trebuie să avem în vedere toate aspectele dezvoltării sale.

- ❖ În grădiniță (dacă nu a fost frecventat vreun serviciu de educație timpurie până în 3 ani) se pun bazele :
 - ✓ primei forme de educație organizată, sistematică și competentă;
 - ✓ socializării copilului
 - ✓ dezvoltării copilului la maximum de potențial de care dispune.
- ❖ Activitățile de socializare din grădiniță se sprijină pe cunoașterea copilului despre sine însuși, despre ceilalți și despre lumea din jurul său.

„Fugind după stele copiii se izbesc de lume.”

Lumea copilului este în schimbare...intrând în grădiniță, pentru copil este evident că lumea conține și alte persoane decât cele cu care este el obișnuit și în care are încredere, în primul rând părinții. Noi, ca adulți, trebuie să asigurăm cele mai bune condiții pentru dezvoltarea sănătoasă și plenară a copilului și de aceea sunt recomandate câteva principii de bază ale interacțiunii dintre educator și copil.

● Recunoașterea unicității copilului, a personalității lui și a drepturilor sale fundamentale

Fiecare copil este unic și, de aceea, interacțiunea cu fiecare copil trebuie să reflecte această unicitate.

Când sosește în grădiniță, copilul este egocentric, nu se joacă împreună cu ceilalți, se joacă alături de ei; acesta este jocul paralel. Aici intervine rolul nostru în a aprecia copilul: „Andy, nu ai reușit să termini cabana”- o apreciere negativă care dăunează relaționării cu copilul și diminuează încrederea în adulți. Copilul trebuie încurajat, stimulat, apreciind de fiecare dată comportamentele pozitive, micile cuceriri ale lui: “Ce frumos ai construit până aici, Andy! Eu știu că poți să termini cabana.” Astfel de relaționare creează fundamentul interacțiunii copilului cu educatoarea.

Dacă-i sugerăm cu delicatețe să se alăture celorlalți copii - „Andy, vrei să-i ajuți pe Marcel și pe Radu să construiască o cabană la fel cu a tă?” el se va alătura bucuros; după aproximativ un an, același copil își va da toată silința pentru a se conforma unor reguli stabilite pentru a-i face pe plac adultului. Va învăța să coopereze și să arate simpatie.

Să-i laudăm și să-i încurajăm pe copii și o să-i vedem înflorind!

A respecta copilul înseamnă:

- ✓ să ne adresăm copilului folosind întotdeauna ca apelativ, numele lui: „*Adelina, răspunde tu!*”;
- ✓ să comunicăm cu copiii frecvent de-a lungul zilei, prietenos și interesat: “*Livia, astăzi o să te ducă mătușa în parc?*”
- ✓ să identificăm ceva plăcut la fiecare copil, de fiecare dată când comunicăm cu el: “*Teo, ce frumos te-a îmbrăcat mama ta astăzi!*”
- ✓ să-i acordăm atenție copilului când acesta vorbește;
- ✓ să-l încurajăm pe copil când acesta încearcă să facă ceva, fără însă a-i cere perfecțiune
- ✓ să nu-i trădăm încrederea.

Convingerea ta vine din încrederea în alții!

Câteva idei ce ne pot sprijini în înțelegerea copilului:

- ➔ În jurul vârstei de trei-patru ani, la copii se manifestă o puternică dezvoltare. Aceasta se observă atât în acțiunile lor, cât și în modul de manifestare verbală; o trăsătură importantă este imaginația deosebit de vie; este vârsta întrebărilor „cum”, „de ce” și a fanteziilor.
- ➔ Copilul de patru ani se găsește într-o perioadă importantă de acumulări; copleșit de propriile achiziții și din nevoia de confirmare a exactității lor, își împărtășește informațiile oricui dorește să-l asculte: „*Pot să scriu și eu o scrisoare?*”, „*Știu cum să fac o barcă de hârtie; vrei să-ți arăt?*”.
- ➔ Să încurajăm copilul în eforturile sale! Să apreciem fiecare din realizările sale cu tot interesul și entuziasmul pe care îl merită noile achiziții ale copilului: „*Miruna, astăzi ai realizat o lucrare așa de frumoasă! Ai decupat pe contur, ai așezat frumos în pagină, ai lipit fără să murdărești.*”
- ➔ În următorul an de viață, interesele copilului se largesc considerabil. Mai pune întrebări, dar nu mai exagerază în manifestări, pentru că a câștigat echilibru și stăpânire de sine.
- ➔ Din punct de vedere social, copilul se integrează copiilor de aceeași vârstă, împreună cu care planifică și realizează diferite activități. În general, capacitatea de a stabili contacte se flexibilizează.

Comunicarea de la egal la egal, cere de la noi respectarea unor condiții:

- ➔ Să manifestăm empatie (a vedea lumea cu ochii copilului) - adică să ne plasăm imaginar pe poziția copilului pentru a înțelege mai bine „EU-ul” lui. Cu cât îi cunoaștem și îi înțelegem mai bine cu atât mai ușoară ne este sarcina de adult în preajma lui.
- ➔ Să-i respectăm prin ceea ce facem, doar astfel vom putea fi respectați.
- ➔ Să ne ridicăm la nivelul de înțelegere a adevărului „copilăresc”.
- ➔ Comunicarea pe care o avem cu copilul să se realizeze pe baza dorinței noastre de a cunoaște specificul individualității lui.

În gândul copiilor, toți oamenii sunt la fel.

Cum să vorbim cu copiii:

- ✓ Să vorbim cu copiii, folosind o voce blândă; să ne uităm în ochii lui când vorbim, să ne adresăm pe prenumele lui cu căldură, dar și cu fermitate când este necesară stabilirea unor limite.
- ✓ Copiii învață prin exemple: modul în care vorbim și relaționăm cu alți adulți, îi va învăța pe copii la fel de mult ca ceea ce spunem.
- ✓ Răbdarea noastră, buna dispoziție, toate vor fi transmise în mod natural copiilor prin comportamentul nostru.
- ✓ Să le arătăm că sunt importanți pentru noi: fiecare copil are nevoie să știe că el este cineva special „Bună dimineața, Adelina! Ce fustiță frumoasă ai!
- ✓ Să ne facem timp în fiecare zi să vorbim cu fiecare copil! O propoziție sau două, spuse numai pentru el, va ajuta la stabilirea unor relații calde între el și noi: „Bună dimineața! Ai lipsit ieri; ce s-a întâmplat? Știi ce dor ne-a fost de tine?”
- ✓ Să laudăm copilul pentru încercările lui de a face ceva, indiferent de rezultatul obținut: „Foarte frumos, Aura! Pentru că ai încercat să desenezi Scufița Roșie.”
- ✓ Încercare și eroare, experimentări ce par absurde, caraghioase - trasări de linii tremurate și inegale, a colora soarele în albastru, pentru că „așa e mai frumos”, toate acestea sunt erori fericite ale dezvoltării copilului. Să-l certăm sau să râdem de copil pentru aceste erori, este o descalificare pentru meseria noastră. *A cunoaște copilul, a-l respecta, a-l încuraja* - iată calea corectă a educatorului bun.

● Formarea și respectarea independenței, autonomiei copilului

Începând de la vârsta de doi ani, când copilul se dezvoltă în planul limbajului, expresivității, motricității, toate acestea îi conferă o mai mare încredere în forțele proprii; copilul, începe să manifeste primele semne de independență; nu renunță însă la ajutorul părinților. Este perioada crizelor de furie, când noi și părinții suntem atât de încercați. Este perioada în care copilul conștientizează că a dobândit unele abilități și dorește să demonstreze acest lucru, însă constată și că nu poate fi total independent, ceea ce determină o stare de conflict interior. El își dorește să fie mare...

- Independența este dorința copilului de a acționa în viață în funcție de experiența lui. De aceea se spune: „Dacă-i dorești binele copilului, lasă-l să se descurce fără tine”.
- Copiii au nevoie de libertate, dar de o libertate între anumite limite. Să le dăm posibilitatea să facă alegeri, astfel încât ei poată începe să învețe să ia decizii. Pentru aceasta, trebuie să limităm numărul de alegeri, numai acelea acceptabile; de exemplu: copilul nu este liber să umble nesupravegheat în afara clasei. Nu este liber nici să necăjească alt copil, ori să-i strice lucrarea.
- Copilul este liber să aleagă între a picta un tablou, a se juca cu niște cuburi, ori a încerca să potrivească culorile într-un joc de masă. Acestea sunt alegeri acceptabile.
- Manifestând independență, copilul își păstrează poziția proprie, fiindcă o consideră corectă. Independența se manifestă în situații critice.
- Când apare o situație conflictuală între experiențele proprii ale copilului și comportamentul părinților, al adulților din jurul lui, conflictul iscat generează independența copilului.

- Trebuie să conștientizăm faptul că la vârsta de cinci șase ani se schimbă structura comunicării cu copilul. În diferitele activități (joc, vorbire, construcții) prin colaborare, cooperare se valorifică relațiile de egalitate, parteneriat.
- La început copilul învață prin imitație, care treptat este înlocuită cu elemente ale atitudinii critice față de acțiunile părinților, educatoarei, apar primele forme de **comportament independent**. La formarea acestui tip de comportament, contribuie stilul de comunicare practicat de noi, educatorii.

Modalități de stimulare a independenței copilului:

- Atunci când comunicăm cu acest copil, ne adresăm ca unei persoane care va încerca să egaleze prin ceva adultul, conferind copilului încredere în forțele și cunoștințele proprii: să rugăm copiii să ne ajute la pregătirea sălii de grupă, a centrelor, împărțind materiale, ustensile, jucării; este ajutorul nostru de educatoare. De aceea momentele de tranziție dintre activități constituie oportunități naturale de învățare pentru copii. Iar prin acest rol ar trebui să treacă cât mai mulți copii, dându-le șansa să se simtă utili și necesari, să-și demonstreze că și ei pot să facă ceea ce face adultul și că sunt de încredere.
- Îi vom încuraja să se îmbrace și dezbrace singuri la vestiar
- Să le permitem să-și aleagă mâna cu care desenează, neforțându-i să o schimbe.
- Să le oferim o gamă de opțiuni acceptabile :
 - ce carte să privească;
 - cu ce jucării să se joace;
 - ce să deseneze sau picteze;
 - ce colaj să realizeze la tema dată;
 - ce materiale să folosească;
 - cu care dintre copii să lucreze, evitând situațiile stânjenitoare, potențial de excludere a unora din diverse motive.
- Acceptând diferențele dintre copil și adult, evitând să-i impunem o „manieră adultă” de comportament și cunoaștere, trebuie să acceptăm și variațiile care există în cadrul aceluiași nivel de vârstă și să considerăm naturale diferențele dintre copii.

Sinceritatea copilului este totală.

- Când sosește în grădiniță, copilul, în general, are o imagine pozitivă despre sine, pentru că părinții au această imagine. La grădiniță, imaginea pozitivă despre sine trebuie să accepte imaginile celorlalți copii despre ei înșiși și trebuie să coexiste cu acestea. Imaginea pozitivă de sine încurajează învățarea.
- Egalitatea și cooperarea nu se câștigă ușor. E sarcina noastră să orientăm copiii spre integrarea cu ușurință între copii, să aplanăm eventualele frustrări.
- Treptat, activitățile din grădiniță ocupă un loc tot mai important în viața copilului, se stabilesc legături relativ constante. Socializând, copilul își dezvoltă limbajul, care are un rol important în evoluția inteligenței, precum și a întregii personalități.

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

- De ce punem accent pe limbaj? Pentru că funcția cea mai vizibilă a limbajului este socializarea. Limbajul este un mijloc de comunicare, dar și un foarte important mijloc de stabilire și menținere a relațiilor cu alți oameni.

Interacțiunea copil-educatoare se construiește în jurul cuvintelor cheie: **comunicare - cooperare - prietenie**

- Comunicarea între adult și copil este esențială în formarea lui ca ființă socială
- Dacă privăm copilul de comunicare, îl transformăm într-o ființă introvertită.
- Să fim toleranți în comunicare! O obligație foarte importantă a cadrului didactic.
- Să nu presupunem, să ne formăm opinii, înainte de a asculta.
- Să nu judecăm după primul contact.
- Să acceptăm că există diferențe culturale, mai mult sau mai puțin accentuate între grădiniță și familie, între noi și părinți, ele putând determina erori de interpretare cu consecințe grave asupra copilului.
- Să ne păstrăm calmul și simțul umorului într-o situație conflictuală datorată lipsei de comunicare.
- Pentru o bună comunicare, noi trebuie să evaluăm mediul din care provine copilul: obiceiuri, tradiții, norme de comportament, religie.
- Să ne asigurăm că ceea ce așteptăm noi de la copil este identic cu așteptările părinților .
- Oricare ar fi dificultățile în comunicarea dintre educatoare și copil, niciodată nu trebuie să ridicăm tonul, sau să ne manifestăm prin comportamente non-verbale (surâs lipsit de amabilitate, grimasă, ridicare din umăr). Nu tonul ridicat rezolvă problemele apărute, ci mai degrabă le agravează.

Învelișurile cuvântului sunt trepte spre adevăr.

Comunicarea eficientă pornește de la atitudinea pozitivă față de sine însuși și față de cel din fața noastră. Copiii au nevoie de sprijinul nostru, dar au nevoie și să afle de la noi cât de mult au progresat, au nevoie să-i ajutăm să avanseze, să fim lângă ei când dau greș, au nevoie să-i încurajăm.

Premise pentru stabilirea unei bune comunicări:

- Să încurajăm copiii cât mai des! Dacă ne gândim că etimologia cuvântului „a încuraja” înseamnă „a da din inimă”, vom ști că atunci când încurajăm, transferăm curaj din inima noastră într-a lor; îi îndemnăm să treacă la fapte, îi ajutăm să acționeze.
- Există diferite moduri de a încuraja și folosim ca primă modalitate lauda. Să laudăm copiii atât pentru tentativele lor, cât și pentru realizările lor. Lăudându-i, le stimulăm simțul valorii personale și al demnității, imaginea pozitivă de sine și doar atunci va mai îndrăzni să încerce. Orice copil merită să simtă acest lucru.

- Să folosim atenția pozitivă și aprecierea în mod proactiv; este bine să lăudăm comportamentul, și nu copilul; *„Ce fericit ești că ai salvat o vrăbiuță!”*, sau calități globale *„ești băiat bun!”*. Un cuvânt de apreciere bine formulat îi oferă copilului informații explicite despre ceea ce a fost demn de laudă în comportamentul său, pentru a-l putea repeta..
- Să-l lăudăm atunci când face un gest generos; aceasta îl va învăța că generozitatea și bunătatea sunt importante.
- Trebuie să-i spunem foarte clar copilului ce anume apreciem (proactiv) și nu doar „bravo”, „bine”(reactiv), acești termeni, de ordin general, nu-i ajută pe copii să înțeleagă ce anume vrem de la ei.
- Să prețuim pașii timizi pe care-i fac copiii! Ex: Adelina este ea, însăși o timidă; nu știe și nu poate să-l liniștească pe Filip, care plânge, nefiind încă acomodat la programul de grădiniță; însă ea se duce lângă el și stă pe scăunel alături - *„Uite, Adelina, Filip nu mai plânge, fiindcă tu ai stat mereu lângă el”*. Adelina râde.
- Când lăudăm pe cineva, să o facem necondiționat; lăudăm pur și simplu, nu mai adăugăm un „dar” ce induce condiționarea: *„dar de ce nu te porți tu mereu așa!”*; *„Ați realizat amândoi o lucrare foarte frumoasă!”* - o laudă pur și simplu; *„Ați realizat amândoi o lucrare foarte frumoasă, dar ar fi fost grozav dacă nu ați fi vorbit atâta!”* - laudă condiționată, incorect folosită.
- Să oferim ajutor concret în rezolvarea problemei-este întotdeauna mai util și mai eficient; *„Bogdan construiește din Lego o construcție complicată. Având în vedere că la bază este mult mai îngustă decât la vârf, construcția nu are stabilitate: ai făcut o construcție frumoasă, hai să lucrăm amândoi să nu se mai dărâme!”*. Bogdan este mulțumit că-i remarcasem construcția, își însușește ideea de a realiza baza mai mare sau la fel de mare ca vârful, noi că am prevenit renunțarea.
- Încurajăm trăsăturile sufletești pe care și le dezvoltă copiii noștri - personalitatea în ansamblu. Comentariile pe care le facem contribuie la conturarea imaginii de sine pozitive pe care copiii o vor purta în școală, în viață, în societate.

Modalități de a face aprecieri pozitive

- Limbajul trupului și tonul vocii sunt mult mai importante decât cuvintele pe care le folosim: să nu fim furioși, să nu folosim tonul critic, ci doar expresii afectuoase pentru a dezvolta o relație bazată pe încrederea reciprocă. Să folosim o varietate de tonuri pentru a solicita atenția copiilor, pentru a dezvolta diverse raporturi cu ei, precum și expresivitatea limbajului .
- Să zâmbim mai mult, mai des, cald... Toți avem nevoie de zâmbetul cald și încurajator al celor din jur. Copilul vrea tot timpul acest semn de afecțiune, semn că lumea este un spațiu cald, unde nimic nu-i este ostil, atât timp cât este lângă noi...
- Să fim blânzi și binevoitori cu copilul, manifestând interes față de el, receptivitate la cerințele acestuia. Adulții care sunt blânzi cu copiii, îi fac să se simtă în largul lor, știind că au pe cine se baza și că sunt iubiți.
- Să respectăm principiul egalității și al colaborării cu copilul. Suntem adulți și noi inițiem și conducem activitățile cu copiii, în rest suntem același participant ca și ei. La fel ca și ei stăm pe jos să culegem ciupercuțe sau, ca un copil curios, batem din picior; noi suntem modelul unui comportament creativ care este imitat involuntar de către copii.
- Să acceptăm sentimentele copiilor! Când sunt furioși, plângăcioși, învață să-și exprime sentimentele și nu sunt capabili să le stăpânească, pe parcurs vor învăța. De exemplu, Filip este un băiețel timid, cu o tendință minoră spre bâlbâială. Aceasta se accentuează când există posibilitatea

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

de a începe o furtună și atunci îl rog să-i vorbească d-lui Tunet, spunându-i că-i este frică și să plece de aici. Având libertatea de a-și exprima adevăratele sentimente, copiii fac primul pas spre controlul lor.

- Acțiunile noastre trebuie să fie în concordanță cu spusele. Dacă un copil aruncă cu jucăriile, putem merge la el și împreună să folosim jucăriile pentru a dezvolta un joc; astfel îi arătăm pentru ce sunt jucăriile într-un mod plăcut, decât să-i ținem o predică lungă; copiilor trebuie să le spunem ce să facă, nu ce nu au voie.
- Să nu ne pierdem umorul, „oamenii de umor sunt oameni de suflet”; dacă râdem și glumim cu copiii, stimulăm căldura umană și prietenia dintre noi și copii, încurajăm colaborarea în sala de grupă.

Modalități negative de comunicare

- Să evităm întrebările autoritare, pe un ton ridicat („Ce te-a apucat să-i strici nava lui Vlăduț?” i se spune lui Andrei. Acesta simte ostilitatea din tonul nostru și își diminuează încrederea în noi).
- Să fim atenți la intervențiile copilului, să nu-l ignorăm. Ignorarea, tăcerea sau acordarea unei atenții superficiale din partea adultului, atunci când el are nevoie, când o solicită, reprezintă tot o modalitate negativă de comunicare.
- Să nu-i comparăm pe unii cu alții!! Riscăm să facem mai mult rău decât bine. Psihologii susțin că această metodă creează o situație de concurență și competiție, ce dezvoltă deseori complexe, inhibiții; dacă nu câștigă acea competiție există posibilitatea să se înrăiască, să intre într-un soi de luptă cu adulții, să-și piardă încrederea în forțele proprii.
- Dacă facem afirmația „ești un copil rău” determinăm copilul să se simtă lezat; el nu este rău, doar acțiunea pe care o face este! E mai bine să-i explicăm de ce nu este bine ceea ce face, cât de periculoasă este acțiunea lui.

Numărul relativ mare dintr-o grupă de copii poate determina apariția unor tendințe la cadrul didactic:

- De a monologa mai mult decât a dialoga;
- De a emite instrucțiuni;
- De a face aprecieri negative;
- De a dojeni;
- De a cere explicit copiilor să răspundă strict la întrebări sau să aștepte doar anumite răspunsuri la întrebări deschise;
- De a ridica tonul
- De a dori același lucru de la toți copiii, când ei sunt atât de diferiți!

Astfel, comunicarea se reduce la o singură direcție: de la cadru didactic la copil și capătă tendințe de autoritarism, de îngrădire.

Dezvoltarea comunicării trebuie să se realizeze la copil într-o direcție bilaterală, de împărtășire a experienței. Fără să-i limităm răspunsurile, vom invita copilul să se exprime cât mai mult, cât mai divers, să-și împărtășească experiențele personale. Dacă îi facem observații și corectări repetate, vom ajuta la producerea blocajelor și perpetuarea erorilor.

● Rolul educatoarei în procesul de integrare a copilului

Noi, cei care lucrăm cu copiii, trebuie să-i tratăm din perspectiva dezvoltării, percependu-i ca fiind unici, demni de respect și înțelegere, doar astfel vom putea crea pentru ei experiențe satisfăcătoare. Realizând o educație care răspunde necesităților copilului, stilului predominant de învățare al acestora, care se concentrează pe proces, nu pe produs, cadrul didactic îndeplinește mai multe roluri: „arhitect”, observator/evaluator, regizor, mediator/facilitator, (după Carter, Margie, Curtes, Deb, *Traning Teachers*)

Ca „arhitect”:

- Evaluăm spațiul din perspectiva ochiului copilului;
- Adaptăm spațiul la necesitățile și interesele jocului copilului;
- Creăm posibilități de a explora lumina, umbra, sunetele, culorile, textura;
- Integrăm elemente din lumea de afară în mediul sălii de grupă;
- Reamenajăm spațiul grupei pentru a crea noi provocări în fiecare centru
- Etichetăm tot mobilierul și materialele din spațiul educativ pentru a facilita învățarea

Ca observator/evaluator:

- Ne vom comporta ca un cercetător în domeniul educației timpurii: vom realiza continuu observări ale tuturor copiilor pentru a identifica: preferințe, interese, cunoștințe, frustrări, atașamente, competențe, stări, comportamente ale copiilor.
- Observarea ne orientează în aprecierea progreselor copilului în atingerea obiectivelor educației timpurii.
- Înregistrăm datele observațiilor noastre pentru ca pe baza lor să realizăm o proiectare a învățării cât mai adaptate nevoilor și intereselor copiilor și o evaluare cât mai precisă, realistă și obiectivă.

Ca regizor:

- Prin buna cunoaștere și acceptare necondiționată a fiecărui copil, promovăm numeroase strategii și tehnici interactive pentru a promova învățarea, creăm oportunități echitabile pentru toții copiii; timp suficient și suport adecvat pentru fiecare copil, ținând cont de diferențele individuale, de stilul și ritmul de învățare;
- Regizăm un anumit scenariu prin selectarea de teme și materiale sugestive; intervenim cu noi materiale și idei pe parcurs, fără a-ntrerupe jocul; sugerăm o varietate de posibilități de joc;
- Ajustăm sarcinile la interesele și posibilitățile copiilor; schimbăm spațiul educativ în funcție de evoluția programului și de nevoile grupei.
- Stimulăm lucrul în echipă al copiilor;
- Evidențiem părțile forte ale copiilor pentru a încuraja progresele, a-i spori încrederea în sine și a-i învăța să-și construiască evoluția mizând pe laturile tari, planificăm oportunități pentru a le valorifica, a le face funcționale;

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

- Vom ține seama de calitățile unice ale fiecărui copil, îi vom respecta ritmul propriu de dezvoltare;
- Vom asigura un mediu îmbogățit, apropiat vârstei, intereselor și posibilităților copiilor;
- Construim parteneriate educaționale de decizie și acțiune: grădiniță-familie-copii-comunitate;

Ca mediator/facilitator:

- Creăm copiilor un mediu stimulat de joc, favorabil pentru a-și exprima necesitățile, sentimentele și emoțiile; încurajăm copiii să facă alegerea, le oferim libertatea de a decide singuri;

- Îndemnăm copiii să folosească lucrurile și să practice deprinderile în mod spontan, netradițional;
- Experimentăm noi metode de joc, reprezentând o altă cale de dezvoltare a spiritului inventiv;
- Facilităm comunicarea între copii; creăm ocazii de dialog între copii, între copii și adulți;
- Prin soluționarea unor conflicte, dezvoltăm abilități sociale; oferim modele copiilor de a negocia și soluționa situații pe cale pașnică;
- Stimulăm posibilități de exprimare creatoare, independență în gândire, comportament, stimulăm exprimarea și respectăm opinia copilului.
- Punem în valoare mult mai mult conținutul jocului, decât respectarea rigidă a regulilor;
- Echilibrăm eforturile copilului cu posibilitățile lui spre a-i favoriza dezvoltarea, dar și autocontrolul în interacțiunile sociale;

- Ajutăm copilul să-și extindă experiența de cunoaștere, să o conștientizeze;
- Favorizăm trăirea unor experiențe reale de către copii, experiențe de viață care ulterior vor stimula jocul.

Capitolul 6. Proiectarea activităților de învățare

● Strategii educaționale de abordare integrată a dezvoltării copilului și centrarea procesului educațional pe copil

1. Strategii de învățare prin descoperire
2. Strategii de învățare prin cooperare
3. Strategii de promovare a unei educații incluzive

● Strategii educaționale de abordare integrată a dezvoltării copilului și centrarea procesului educațional pe copil

„A crește un copil este un lucru riscant; căci reușita depinde de multă trudă și grijă, iar nereușita întrece orice altă durere”. (Democrit)

Învățarea, ca proces, este abordată nuanțat de către specialiștii în psihologie școlară. Ea poate fi:

- Orice activitate care dezvoltă noi cunoștințe și abilități. (Galperin, 1965)
- Un proces de reorganizare prin feed-back, al patenurilor senzoriale ce asigură celui ce învață un control asupra propriului său comportament, când se află în relație cu obiecte și evenimente din mediul înconjurător. (Smith, 1965)
- Modificare a dispozițiilor organismului, care se menține în timp și care nu se datorează proceselor de creștere. (R.Gagne, 1975)
- O alternare a comportamentului ca rezultat al experienței individuale.

În teoriile moderne se vorbește:

- De învățarea experiențială;
- De cadru didactic în rol de facilitator al procesului de învățare;
- De valorizare și dezvoltare a potențialului fiecărui copil;
- De respectarea ritmului și stilului său cognitiv specifice;

Pentru realizarea curriculumului centrat pe copil, trebuie să stabilim scopuri pentru fiecare copil, luând în considerare toate aspectele dezvoltării lui:

- Vârsta intelectuală;
- Ritmul de dezvoltare;

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

- Temperamentul;
- Punctul forte (prin care copilul este pus în valoare);
- Veriga slabă (pe care nu le evidențiem copilului/copiilor).

În realizarea acestor scopuri, trebuie să gândim strategii, să selectăm metode, tehnici, procedee adecvate. Centrarea procesului educațional pe copil are loc când:

❖ Respectăm principiul constructivismului:

- Învățare interactivă;
- Învățare semnificativă;
- Învățare prin descoperire;
- Învățare tematică: învățare integrată , interdisciplinaritate.

❖ Facilităm comunicarea prin:

- Lucru în grup;
- Proiectare;
- Echitate;
- Acceptare necondiționată;
- Încurajare;
- Confidențialitate;
- Flexibilitate.

❖ Oferim un mediu educațional fizic și social:

- Confortabil;
- Îmbogățit;
- Deschis;
- Securizant;
- Stimulativ;
- Flexibil.

❖ Copilul este subiect al învățării:

- Implicare activă;
- Utilizarea experienței;
- Opinie personală;
- Responsabilitate.

❖ **Copilul are noi roluri:**

- partener;
- interlocutor;
- gânditor;
- prieten;
- organizator;
- ascultător,
- persoană care rezolvă probleme;
- evaluator;

❖ **Copilul se implică în:**

- comunicare;
- negociere;
- interacțiune;
- luare de decizii.

❖ **Educatorul cunoaște despre copil:**

- Caracteristici de vârstă și individuale;
- Experiențe anterioare;
- Stil de învățare;
- Interese;
- Nevoi specifice.

❖ **Educatorul are roluri de:**

- Manager;
- Facilitator;
- Partener;
- Designer;
- Observator;
- Prieten;
- Mentor;
- Evaluator;
- Motivator;
- Sursă de informare.

❖ **Educatorul oferă copilului în comunicare:**

- Ascultare;
- Încurajare;
- Constanță;
- Toleranță;
- Simțul umorului;
- Sensibilitate;
- Securitate.

❖ **Familia:**

- Oferă mediu securizant, cald și stimulat;
- Observă și ține cont de caracteristici de vârstă;
- Identifică caracteristici specifice de dezvoltare;
- Identifică interese, nevoi;
- Stimulează învățarea prin experiențe variate

❖ **Familiaîndeplinește roluri noi:**

- Educator;
- Prieten;
- Mentor;
- Avocat;
- Partener;
- Expert;
- Asistent;

❖ **.....oferă în comunicare:**

- Ascultare;
- Încurajare;
- Afecțiune;
- Toleranță;
- Securitate;
- Încredere

În concepția lui **Howard Gardner**:

- ✓ Caracteristica cognitivă a omului este descrisă de ansamblul de deprinderi, abilități, înclinații, talente grupate pe nouă tipuri de „intelențe”.
- ✓ Toți indivizii normali posedă aceste intelențe, care interacționează și se combină într-un mod unic, singular.
- ✓ Toate tipurile de intelențe se manifestă rar în mod independent.
- ✓ Intelențele acționează complementar, concurent, compensatoriu și coordonat.
- ✓ Autorul susține că un individ reprezintă o „colecție de intelențe”.
- ✓ Dacă un registru de intelență nu este prea dezvoltat, din combinația celorlalte tipuri, care cunosc o mai înaltă dezvoltare, îi permite să activeze cu mai mare succes într-un anumit domeniu.
- ✓ Autorul consideră că intelența este multidimensională.
- ✓ Un curriculum axat pe dezvoltare și formare, recunoaște multidimensionalitatea, existența diferențelor dintre copii.

**„ Copiii știu să fie arbitrii norocului lor și stăpânii propriei fericiri, lucru pe care-l ignoră după aceea în decursul vieții.”
(„De l’homme”, La Bruyere)**

În realizarea curriculumului, implicațiile teoriei multiplelor intelențe are următoarele consecințe:

- Impune cunoașterea îndeaproape a copilului, a profilului de intelență prin cunoașterea:
 - aptitudinilor;
 - a punctelor forte;
 - a punctelor vulnerabile;
 - stilurilor de învățare.
 - ritmurilor de dezvoltare;
 - intereselor;
- Impune proiectarea demersurilor pedagogice necesare procesului educațional prin proiectarea:
 - obiectivelor;
 - strategiilor;
 - mediului educațional favorabil învățării autentice;și reglarea și ajustarea permanentă a demersului pedagogic.
- Este necesar să conștientizăm că implicarea T.M.I. (Teoria Multiplelor Intelențe) în individualizarea învățării, demonstrează că toate tipurile de intelență au același grad de importanță în dezvoltarea personalității copiilor.
- Intelențele reprezintă diferite domenii și conținuturi, diferite modalități de învățare.

- Conform lui H. Gardner, avem nouă inteligențe:
 - Naturalistă—în orice activitate să aducem natura cât mai aproape de copii, să-i implicăm să observe relații, detalii senzaționale;
 - Lingvistică—să determinăm copiii să citească, să scrie, să povestească, să joace jocuri de cuvinte.
 - Logico-matematică—să incităm copiii să experimenteze, să pună întrebări, să rezolve probleme logice, să calculeze.
 - Vizual-spațială—să îndemnăm copiii să vizualizeze, să deseneze, să schițeze.
 - Kinestezică—să creăm momente care să implice copiii în dans, să construiască, să atingă, să gesticuleze.
 - Muzicală—să aducem în activitate muzica, sunetul, ritmul.
 - Interpersonală—să găsim soluții și să motivăm copiii să coopereze în învățare.
 - Intrapersonală—să le exersăm capacitatea de autoevaluare, de înțelegere de sine, de exprimare a sentimentelor și gândurilor
 - Existențială

Exemplificăm cum putem folosi T.M.I. într-o activitate de reconstituire a unui afiș; activitate în care copilul exersează diverse abilități.

Anterior acestei activități, se observă în cadrul unui joc un afiș; în prezentul joc se motivează pierderea afișului, fiind necesar să-l reconstituim. Reconstituirea se face fără suport intuitiv și necesită folosirea informațiilor anterior însușite. De asemenea, reconstituirea se face după un plan de întrebări clare, conceput anterior, ce vizează, pe rând, câte un singur element al afișului. Copiii învață prin exerciții pozițiile spațiale, aplicând cunoștințele în domenii noi. Comparațiile imaginare, analizele, sintezele se negociază. Noi, educatoarele, avem rol de negociatori. Mărimea foii, personajele, culorile, pozițiile spațiale, toate sunt analizate apelând la memorie, gândire logică, imaginație, reprezentările anterioare.

În prima etapă analizăm afișul. Reconstituim afișul fără suport intuitiv. Se „regăsește” afișul original. Comparăm cele două afișe. Copiii analizează fiecare element prin comparație și găsesc asemănări și deosebiri. Elementele noi sunt elemente ale imaginației creatoare și dau un plus de originalitate. Activitatea de reconstituire se poate organiza pe mai multe grupuri (desen, colaj); vom compara apoi afișele cu originalul și-l vom alege pe cel care a respectat cel mai bine criteriile de reconstituire.

Renunțăm la sarcini uniforme, la perspectiva limitată a concentrării pe sarcini ce vizează doar competențe de tip academic (scris, citit, numărat, socotit). Aplicăm o sarcină practică centrată pe copil, pe necesitățile lui. Folosind T.M.I., stimulăm copiii să valorizeze resursele individuale prin implicarea mai multor inteligențe. Evidențiem stiluri de învățare care ne sunt evidențiate de respectarea T.M.I.:

- Încurajarea copiilor să utilizeze inteligențele preferate pentru învățare (unii preferă experiențele tactile, alții preferă să învețe explicându-li-se, alții preferă experimentele sau contactul cu natura, alții preferă să învețe cântând ș.a.m.d.)
- Activitățile educaționale să facă apel la diferite tipuri de inteligențe și stiluri de învățare;
- Evaluarea învățării să ajute la identificarea stilului de învățare al copilului;
- Rolul nostru este de îndrumător/facilitator al activității de învățare.

Exemple de strategii adaptate la tipuri de inteligențe-folosite în povestirea „**Salba veveriței.**”

- **Naturalistă**— ne gândim cum am putea utiliza natura în predarea poveștii— prin reactualizarea cunoștințelor despre animalele pădurii, imitarea sunetelor produse de ele, a mișcărilor lor; crearea unui decor-secvență, utilizând figurine, plante de cameră.
- **Verbal-lingvistică**—ne gândim cum am putea utiliza limbajul verbal pentru ca un număr cât mai mare de copii să înțeleagă povestirea—prin utilizarea dialogului, copiii vor pune și vor răspunde la întrebări, fac predicții, sunt coautori. Vor crea subiecte noi, introducând și alte personaje, alte acțiuni.
- **Vizual-spațială**—ne gândim cum am putea utiliza grafica, imaginea, jucăria pentru a vizualiza ideile din poveste—în timpul expunerii vom desena personajele din poveste; unele secvențe pot fi predate prin dramatizare, iar copiii vor reda prin pantomimă acțiuni, emoții trăite de personaje. Copiii vor ilustra povestea cu ajutorul jucăriilor, vor construi din cuburi decorul din poveste.
- **Logico-matematică**—cum am putea valorifica limbajul logico-matematic, cunoștințele copiilor despre mulțimi, calcule, clasificări, comparații, operații logice pentru învățarea acestei povestiri—copiii vor număra personajele, acțiunile realizate de fiecare din ei, răspund la întrebări: de câte ori a încercat Aricică să o ajute pe Veveriță?
- **Muzical-ritmică**—cum aş utiliza sunetul, melodia, ritmul pentru învățare—vor audia diverse melodii, vor selecta melodia care arată dispoziția Veveriței dimineața, după ce a pierdut mărgelile, când Aricică i-a adus nuci: să mergem ca și Aricică (bătând din palme tactul)
- **Corporeal-kinestezică**—cum aş putea utiliza limbajul kinestezic în învățarea poveștii?—prin dramatizare: săriturile veveriței—în adâncime, înălțime, peste obstacole; imitarea mersului ariciului/cu sprijin pe palme și tălpi.
- **Intrapersonală**—cum aş putea valorifica limbajul interior, reflecția personală, emoțiile, trăirile afective, motivațiile—întrebări: Care este dispoziția Veveriței? (veselă, tristă, ...); Ați putea ajuta Veverița? Ce ați schimba în poveste?
- **Interpersonală**—cum să utilizez cooperarea/colaborarea în învățare?—discuție în perechi: De cine ți-a plăcut mai mult din poveste? De cine ți-a plăcut mai puțin? Realizarea în grup a decorului.
- **Existențială**—cum aş putea utiliza filozofia poveștii pentru a înțelege mai bine faptele și consecințele lor?—conexiuni cu viața personală/evocări/momente similare cu ale personajelor. Care au fost soluțiile? Ce preluăm din comportamentul fiecărui personaj?

Noi am prezentat doar câteva strategii utile în demersurile de realizare a procesului educațional individualizat:

- Încurajarea autonomiei copilului în alegerea mijloacelor de învățare;
- Încurajarea autonomiei prin organizarea condițiilor de învățare în funcție de opțiunile personale;
- Prezentarea curriculum-ului într-un mod adecvat resurselor copiilor, asimilarea noului în ritm propriu fiecărui copil;
- Conceperea unor unități de învățare destinate diferitelor categorii de copii.
- Pornind de la teoria lui H. Gardner, noi trebuie să proiectăm activități educaționale capabile să sprijine diversitatea, valorificarea optimă a diferențelor individuale, realizarea unui proces educațional individualizat.

„Cu fiecare copil pe care-l educăm, câștigăm un om.” (Victor Hugo)

1. Strategii de învățare prin descoperire

Putem spune că metodele noi, văzute dintr-un unghi al didacticii, pot căpăta noi aplicații. Calitatea activității noastre la clasă este o „carte de vizită” din care „banalul” și „rutina” trebuie șterse din prima carte a copilăriei—„Grădinița”. Rețeta este să avem mereu „curaj”, dorință, încredere în noi, „nebulie”, nepăsare față de sceptici,..... “Schimb - mă schimb - vă schimb — reușesc!” Suntem pionieri într-o societate democratică, europeană, fără frontiere și educația modernă să o facem prin regândirea educației formale, schimbând relația cu copiii și între copii.

Educația modernă răspunde la întrebarea: „pentru ce înveți?” iar răspunsul este -„să știm ce să facem cu ceea ce am învățat.” Noul, necunoscutul, căutarea de idei, prin metodele interactive se constituie ca o secvență a cunoașterii în care copilul este participant activ. El întâlnește probleme, situații complexe pentru mintea lui de copil; în grup, prin analize, dezbateri, descoperă răspunsurile, rezolvă sarcinile de învățare.

❖ Învățarea prin descoperire:

- Îl situează pe copil în ipostaza de subiect al cunoașterii științifice;
- Este o modalitate de lucru prin intermediul căreia copiii sunt puși să descopere adevărul refăcând drumul elaborării cunoștințelor prin activitate proprie, independentă.

❖ Ca să transformăm educația în interacțiune folosind învățarea prin descoperire, implicăm patru componente:

- ⇒ **Copilul-participant activ**
 - care soluționează probleme;
 - este implicat în proces de studiu personal;
 - are posibilitatea de studiu personal;
 - are posibilitatea: să observe, să exploreze, să experimenteze, să analizeze, să descrie fenomene și lucruri necunoscute, să învețe cuvântul.
- ⇒ **Educatorul - suntem resursa de motivare, stimulare, clarificare, sau explicare.**
 - avem grijă de securitatea copiilor;
 - avem rol de asistent, ghid, facilitator.
- ⇒ **Mediul**-include familiaritate, libertate de acțiune.
- ⇒ **Conținutul** poate fi nou; un adevăr exprimat pe care copilul trebuie să-l găsească, folosească.

Orice cercetare are la bază investigarea proprie, realizată de copil. O putem desfășura, dacă pe parcursul ei respectăm următoarele condiții:

- ✓ Situația problemă să se înscrie în sistemul de operații concrete și mentale de care copilul este capabil;
- ✓ Oferta de cunoștințe să nu fie nici prea complicată, nici prea săracă;
- ✓ Copilul percepe și memorează date, fapte, informații;
- ✓ Copilul prelucrează și asimilează rațional materialul asimilat.
- ✓ Copilul formulează generalizări și le integrează în sisteme, în ipoteze operatorii.

Etapele pe care copiii le parcurg în învățarea prin descoperire sunt:

Confruntarea cu situația problemă-etapa în care se declanșează dorința de căutare și exploatare. Vom exemplifica cu o activitate integrată „Știm ce este timpul?”. Centrele de activitate deschise sunt:

Exemple de activități în centrele de activitate:

- × **Artă:** să aleagă materialul din care dorește să realizeze măștile, să contureze, să decupeze, lipească elementele respective; să măsoare timpul necesar pentru realizarea fiecărei etape de lucru, hașurând pe cercul de carton, împărțit în 10 arii egale, apoi comparând duratele obținute; să se joace cu măștile, interpretând diferite roluri; să fie capabil să realizeze lucrări practice inspirate de natură, fie din povestire, valorificând deprinderile de lucru însușite anterior.
- × **Știință:** să realizeze un puzzle cu imaginea unui elemente de decor; să măsoare durata necesară pentru completarea fiecărei imagini, să perceapă desfășurarea unor elemente temporale în raport cu propriile activități; să măsoare timpul prin intermediul ordonării elementelor, dar și a instrumentelor adecvate; să utilizeze strategii de rezolvare a problemelor;
- × **Construcții:** să redea o casă descrisă într-o poveste de I. Creangă; să precizeze etapele de lucru; să hașureze pe cerc câte minute a durat fiecare etapă de construcție.
- × **Joc de rol:** să interpreteze roluri cu măști confecționate la centrele de activitate, să măsoare durata fiecărei interpretări.

Scenariul didactic:

Vom așeza la centrul tematic materialele de care avem nevoie: ceas, clepsidră, cercurile de carton împărțite în 10 segmente, materiale pentru măști, piese de puzzle

Copiii cunosc ceasul din activitățile anterioare; vor descoperi un alt instrument de măsură a timpului - clepsidra. Prin manevrarea ei, vor descoperi cum funcționează. Ca să-i ajutăm să înțeleagă, desfășurăm câteva citiri de fragmente, anticipat alese pentru ca lectura să dureze cât timp cronometrează o clepsidră, sau două sau trei. Vom cere copiilor să hașureze pe cerc atâtea fragmente câte goliri ale clepsidrei s-au realizat. După ce vom realiza tema pe centre, vom urmări să realizăm obiectivele stabilite pentru reprezentări matematice, pentru activitatea practică, după aceea la jocul de rol.

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

1. O primă etapă a învățării prin descoperire este confruntarea cu situația problemă și declanșarea dorinței de căutare, exploatare; confruntarea se produce atunci când se descoperă clepsidra, instrument vechi de măsurare a timpului.
2. Realizarea actului descoperirii, care presupune structurarea și interpretarea datelor, utilizarea operațiilor gândirii și evidențierea noului.
3. Verbalizarea- a treia etapă, verbalizăm generalizările făcute, formulăm concluziile.
4. În ultima etapă, exersăm ceea ce am descoperit, aplicând cele descoperite în noi contexte educaționale.

Concluzionăm:

- ⇒ Copiii învață descoperind;
- ⇒ Pornesc de la o întrebare, o problemă, o ipoteză, observație, fenomen, un obiect;
- ⇒ Cu sprijinul adultului învață independent, individual, în grup;
- ⇒ Acceptă să fie desfășurată sub forma unui algoritm;
- ⇒ Rezultatele sistematizării sunt notate.

● 2. Strategii de învățare prin cooperare

Pentru o înțelegere corectă a ceea ce reprezintă această metodă, vom face o delimitare între învățarea în grup și învățarea prin cooperare:

- Învățarea în grup desemnă activitatea de studiu a unui grup de copii care pot sau nu să coopereze; în cadrul învățării în grup, sunt recompensate performanțele individuale;
- Învățarea prin cooperare desemnează o situație de învățare în care copiii lucrează în grupuri având abilități și cunoștințe eterogene și împreună realizează o sarcină, un produs. Copiii sunt recompensați pe baza performanțelor grupului.

Această metodă reprezintă o formă de învățare în grup a copiilor prin interacțiuni, astfel încât aceștia să poată lucra împreună, urmând ca fiecare membru să-și îmbunătățească performanțele proprii și să contribuie la creșterea performanțelor celorlalți. Învățarea prin cooperare facilitează învățarea reciprocă.

Învățarea prin cooperare are loc atunci când copiii lucrează împreună pentru a rezolva una și aceeași problemă, pentru a explora o temă nouă sau a crea idei noi, combinații noi.

Ce fac copiii?

- ⇒ Studiază individual situația prezentată, își împărtășesc ideile, se ajută unii pe alții să înțeleagă și să găsească soluții.
- ⇒ Stau unii lângă alții, explică celorlalți ceea ce știu, discută împreună fiecare aspect al temei pe care o au de rezolvat.

Ce face educatoarea?

- ⇒ Asigură ambianța proprie muncii în echipă, aranjând mobilierul în sala de grupă în mod corespunzător. Ideale sunt grupurile de patru copii, aranjați de-o parte și de alta a fiecărei măsuțe.
- ⇒ Stabilește criteriul de grupare (sex, prietenii, nivelul abilităților, diferite jocuri) și dimensiunea grupului (de la 2 la 6 copii)
- ⇒ Stabilește reguli de lucru: Se vorbește pe rând; nu se atacă persoana, copiii se ascultă între ei, nu se monopolizează discuția, nu se rezolvă sarcina de unul singur, se lucrează cu culori diferite.
- ⇒ Explică obiectivele activității, se specifică timpul pe care îl au copiii la dispoziție.

Avantajele învățării prin cooperare

- ☞ Copiii învață să lucreze împreună cu ceilalți, nu doar alături de ceilalți, capătă mai mare încredere în sine alături de colegi
- ☞ Solicită dezvoltarea în plan socio-emoțional
- ☞ Comunicarea dintre copii reprezintă o cale naturală pentru aceștia de a învăța lucruri noi unii de la ceilalți.
- ☞ Învăță să negocieze, să ia decizii împreună cu ceilalți, să își argumenteze un punct de vedere.
- ☞ Interacțiunile la nivel de grup ajută la sesizarea și rezolvarea unor conflicte de idei, ce se nasc din interpretarea proprie a informațiilor dobândite de ei anterior
- ☞ Se evidențiază discrepanțele între cunoștințele anterioare și cerințele sarcinilor.
- ☞ Prin întrebări ce vizează înțelegerea unor fenomene dezbătute anterior, ei pot fi conduși să emită idei noi,
- ☞ Discuțiile în grup ajută pe membrii grupului să repete și să-și fixeze noi cunoștințe, să le proceseze pe cele noi.
- ☞ Realizează conexiuni logice, își organizează cunoștințele.

Elemente de bază ale învățării prin cooperare

- ✓ Interdependența pozitivă: copiii trebuie să lucreze împreună pentru a atinge scopul propus, au nevoie unul de celălalt, pentru sprijin, explicații, coordonare.
- ✓ Responsabilitatea individuală: fiecare membru al grupului este răspunzător de propria contribuție la îndeplinirea scopului propus.
- ✓ Analiza activității grupului: copiii reflectează asupra activității lor, decid asupra modului de îmbunătățire a eficienței acestui tip de activitate.
- ✓ Dezvoltă deprinderi de comunicare interpersonală în cadrul grupului.

Aplicație - realizarea unui poster „La munte”

Copiii își verifică ei înșiși cunoștințele despre munte.

- ❖ Un grup decupează elemente componente pentru a realiza o imagine montană.
- ❖ Un grup desenează și decupează plantele;
- ❖ Un grup desenează și decupează pe cei ce îngrijesc munții.
- ❖ Un grup pregătește fundalul planșei.

Harta conceptuală—este o metodă prin care învățarea noilor informații depinde de cunoștințele dobândite de copil și de relaționările pe care le stabilește între acestea.

- Structurează cunoștințele acestuia, important nu este cât cunoaște copilul, ci legăturile care se stabilesc între acestea.
- Este recunoscută ca o metodă de evaluare a cunoștințelor copilului, dar poate fi utilizată și ca instrument de predare.
- Aplicații ale „Hărții conceptuale” — Copacul — se poate lucra individual sau în grupuri; se desenează un copac în mijlocul colii și, prin săgeți, se spune (desenează) tot ce se știe despre acesta.

„**Mâna oarbă**” - fiecare alege un fruct cu ochii închiși, iar sarcinile se rezolvă prin cooperare: unii desenează fructul în mijlocul foii, alții desenează tot ce știu despre acel fruct.

Metoda pălăriilor gânditoare

- **Pălăria albastră** este liderul, conduce activitatea. Este pălăria responsabilă de controlul discuțiilor. Clarifică .
- **Pălăria albă** este povestitorul, cel care redă pe scurt conținutul textului, exact cum s-a întâmplat acțiunea, este neutru—informează.
- **Pălăria roșie** își exprimă emoțiile, sentimentele, supărarea, nu se justifică—spune ce simte.
- **Pălăria neagră** este criticul, reprezintă aspectele negative ale întâmplărilor, exprimă doar judecăți negative. Identifică greșeli.
- **Pălăria verde** este gânditorul, care oferă soluții alternative, idei noi. Generează idei noi.
- **Pălăria galbenă** este creatorul. Simbolul gândirii pozitive și constructive, explorează optimist posibilitățile.

Aplicație—Scufița Roșie, povestirea copiilor

- Pălăria Albă-redă pe scurt textul povestirii.
- Pălăria Albastră -o caracterizează pe Scufița Roșie în comparație cu lupul; e veselă, prietenoasă, bună la suflet, gata să sară în ajutor, dar neascultătoare, în timp ce lupul este rău, lacom, șiret, prefăcut. Arată ceea ce se întâmplă când sfaturile părinților nu sunt ascultate.

- Pălăria Roșie-arată cum Scufița Roșie își iubea mama și bunica, de care a ascultat întotdeauna. Ea iubește florile, animalele, se joacă cu ele în natură, îi este milă de bunică, este bucuroasă când vânătorul le salvează, este supărată pe lup pentru ceea ce a făcut.
- Pălăria Neagră - critică atitudinea Scufiței Roșii: trebuia să asculte sfaturile mamei, trebuia să ajungă repede la bunica bolnavă. Nu trebuia să aibă încredere în animale, nu trebuia să spună intențiile ei, este supărată pe vicleșugul lupului.
- Pălăria Verde-acordă variante Scufiței Roșii; dacă dorea să ofere flori trebuia să ceară mamei să cumpere un buchet de flori, dacă dorea să culeagă flori, trebuia să o roage pe mama să o însoțească în pădure sau să o întrebe dacă are voie. Lupul o putea ajuta să culeagă mai repede flori sau ciuperci pentru bunica.
- Pălăria Galbenă-găsește alt final textului. Scufița Roșie putea să refuze să meargă la bunica, știind că trece prin pădure; ea nu ascultă de lup, lupul i-arată Scufiței Roșii drumul cel mai scurt până la bunica, animalele din pădure o sfătuiesc să nu asculte de lup.

Metoda R. A. I. (Răspunde-Aruncă-Intreabă) — este o metodă de fixare și sistematizare a cunoștințelor, dar și de verificare, are la bază stimularea și dezvoltarea capacităților copiilor de a comunica prin întrebări și răspunsuri.

- Participanții activi se selectează ad-hoc, printr-un joc de aruncare/prindere a unei mingi ușoare. Copilul care aruncă mingea trebuie să adreseze o întrebare (din cunoștințele însușite) copilului care o prinde; acesta răspunde la întrebare, apoi o aruncă unui alt coleg, după același algoritm. Copilul care prinde mingea dar nu știe răspunsul la întrebare, iese din joc.

Aplicație-metoda R. A. I.—„Din tainele pădurii”, povestire „Cine a spus „miau”? Întrebări și răspunsuri: cine este personajul principal al povestirii-cățelușul

- Cine îl deranjează pe cățeluș din somn - Un miorlăit.
- Ce face atunci cățelușul? - Pleacă să afle cine a spus „miau”
- Cu cine se întâlnește prima dată? - Cu un șoricel.
- Îi dă șoricelul răspunsul la întrebare? - Șoricelul se sperie și fuge.
- Cu cine se mai întâlnește cățelușul? - Cu cocoșul.
- Îi răspunde la întrebare cocoșul? - Nu, îi spune doar cum strigă el.
- Pe cine mai întreabă cățelușul? - Pe albină.
- Albina îi dă răspunsul? - Albina îl înțeapă, fără a-i răspunde.
- Cu cine se mai întâlnește cățelușul? - Cu un pește care nu îi răspunde.

Metoda Bulgărelui de zăpadă - presupune îmbinarea activității individuale cu cea desfășurată în mod cooperativ în cadrul grupurilor

- Faza de desfășurare:
 1. Faza introductivă-expunerea problemei.
 2. Faza lucrului individual—copiii lucrează individual timp de cinci minute.
 3. Faza lucrului în perechi—discutarea rezultatelor la care a ajuns fiecare.
 4. Faza reuniunii în grupuri mari—grupurile inițiale se adună în grupuri mai mari și se reiau temele abordate, recapitulând răspunsurile.

5. Faza raportării soluțiilor în colectiv—grupul reunit analizează și concluzionează ideile emise.
6. Faza decizională—se alege soluția finală și se stabilesc concluziile.

Aplicație-metoda Bulgărelui de Zăpadă.—Lectură după imagini „Pădurea”

1. Copiii obțin informații prin lectura după imagini „Pădurea”
2. Ei lucrează individual 5 minute, timp în care au formulat întrebări de tipul: *Ce se întâmplă cu plantele dacă dispar pădurile? Dar cu animalele? De ce în pădure vara este răcoare? De ce iarna nu suflă vântul tare în pădure? Ce se întâmplă dacă se taie copacii din pădure?*
3. Se lucrează apoi în perechi, discutându-și părerile și încercând să răspundă la întrebări.
4. Copiii se grupează în grupuri mai mari și extrăgând jetoane prin jocul „Mâna oarbă”, recapitulează cunoștințele: despre brazi, despre iepuri, despre ciupercuțe, despre veverițe. Se răspunde la întrebările la care nu au știut să răspundă.
5. Copiii reuniți formulează concluziile.
6. Educatorea concluzionează că tăierea abuzivă a pădurilor are efecte negative: dispariția unor plante, dispariția unor animale, alunecări de teren, călduri mari, secetă, lipsa aerului ozonat.

Alte metode:

Ciorchinele - stimulează realizarea unor asociații de idei; permite cunoașterea propriului mod de a înțelege o anumită temă.

Predicțiile - metoda stimulează imaginația copiilor, asociațiile de idei, originalitatea.

Stad - metoda învățării pe grupuri mici (la grupele mari, pregătitoare)

- o se anunță tema (de ex. Fructe), se formează grupuri mici;
- o fiecare grup discută 3-4 minute despre tema respectivă (pot să stabilească și o melodie, strofă dintr-o poezie);
- o realizează sarcina primită (să deseneze fructe de toamnă);
- o fiecare grup lucrează cu o altă culoare;
- o se cere copiilor să anunțe finalizarea sarcinii prin jocul „Creioanele la mijloc” înseamnă că acel grup a terminat;
- o se analizează produsele activității prin metoda „Turul galeriei”
- o se fac completări, corecturi.

„Drama pedagogiei, ca dealtfel și a medicinei, și a altor științe care țin în același timp de artă și de știință, constă în faptul că metodele cele mai bune sunt și cele mai dificile.” (J. Piaget)

● 3. Strategii de promovare a unei educații incluzive

În conformitate cu Convenția Drepturilor Copilului și apelând la principiul nondiscriminării, drepturile copiilor trebuie respectate indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie ale copilului sau ale părinților sau ale reprezentanților săi legali, indiferent de originea lor națională, etnică sau socială, de situația lor materială, de incapacitatea lor, de naștere sau de altă situație.

- ❖ Se promovează elaborarea unor strategii care să faciliteze „un mod de viață” ce îndeamnă la acceptare, adică a-i reprimi printre noi pe cei care ni s-au părut diferiți, ciudați sau bizari.
- ❖ Colectivitatea care îi receptează pe cei defavorizați, trebuie să țină cont de o relație tripolară la nivelul grădiniței: educatoare/ părinți/copii.
- ❖ O condiție sine-qua-non pentru reușita acestor acțiuni concertate ale celor trei factori activi din grădiniță, este existența unor relații biunivoce destinate, comprehensive, constructive.

Din punct de vedere al unei culturi incluzive:

- ⇒ Grădinița este primitoare pentru toată lumea și dezvoltă relațiile cu comunitatea;
- ⇒ În grădiniță și în sala de grupă trebuie promovate prin practici cotidiene valori precum respectul, toleranța, grija, atenția față de celălalt, cooperarea (și nu competiția!), implicarea comună, co-responsabilitatea.
- ⇒ Valorizează nevoile și interesele copiilor și nevoile specifice ale familiile acestora.

Din punct de vedere al unor politici incluzive:

- ⇒ Grădinița trebuie să includă toți copiii din comunitatea locală, derulând programe eficiente de integrare;
- ⇒ Curriculum-ul trebuie adaptat ca să țină seama de:
 - diversitatea copiilor;
 - divergențe de cultură,
 - din punct de vedere lingvistic,
 - sex,
 - dizabilități.
- ⇒ Cadrele didactice trebuie să fie la punct cu toate noutățile apărute în domeniu;
- ⇒ Părinții să fie parteneri activi și direcți în procesul de învățare a copiilor.

Din punct de vedere al unor practici incluzive, se urmărește:

- ⇒ Participarea activă a tuturor copiilor la activități.
- ⇒ Valorificarea experiențelor tuturor copiilor și valorizarea diferențelor dintre experiențele lor
- ⇒ Explicații clare astfel încât să înțeleagă și să învețe toți copiii;
- ⇒ Încurajarea copiilor să se joace împreună.
- ⇒ Adaptarea activităților în funcție de nevoile și disponibilitățile copiilor.

În învățământul preșcolar se pune puternic accentul pe abordarea integrală a copilului și a educației sale, pe principiul nediscriminării - adică un învățământ pentru toți, împreună cu toți. Integrarea/incluziunea trebuie să fie susținute de interesul și disponibilitatea noastră, bazată pe empatie, toleranță și respect față de toți copiii, indiferent de naționalitate, rasă, religie, nivel de dezvoltare sau statut socio-economic..

Maniera integrată presupune abordarea realității printr-un demers holist în care granițele dintre categoriile și tipurile de activități dispar se topesc într-un scenariu unitar, în cadrul căruia tema se lasă investigată cu mijloacele diferitelor domenii de cunoaștere.

- Acceptarea conștientă a celorlalți în stabilirea unor relații integrate prin:
 - Participarea la jocurile și activitățile propuse de alții;
 - Înțelegerea faptului că viața în grup presupune respectarea unor reguli; în primul rând, copilul trebuie să învețe să-și aștepte rândul („așteaptă întâi să vedem ce spune Irina”); să învețe modalități de adresare către persoane mai în vârstă și de sexe diferite; formule de politețe folosite zilnic, aprecierea diferențelor între opinii.
 - Eliminarea manifestărilor de discriminare față de anumiți colegi;
- Acceptarea conștientă a celorlalți și stabilirea unor norme de comunicare;
 - Inițierea unor reguli de bază ale dialogului: să nu întrerupă partenerul, să lase timp pentru intervenția celuilalt;
 - Evitarea monopolizării atenției educatoarei și evitarea tendinței de a pârî pe cel cu care este în divergențe sau un altul;
 - Educarea unei atitudini deschise față de grup.
- Alcătuirea unui program de activități care să favorizeze dezvoltarea relațiilor de prietenie între copii care se joacă împreună. Iată câteva sugestii pe care vi le oferim:
 - Având în vedere că aceste grupe se formează prin înscriere, fără a se cunoaște copiii, noi trebuie să planificăm activități care să favorizeze crearea relațiilor de prietenie între copiii ajunși din întâmplare împreună.
 - Să prezentăm o gamă de activități din care copiii să-și aleagă în mod liber; pentru ele pot opta copiii care au stabilit deja relații de prietenie, dar e posibil ca tocmai aceste activități să ducă la formarea unor prietenii.
 - Să creăm unele activități care îi solicită pe copii să lucreze, să se joace împreună. Ele pot fi create pentru participarea a câte doi copii cu temperamente asemănătoare ori a mai multor copii.

- Organizarea unor activități de expunere a cunoștințelor , evenimentelor prin care au trecut copiii, a impresiilor despre o întâmplare sau alta; ele se pot desfășura fie la bibliotecă, fie la centrul de joc de rol.
- Activitățile trebuie să dureze suficient pentru a permite copiilor să se acomodeze unul cu altul și să dorească să formeze un grup și cu alte ocazii. Nu trebuie să limităm durata unei activități, nici să o întrerupem brusc, ci să anunțăm din timp finalizarea ei.
- Când planificăm activități de grup, este bine să avem în vedere nivelurile de dezvoltare ale copiilor. Dacă interesele lor sunt similare, este de presupus că există șansa unor prietenii strânse între copii.

Toate metodele prezentate la capitolul „Strategii de promovare a învățării prin cooperare” se pot adapta cu reușită deplină în promovarea unei educații incluzive.

Capitolul 7. Evaluarea progresului copilului

- Relația observare - evaluare
- Forme ale evaluării
- Portofoliul copilului

● Relația observare - evaluare

Cu cât o activitate de învățare este mai complexă, cu atât acțiunile evaluative devin mai necesare, evidente și își amplifică rolurile.

Ce înseamnă evaluarea?

Evaluarea, este o acțiune complexă, un ansamblu de operații mintale și acționale, intelectuale, atitudinale, afective în cadrul căreia se precizează:

- conținuturile și obiectivele ce trebuie evaluate;
- în ce scop și în ce perspectivă se evaluează;
- când se evaluează (la începutul învățării, pe parcursul acesteia, la sfârșit de bilanț);
- cum se evaluează;
- în ce fel se prelucrează datele și cum sunt valorizate informațiile;
- pe baza căror criterii se apreciază.

Alain Kerlan consideră că evaluarea presupune o concepție sistematică și operatorie pornind de la mai multe întrebări cheie:

- pentru ce se face? (ceea ce pune în evidență - funcții ale evaluării);
- în raport cu ce? (destinatarii evaluării);
- ce? (ce se evaluează);
- cum? (instrumentele și procedurile de evaluare).

B. Bloom înțelege evaluarea ca „ formulare, într-un scop determinat, a unor judecăți asupra valorii anumitor idei, lucrări, situații, metode, materiale etc.”

Evaluarea este o acțiune de cunoaștere, în cazul nostru, a unei persoane - copil cu vârsta cuprinsă între 3-6/7 ani.

Ca act de cunoaștere, evaluarea prezintă unele note comune cu procesul de cunoaștere. Ambele reprezintă procese de cunoaștere, întreprinse în scopuri definite, utilizând instrumente și metodologii adecvate și presupun operații de prelucrare și interpretare a datelor.

Evaluarea are ca procese componente: **măsurarea** (ce a învățat copilul) și **aprecierea** ce cuprinde: predicția (nivelul de dezvoltare al copilului suficient pentru stadiul următor și în special pentru intrarea în școală) și diagnoza (ce anume frânează dezvoltarea copilului).

Măsurarea nu se reduce la procedura de dimensionare cantitativă, exprimată în limbajul cifrelor, ci trebuie privită ca proces prin care lucrurile sunt observate și diferențiate. Ea are deci, caracter informal.

După cum remarcă Hopkins K., măsurarea se poate efectua și informal, prin observare; când se realizează prin limbajul cifrelor, procesul de măsurare este mai complet. Trebuie subliniat faptul că unele fenomene supuse evaluării nu sunt măsurabile sau nici măcar observabile direct. În asemenea situații, se aplică principiul acceptat în evaluare: „să măsurăm tot ce poate fi măsurat și să facem măsurabil ceea ce la o primă aproximație nu poate fi măsurat”. Măsurarea nu este un scop în sine; ea marchează un moment al evaluării, fiind urmat de prelucrarea datelor obținute recurgându-se, atunci când este posibil, la metode statistice. Măsurarea răspunde la întrebări de tipul: Cât de mult? Ce dimensiuni? Ce cantitate? ș.a.

Apresiasi se definește ca un proces de judecare a valorii rezultatelor măsurării. Ea răspunde la întrebări de felul: cum este?, ce valoare are?, în ce măsură răspunde trebuințelor sau așteptărilor? ș.a.

Evaluarea este un concept mai cuprinzător decât măsurarea și aprecierea. Etimologic, semnifică a aprecia valoarea (atitudine axiologică) ceea ce înseamnă că actul de evaluare implică o operație dublă:

- a) înregistrarea obiectivă a dimensiunii fenomenului (măsurarea acestuia);
- b) aprecierea relației dintre starea constatată și criteriul general al unei stări dorite (activități reușite).

Funcțiile psihopedagogice ale acțiunii de evaluare a copilului

Funcția diagnostică constă în aprecierea, pe baza datelor obținute în procesul de observare, a nivelului de dezvoltare psihofizică (în raport cu media vârstei și alte caracteristici individuale), depistarea și explicarea cauzelor psihologice care stau la baza diverselor reacții cognitive și afective. Modalitatea cea mai la îndemână educatoarelor pentru înțelegerea acestor cauzalități este abordarea copilului ca întreg, integrarea acestuia în complexul de factori care îi influențează existența și interpretarea datelor privind manifestările psihice și prin prisma acestor factori.

Această funcție mai permite stabilirea cauzelor care au condus la o slabă pregătire și la o eficiență scăzută a acțiunilor educative.

Funcția de constatare și de măsurare indică dacă o activitate de învățare s-a derulat în condiții optime, cunoștințele au fost asimilate, o deprindere a fost achiziționată sau stadiul dezvoltării acesteia.

Funcția de reglare. Caracterul permanent pe care trebuie să-l aibă acțiunea de cunoaștere psihopedagogică va oferi date privind dinamica diferitelor variabile ale personalității. Cunoașterea acestora îi permite educatoarei reglarea și ameliorarea intervențiilor didactice, diferențierea și chiar individualizarea acestora acolo unde este cazul.

Funcția prognostică se referă la anticiparea tendințelor și ritmului de evoluție a vieții psihice a copilului, a nevoilor și disponibilităților viitoare ale copiilor. Ea permite organizarea intervențiilor educaționale astfel încât ele să faciliteze împiedicarea manifestărilor negative și valorificarea la maxim a potențialului copilului.

Funcția de informare. Profilul de dezvoltare psihologică - așa cum este el descris de educatoare - constituie o sursă de informare permanentă pentru părinți și un punct de pornire în cunoașterea proaspătului școlar pentru învățătorii de la ciclul primar. Din acest stadiu al educației preșcolare educatoarea trebuie să facă din această acțiune de cunoaștere a individualității și un suport pentru încurajarea autocunoașterii.

Funcția de condiționare a deciziilor pedagogice presupune stabilirea direcțiilor de acțiune în vederea dezvoltării la maximum a potențialităților psihofizice de care dispune copilul. Acestea pot să fie:

- menținerea tipului de intervenție educațională în vederea activării potențialului real de exprimare a copilului; consilierea - accentul se pune pe protejarea dezvoltării psihice și contracararea tendințelor deviate;
- psihoterapia - accentul este pus pe recuperare (cazurile de rămânere în urmă în dezvoltare, insucces, abandon al activității, neadaptare la cerințele grădiniței etc.) în funcție de amploarea activității terapeutice se recomandă ca aceasta să se desfășoare de către o echipă multiprofesională (educator, psihopedagog, psiholog etc.);
- orientarea școlară viitoare - dar și orientarea spre exersarea în procesul educațional în domeniile în care copilul are dificultăți sau dimpotrivă, înclinații speciale.

Această funcție permite formularea deciziilor din două perspective:

- din perspectiva copilului - stimulativă, de întărire a rezultatelor, de formare a unor abilități, de conștientizare a posibilităților etc.
- din perspectiva educatoarei - a ști ce a făcut și ce are de realizat în continuare.

Buna cunoaștere psihopedagogică a copilului de 3-6/7 ani e importantă deoarece în această perioadă evoluția este foarte rapidă și diversificată, iar educatoarea trebuie să-și adapteze activitatea la particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor.

Cunoașterea în profunzime a fiecărui copil cere mult timp educatoarei și competență și nu se reduce la totalitatea informațiilor cu privire la o realitate dată.

În psihologie „a cunoaște” înseamnă a descifra formula psihologică individuală, sau, dacă ne referim la personalitate în ansamblu, cunoașterea devine posibilă numai cu condiția stăpânirii factorilor multipli care alcătuiesc aceasta realitate complexă, adică a factorilor fizici, psihologici, sociali, culturali.

Cei care pot realiza o evaluare obiectivă a copilului sunt cei care interacționează zi de zi cu aceștia .

Traducem în fapt trei deziderate:

- să-l ajutăm pe copil să se cunoască pe sine însuși pentru a-și valorifica la maxim potențialul;
- să-i ajutăm pe părinți să-și cunoască copilul pentru a-l stimula și susține corespunzător;
- să ajutăm educatoarele să-și cunoască mai bine discipolii pentru a le acorda acestora sprijinul necesar la fiecare pas de dezvoltare a lor.

Scopul evaluării copilului este de a acorda sprijin și ajutor acestuia în tendința lui de a afla noul, de a se orienta în lumea înconjurătoare a lucrurilor, a naturii, de a-și explica unele lucruri despre propria persoană. Rezultatele evaluării nu trebuie să capete coloratura emoțională sau etică de genul „Aceasta e rău, dar aceasta e bine”, „Aici faci rău, aici nu e bine...” ș.a.

Informația privind dezvoltarea copilului e bine să fie strict confidențială (în special cea mai puțin pozitivă), dar ea trebuie comunicată părinților, altor adulți sau copii. În baza ei se pot formula pentru părinți recomandări (sugestii despre cum să-și ajute copilul în dezvoltarea lui).

Exemple:

- să găsească modalitatea accesibilă copilului de a explica lucrurile;
- să-l ajute să se includă într-o activitate plăcută și atrăgătoare;
- să-i satisfacă necesitatea lui de informație prin povești, ghicitori, exerciții-probleme, istorioare, să-i acorde mai mult timp și mai multă afecțiune.

În perioada copilăriei timpurii, rezultatele evaluării se compară cu performanțele copilului însăși, cu succesele și insuccesele lui proprii!!!

Acțiunile de evaluare a progresului înregistrat de copil trebuie să aibă loc în mediul natural al copilului. În timpul activităților, al jocului liber ales sau al jocului organizat de către educatoare, al plimbărilor, sau al altor momente de regim, educatoarea urmărește/observă comportamentul copiilor, menționează problemele apărute, stările de interes cognitive sau cele de lipsă de interes, de bucurie sau nechez, fixează performanțele fiecărui copil și reacția lui la laudă sau recompensă. Este inadmisibil să i se spună copilului sau să i se dea de înțeles că el va fi apreciat într-un mod care îi va bloca dorința de a învăța, de a încerca lucruri noi, curiozitatea.

Dezvoltarea copilului este un proces global, unitar; nivelul și ritmul dezvoltării în fiecare domeniu nu pot fi privite izolat, deoarece acestea sunt strâns legate între ele și se influențează reciproc. În evaluare trebuie ținut seama îndeosebi de faptul că fiecare copil are ritmul său de dezvoltare care înregistrează uneori momente de salt, alteori de stagnare.

Pentru a avea o imagine globală despre dezvoltarea copilului, este necesar a aprecia nivelul tuturor domeniilor de dezvoltare:

- dezvoltarea fizică - sănătate și igienă personală;
- dezvoltare socio-emoțională;
- capacități și atitudini în învățare;
- dezvoltarea limbajului, a comunicării și premisele citirii și scrierii;
- dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii.

Datele obținute trebuie analizate în interrelație, stabilindu-se totodată și relevanța lor pentru ansamblul structurilor individuale.

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

Pentru a aprecia performanțele copilului, ritmul lui de dezvoltare și progresul (sau regresul) lui, este necesar să se repete unele situații de evaluare care țin de obiectivele principale privind intervențiile educaționale. Este necesar să repetăm observările, să efectuăm cu regularitate discuții cu părinții etc. în dependență cu importanța parametrilor sau a tendinței acestora de a se schimba.

Putem spune că evaluarea progresului copilului include:

- acumularea informației despre dezvoltarea copilului;
- înregistrarea informației căpătate;
- interpretarea acesteia.

Acumularea informației despre dezvoltarea copilului.

- Copilul însuși ca sursă de informație. Observând copilul, încă din primele zile ale sosirii lui în grădiniță, obținem informații despre răspunsurile lui la întrebări, exprimare, idei și propuneri. Aflăm dacă se desprinde ușor de persoanele din familie; dacă comunică ușor cu educatoarea sau cu ceilalți copii; ce jucării preferă; dacă este curios; cum răspunde la diferiți stimuli (sunete, zgomote, mișcări, spații largi); dacă este emotiv; afectuos; dacă răspunde la o sarcină dată; dacă are anumite aptitudini speciale.
- Grupa de copii, ca și context social, poate servi drept sursă de informație. Educatoarea nu numai că are nevoie de informație despre caracteristicile ce influențează dezvoltarea personalității copilului ca membru al grupului; pentru ea este important să știe și cum diferiți copii influențează atmosfera din grup. Copilul poate fi concomitent membru al mai multor grupuri: la grădiniță, cu copiii din curte/cartier, cu frații/surorile lui. Toate aceste grupuri pot servi drept surse de informații despre abilitățile cognitive, sociale, comunicative ale copilului, despre abilitățile de rezolvare creativă a situațiilor problematice ce se iscă, modalitățile de luare a deciziilor și asumarea responsabilităților.
- Părinții, educatoarele din grădiniță, pedagogii - specialiști (de arte, educație fizică, limbi moderne, logopedul, psihologul etc.), medicul și asistentele medicale, personalul administrativ și auxiliar, care interacționează cu copilul, frați/surori, bunici, unchi etc. pot servi drept surse de informație despre dezvoltarea copilului. Informația primită de la aceste persoane, inclusiv de la părinți, trebuie privită ca una suplimentară deoarece ea este **indirectă**, nu vine nemijlocit de la copil.

Ce trebuie să știm despre copil?

- Identitatea psiho-fizică a copilului, care ne spune **cum este copilul** adică evidențierea particularităților individuale, determinate de vârsta cronologică, aptitudinile copilului, ritmul său unic de dezvoltare și învățare, stilul predilect în acțiune și învățare, capacitatea sa de concentrare asupra activităților, dificultăți de adaptare și învățare etc.
- Acțiunile copilului, **cum acționează copilul** cu obiectele, fenomenele și persoanele din jur: manipularea obiectelor, identificarea elementelor componente, recunoașterea particularităților, modul predilect de acționare, tipurile de activități și condițiile în care acestea se desfășoară etc.
- Relațiile psiho-sociale ale copilului. Situând copilul în interiorul grupului social, identificăm **cum relaționează** el cu ceilalți copii, cu adulții cu care vine în contact.

Vom trece în revistă câteva metode de acumulare a informației:

Observarea și înregistrarea datelor. Această metodă este eficientă pentru a determina „ce”, „cât” și „cum” învață copiii.

Înregistrarea este procesul documentării activității observate sau a comportamentului urmărit. Această informație alimentează judecățile făcute asupra copiilor și a metodelor de instruire potrivite. În funcție de contextul educațional, observările sunt uneori informale și nu includ înregistrarea; alteori ele se fac cu scop precis, pentru a ne documenta, spre exemplu, dacă a căpătat o anumită abilitate copilul sau a înțeles corect ceva. Înregistrând ceea ce vedem sau ceea ce se face în sala de grupă obținem un document al muncii copilului, al calității acestuia sau al contactului lui cu ceilalți. În timp observările asupra copilului ne pot dezvălui tipare comportamentale, preferințe, stiluri de a învăța un lucru sau altul, stăpânirea unor abilități și progresul ca dezvoltare și creștere.

Avantajele observării:

- o mai precisă cunoaștere și evaluare a fiecărui copil în parte referitor la cum se simte acesta, cum gândește cum vede lumea, cum acționează, cum interacționează ce știe și ce poate să facă. Aceste date individuale pot fi raportate la caracteristicile generale de dezvoltare;
- o imagine globală a fiecărui copil, sub aspectul intereselor, capacităților reacțiilor caracteristice precum și domeniile de dezvoltare mai mult stimulate sau mai puțin;
- o mai mare capacitate de a reacționa în relațiile cu copiii. Pentru a fi eficiente, observările trebuie să fie sistematice, obiective, selective și atent înregistrate. Următoarele orientări vă pot fi de folos în efectuarea observărilor:
 - observați ce anume face copilul;
 - observații pe copii în locuri diferite, în momente diferite ale timpului petrecut în grădiniță;
 - fiți realiști în programarea observărilor;
 - concentrați-vă asupra unui singur copil;
 - fiți discret - copilul nu trebuie să simtă că este supus observării;
 - protejați confidențialitatea observațiilor;
 - înregistrați observațiile cât mai repede posibil;
 - alegeți un sistem practic de înregistrare a informațiilor.

Tehnici de observare informală:

- înregistrările factuale - oferă informații despre ce s-a întâmplat care a fost stimulul/motivația interesului pentru o anumită activitate, care au fost reacțiile copilului și cum s-a încheiat acțiunea. Pot include citate din dialogurile copilului și descrieri ale calității comportamentului;
- înregistrări narative - pot fi aprecieri zilnice sau impresii asupra activităților individuale sau de grup, care sunt înregistrate la sfârșitul zilei. Ele sunt utile pentru depistarea unora dintre succesele sau insuccesele zilei;

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

- verificarea zilnică a stării de sănătate și a dispoziției copilului. Toate observațiile de natură medicală, dar și psihologică se consemnează la dosarul copilului;
- liste cu comportamente/specifice/de observat. O listă de verificare privind dezvoltarea oferă un exemplu de proces sistematic de colectare a datelor privind nivelul de dezvoltare și acțiune a unui copil în diferite domenii ale dezvoltării.

Putem observa și înregistra și opțiunile copiilor pentru diverse centre de învățare sau pentru diferite materiale cu care să opereze, sau pentru diferiți copii - parteneri de joacă. Aceasta ne poate ajuta să ne asigurăm că acei copii care își petrec majoritatea timpului liber, în centrul pentru activități practice, vor fi încurajați să exploreze și alte centre de activitate. Putem ușura tranziția copilului (trecerea de la un centru la altul) prin amplasarea unei activități artistice îndrăgite de copil, într-o altă parte a sălii de grupă. De exemplu, copilul poate fi încurajat să deseneze/picteze norii și cerul de deasupra castelului care va fi construit în zona Construcții din cuburi și cutiuțe sau în zona Nisip și apă sau, în zona bibliotecă copilul ar putea înfrumuseța coperta unei cărți pe care „au editat-o” însăși copiii.

Înregistrarea datelor strânse prin observare

Alegeți-vă propria modalitate de înregistrare! Respectați echilibrul dintre informația înregistrată și cea neînregistrată.

Înregistrați doar ceea ce vi se pare interesant, important, lucruri noi apărute în dezvoltarea copilului.

Este bine să avem permanent la noi un carnețel și un creion, pentru a înregistra, fără a întrerupe activitatea cu copiii, o frază sau pentru a descrie evenimentele - cheie într-un contact fizic sau emoțional. Putem avea foi volante și creioane peste tot în sala de grupă. La sfârșitul zilei aceste scurte notițe vor fi transcrise într-un carnet sau dosar (comun sau pentru fiecare copil). Listele de verificare pot fi plasate pe pereți de jur împrejurul sălii de grupă pentru a ține evidența opțiunilor făcute de copii. Casetofonul este și el un mijloc eficient de înregistrare a faptelor de comportament al copiilor (informația verbală). **Așadar străduiți-vă ca părerile și convingerile dumneavoastră să influențeze cât mai puțin aprecierea dumneavoastră dată dezvoltării copilului.**

Încercăm să fim obiectivi înregistrând rezultatele observărilor noastre. Asupra aprecierilor noastre date copilului acționează mai mulți factori: informația precedentă, predicțiile și suspiciunile proprii, momentul în care este realizată observarea etc. Înregistrând comportamentul copilului așa cum s-a derulat el este necesară: fixarea situației care a generat informația (numim acei copii sau adulți care au luat contact nemijlocit cu copilul în momentul observării, activitatea în el era inclus, atmosfera, anturajul care a generat un atare comportament etc.).

Observarea copilului poate fi structurată urmărind atingerea obiectivelor de referință cuprinse în curriculum și corelarea acestora cu domeniile de dezvoltare ale copilului. În fapt, ceea ce ne interesează cel mai mult este dezvoltarea lui sub toate aspectele. Modul de organizare a observării este decis de către educatoare în funcție de numărul de copii în grupă, de vârsta acestora și, implicit, complexitatea deprinderilor și abilităților pe care le presupune vârsta acestora. Important este de reținut că toate obiectivele prevăzute în curriculum trebuie atinse de toți copiii și, de aceea, urmărirea lor prin observare pe parcursul celor doi ani pentru care sunt formulate, trebuie să fie făcute foarte sistematic.

În funcție de obiectivele de referință propuse pentru o anumită perioadă de timp (de ex. pentru a anumită temă), ne putem fixa zilnic un număr de copii pe care să-i observăm având în vedere comportamentele vizate de acele obiective de referință. Durata observării lor poate fi de mai multe zile, întrucât obiectivele respective de referință sunt avute în vedere pe parcursul mai multor activități în zile diferite. Întrucât perioada de atingere a acelor obiective este de doi ani de zile, observarea atingerii lor de către toți copiii se face prin revenire asupra observării lor periodic. Scopul observării este îndeosebi acela de a constata salturile în dezvoltare, dar și dificultățile întâmpinate de copii pentru a ști cum să ne redefinim scenariile didactice în perioada următoare.

Cum putem utiliza informațiile strânse prin observare!

Vă sugerăm utilizarea următoarelor tehnici de adaptare individuală a informațiilor culese în urma observării:

- încurajarea intereselor - utilizând o activitate deja cunoscută copilului prin integrarea unei activități noi;
- lucrul în perechi sau pe grupe pentru stimularea acelor deprinderi, abilități care necesită mai mult suport. (Piaget este de părere că cel mai bine copiii învață unul de la altul, astfel că deseori copilul poate fi stimulat prin simpla implicare într-o activitate în perechi sau de grup mic);
- axarea pe nevoi specifice - dacă observăm că mai mulți copii întâmpină dificultăți în derularea anumitor activități, se pot organiza activități pe grupuri mici centrate pe anumite sarcini.

Convorbirea și interviul

Convorbirea se desfășoară în condițiile unei dispoziții normale a copilului. Ea trebuie să fie liberă, degajată, nestingherită, să decurgă într-o atmosferă sinceră de încredere, binevoitoare, în condiții de maximă naturalețe pentru că numai așa vor putea fi surprinse manifestările spontane ale copilului, mecanismele psihice așa cum sunt ele în realitate. Convorbirile pot avea loc în timpul activităților sub forma unor scurte dialoguri cu copilul.

Convorbirea este recomandabil de utilizat în combinație cu observarea sau subordonată unei activități pe care copilul o are de îndeplinit (în timp ce el „soluționează” o problemă sau face, execută ceva, i se pot pune diverse întrebări). De exemplu, desenele copiilor trebuie însoțite de explicațiile acestora privitoare la intențiile sale, deoarece fără acestea au o mai slabă valoare informativă. Toată producția verbală a copilului trebuie notată și anexată lucrării. Mărturia copilului dezvăluie certe aptitudini practice, dar mai ales trăsături ale personalității.

Metoda analizei produselor activității este o metodă auxiliară și poate oferi informații numai în combinații cu observarea, convorbirea și alte metode de cunoaștere a copilului.

Prin aplicarea acestei metode obținem date cu privire la:

- însușirile psihice ale copilului (spiritul de observație, capacitatea de a înțelege, caracteristici ale reprezentărilor etc.) ;
- capacitățile psihice de care dispun copiii (coerența planului mental, continuitatea logică a ideilor, forța imaginației, amploarea intereselor, calitatea cunoștințelor, deprinderilor, priceperilor și aptitudinilor) ;
- stilul realizării (personal, original, sau comun, obișnuit) ;
- progresele realizate prin învățare (prin realizarea repetată a unor produse ale activității).

● Forme ale evaluării

Activitatea educativă a grădiniței este complexă și cere forme de evaluare multiple.

Evaluarea inițială. Se efectuează la începutul unui program educațional (ciclu de învățământ, an școlar, semestru, începutul unui capitol și chiar al unei lecții). Evaluarea inițială constituie o condiție hotărâtoare pentru reușita activității de învățare, fiind menită să ofere posibilitatea de a cunoaște potențialul de învățare al copiilor la începutul unei activități, de a ști care sunt premisele de la care pornim să proiectăm activitățile de învățare. Relevând importanța pe care o are în acest sens, Ausubel D. subliniază: „ Dacă aș vrea să reduc toată psihopedagogia la un singur principiu, eu spun: ceea ce influențează cel mai mult învățarea, este ceea ce știe copilul la plecare. Asigurați-vă de ceea ce el știe și instruieste-l în consecință! ”

Funcțiile evaluării inițiale

a) Funcția diagnostică. Vizează cunoașterea măsurii în care copiii stăpânesc anumite cunoștințe și posedă capacități necesare angajării lor cu șanse de reușită într-un nou program educațional.

Obiectul evaluării inițiale îl constituie acele cunoștințe și capacități care reprezintă premise pentru asimilarea noilor conținuturi și formarea altor deprinderi și abilități. Ceea ce interesează nu este aprecierea performanțelor globale ale elevilor și nici ierarhizarea lor, ci cunoașterea potențialului de învățare, a premiselor „cognitive și atitudinale” (capacități, interese, motivații) necesare integrării în activitatea care urmează.

b) Funcția prognostică sugerează condițiile probabile ale desfășurării noului program și îi permite anticiparea rezultatelor.

Anticiparea activității se întemeiază pe utilizarea „gândirii previzionale” și constă în a proiecta în timp și în spațiu desfășurarea unor acțiuni orientate spre realizarea obiectivelor, deci etapele activității, componentele ei și efectele probabile.

Evaluării inițiale îi aparțin mai multe idei:

- evaluarea inițială este indisociabilă construcției unui demers didactic riguros și eficace;
- funcțiile ei sunt asigurate până la final numai dacă mijloacele și resursele sunt stabilite și folosite pentru a face posibilă derularea activității în condiții de eficiență;
- constituie un demers pedagogic esențial pentru desfășurarea cu succes a programului de instruire.

Evaluarea sumativă (cumulativă) este tipul de evaluare prin care se constată nivelul de performanță atins în raport cu obiectivele cadru și de referință cuprinse în curriculum. Constatările se exprimă prin aprecierea măsurii în care aceștia au atins obiectivele de referință. Beneficiarii rezultatelor ei sunt în primul rând adulții. În grădinițe se poate vorbi de evaluare sumativă, în special înainte de părăsirea grădiniței; când trebuie să i se constituie profilul de personalitate, inventarul de cunoștințe principale, să i se caracterizeze interesul și posibilitățile de învățare pentru a se argumenta recomandarea înscrierii sale în școala primară sau reținerea în grădiniță. Pentru cunoașterea unor particularități, de exemplu, creativitatea în plan verbal, cunoașterea numerelor, a unei deprinderi motorii, se pot organiza și alte momente de evaluare sumativă. Calitatea, obiectivitatea evaluării sumative, pot fi cele dorite când aceasta este realizată de educatoare, pentru că pot fi folosite și concluziile evaluării formative.

Evaluarea formativă (continuă) presupune verificarea rezultatelor pe parcursul procesului didactic, realizată pe secvențe mai mici (1-2 săptămâni, capitol) și permite o evaluare a performanțelor tuturor copiilor privind conținutul esențial al cunoștințelor parcurse în secvența respectivă. Astfel în ce măsură au fost însușite cunoștințele și deprinderile predate se identifică neajunsurile și se adoptă măsurile de recuperare față de unii copii și de ameliorare a procesului de învățământ. Evaluarea continuă are caracter permanent și este integrată în actul didactic, realizându-se pe parcursul activității de predare-învățare, mai ales la verificarea cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor.

Evaluarea continuă se poate realiza cu ajutorul fișelor individuale, imagini secționate (puzzle), păpuși pentru teatru de masă - alegerea personajelor corespunzătoare poveștii, poeziei învățate; redarea dialogului dintre 2-3 personaje; jocuri-exerciții ș.a. modalități în funcție de grupă și de educatoare. În urma evaluării continue am evaluat volumul de cunoștințe reținut de copii. Apoi se stabilește un plan ameliorativ pentru recuperarea cunoștințelor și deprinderilor neînvățate, urmărind realizarea lor în cadrul activităților recuperatorii.

Evaluarea continuă are ca scop să-l informeze pe copil asupra obiectivelor pe care trebuie să le realizeze și să-i țină la curent pe copii, educatoare, părinți cu progresele înregistrate pe traseul către obiectivele vizate. Ea vizează, în principal, susținerea activității de învățare.

Unele momente ale evaluării continue au funcție cheie. De exemplu, înainte de învățare trebuie să se asigure că stăpânesc bine ceea ce este necesar pentru înțelegerea noilor conținuturi; în timpul învățării, să fie aplicate, dacă sunt necesare corecții imediate și să fie reglat progresul elevilor, iar în cazul unor eșecuri să se propună exerciții suplimentare de recuperare.

Evaluarea continuă antrenează o evoluție a elevului marcând o mai mare respectare a ritmului individual, inițiativă și grijă pentru verificarea propriilor rezultate.

Privită în ansamblu, evaluarea continuă transformă acțiunea de evaluare: din proces predominant constatativ în unul diagnostic, de susținere a învățării; dintr-o evaluare globală în una nuanțată; din acțiune adăugată activității didactice în proces constitutiv al acesteia.

Cele mai adecvate modalități de evaluare a copilului în perioada copilăriei timpurii sunt feedback-ul verbal (lauda, încurajarea), observarea acestuia, înregistrarea sistematică a rezultatelor, colectarea produselor activității lui - toate acestea cuprinse într-un portofoliu care vorbește despre progresul copilului pe intervale de timp. Toate documentele cuprinse în portofoliul copilului trebuie să fie însoțite de observații, comentarii, aprecieri ale cadrului didactic. Portofoliul nu este doar o colecție de produse, el este dovada traiectoriei dezvoltării lui, punctată de cadrul didactic.

● Portofoliul copilului

În evaluare sunt utilizate și o serie de metode complementare celor clasice, tradiționale, pornind de la calificative până la note. Printre acestea se află și **portofoliul copilului**.

Portofoliul constituie cea mai potrivită metodă de evaluare a copilului mic, întrucât respectă principiul de bază al ritmului unic de dezvoltare a copilului. Analizând un portofoliu, poți constata progresele înregistrate de copil în timp. El este „cartea de vizită” - mijloc de valorizare a datelor obținute prin evaluări realizate. Presupune un proces de analiză a datelor obținute pe numeroase căi și o perioadă relativ mare (de obicei raportată la semestru, an școlar, ciclu de învățământ) .

Portofoliul copilului are în vedere toate „produsele” copiilor și, în același timp procesul înregistrat de la o etapă la alta. El reprezintă un veritabil „portret pedagogic” al copilului relevând:

- nivelul general de dezvoltare;
- rezultatele deosebite obținute în unele domenii ca și rezultatele slabe în altele;
- interese și aptitudini demonstrate;
- capacități formate;
- atitudini;
- dificultăți de învățare.

Portofoliul trebuie să cuprindă și observații ale cadrului didactic, comentarii privind progresele făcute de copil și aspectele care necesită mai mult sprijin sau stimulare. Întotdeauna trebuie să ne gândim că fiecare copil este în plin proces de dezvoltare, de aceea trebuie să avem grijă în formularea anumitor aprecieri categorice.

În învățământul preșcolar nu se dau note și, ca atare, notarea numerică a rezultatelor copiilor nu poate avea rol de clasificare nici în cadrul probelor de evaluare. Educatoarele pot ține - pe domenii de dezvoltare - evidența lacunelor înregistrate în dezvoltarea fiecărui copil, ca premisă pentru o diferențiere și individualizare învățării cu focalizare pe ameliorarea acelor aspecte care necesită mai mare atenție.

Ce conține un portofoliu?

- lista conținutului acestuia, (sumarul, care include titlul fiecărei lucrări/fișe);
- argumentația care explică ce lucrări sunt incluse în portofoliu, importanța fiecăreia;
- lucrările pe care le face copilul, individual sau în grup, notate cu numele celor care au lucrat și data când au fost realizate;
- caietele individuale;
- chestionare cu data realizării lor;
- înregistrări, fotografii care reflectă activitatea desfășurată de copil, individual sau împreună cu colegii săi, datate;
- date obținute în urma unor ghiduri de observare, cu data calendaristică a înregistrării lor;
- reflecțiile proprii ale copilului asupra a ceea ce a lucrat;
- alte materiale, contribuții la activitate care reflectă participarea copilului/grupului la realizarea temei date;

- viitoare obiective pornind de la realizările curente ale copilului/grupului pe baza intereselor și a progreselor înregistrate;
- comentarii ale educatoarei după anumite perioade de timp (semestru, an)

Portofoliul se compune în mod normal din materiale obligatorii și opționale selectate de educatoare și care fac referire la diverse obiective cadru și de referință. Așa cum afirmă profesorul Ioan Cerghit, portofoliul cuprinde „lucrări sau realizări personale ale copilului, cele care îl reprezintă și care pun în evidență progresele sale; care permit aprecierea aptitudinilor, talentelor, pasiunilor, contribuțiilor personale. Alcătuirea portofoliului este o ocazie unică pentru copil de a se autoevalua. În alți termeni, portofoliul este un instrument care îmbină învățarea cu evaluarea continuă, progresivă și multilaterală a procesului de activitate și a produsului final. Acesta sporește motivația învățării” . (Ioan Cerghit, 2002) .

Portofoliul reprezintă un element flexibil de evaluare, care, pe parcurs poate să includă și alte elemente către care se îndreaptă interesul copilului și pe care dorește să le aprofundeze. Această metodă alternativă de evaluare oferă fiecărui copil posibilitatea de a lucra în ritm propriu stimulând implicarea activă în sarcinile de lucru și dezvoltând capacitatea de autoevaluare.

Este o mapă deschisă în care tot timpul se mai poate adăuga ceva.

Forma pe care o poate îmbrăca portofoliul este fie o mapă cu documente, fie o cutie de carton în care se pot aduna: casete video, materiale, desene, picturi, fotografiile ce reprezintă aspecte ale învățării și/sau pe cei implicați în activitate, diplome, CD ș.a.

Portofoliul poate fi folosit la orice vârstă. De exemplu, copiii de 5 ani pot alcătui un portofoliu la disciplina educație muzicală. Acesta poate să conțină:

- înregistrări pe casete audio, video, CD, DVD;
- fotografii din timpul unor acțiuni desfășurate;
- desene realizate de copii în legătură cu ceea ce au învățat și simțit pentru că nu știu să scrie;
- diplome obținute în urma desfășurării unor concursuri de muzică și festivaluri („ Steluțele dansului” , „ Sub semnul copilăriei”). Este ilustrat astfel modul în care au evoluat de-a lungul studiului muzicii, adunând materiale într-o colecție pe care copiii pot oricând să o revadă și să o completeze.

Avantajele folosirii portofoliului:

- este o metodă mai obiectivă de evaluare din perspectiva particularităților vârstei timpurii, punând în valoare progresul copilului, precum și dificultățile acestuia, acordându-i timpul necesar pentru dobândirea acelor cunoștințe deprinderi, abilități, capacități vizate de curriculumul pentru educație timpurie a copilului de la 3 la 6/7 ani;
- portofoliul este un instrument flexibil, care permite aprecierea și includerea în actul evaluării a unor produse ale activității copilului care în mod obișnuit nu sunt avute în vedere;
- evaluarea prin portofoliul este eliberată în mare parte de tensiunile și tonusul afectiv negativ care însoțesc formele tradiționale de evaluare; evaluarea devine astfel motivantă și nu stresantă pentru educatoare - copil;
- dezvoltă capacitatea copilului de autoevaluare, aceștia devenind autoreflexivi asupra propriei munci și asupra progreselor înregistrate;
- implică activ copilul în propria evaluare și în realizarea unor materiale care îl reprezintă cel mai bine.

Autoevaluarea este un proces de învățare, copiii asumându-și responsabilitatea asupra activității desfășurate.

Dezavantajul portofoliului este acela că nu poate fi repede și ușor de evaluat și necesită mai mult timp și grijă permanentă din partea cadrului didactic pentru a fi îmbogățit cu documente semnificative.

Ca metodă alternativă de evaluare, portofoliul solicită mai mult o apreciere calitativă decât cantitativă și este mai ușor de aplicat pe grupuri de copii. Portofoliul nu este numai o metodă alternativă de evaluare a copilului. Este un exemplu reprezentativ al activității și al performanțelor copiilor unei grupe/grădinițe. Educatoarea încercând astfel să-și creeze o imagine în rândul colegelor ori în rândul părinților, arătându-le mostre ale activităților și acțiunilor desfășurate de copii. Poate fi considerat în același timp un instrument complementar folosit în aplicarea strategiilor de instruire centrate pe lucrul în echipă, pe elaborarea de proiecte ample de cercetare și învățare. De asemenea, portofoliul este compatibil cu instruirea individualizată ca strategie centrată pe stilurile diferite de învățare. Prin complexitatea și bogăția informației pe care o furnizează, sintetizând activitatea copilului de-a lungul timpului (un semestru, an școlar sau ciclu de învățământ) portofoliul poate constitui parte integrantă a unei evaluări sumative sau a unei examinări.

Capitolul 8. Planificarea zilnică/săptămânală

Planificarea activităților reprezintă o activitate de bază în aplicarea curriculumului. Ea demonstrează capacitatea cadrului didactic de a organiza toate elementele acțiunii educaționale într-o formă coerentă, exprimată prin corelarea obiectivelor educaționale cu conținuturile, materialele și mediul educațional. Planificarea activităților reflectă coerența atât pe orizontală (în cadrul unei zile de lucru), cât și pe verticală (pe parcursul unei săptămâni, a unei luni) a modului în care obiectivele, conținuturile se corelează pe o durată mai mare de timp, asigurând un continuum al acțiunii cadrului didactic în scopul stimulării dezvoltării copilului.

Punctul de plecare în planificarea activităților îl constituie obiectivele cadru și de referință, deoarece ele reprezintă finalitățile tuturor activităților care se petrec în grădiniță (așa cum sunt ele prevăzute în planul de învățământ). Prin diversitatea lor, obiectivele cadru și de referință vizează dezvoltarea copilului sub toate aspectele, așa cum sunt precizate în curriculum prin domeniile de dezvoltare. Dezvoltarea plenară a copilului reprezintă scopul primordial al educației timpurii, de aceea prin domeniile experiențiale propuse de curriculum, urmărim stimularea dezvoltării complete a copilului. Planificarea activităților este condiționată în cea mai mare măsură de **specificitatea grupului de copii** pe care îl coordonăm. Astfel, durata atingerii unor obiective poate varia de la o grupă la alta, cum de altfel variază în mod firesc de la un copil la altul. Cadrul didactic este cel care decide care obiective, cu ce conținuturi, cu ce materiale și care metode le va utiliza pe o anumită perioadă de timp (zi, săptămână, lună). O durată prea mare de timp (un an întreg) pentru a realiza o planificare amănunțită poate suporta modificări, deoarece **planificarea activităților este un proces ce este puternic influențat de progresul înregistrat de copii**. De aceea un rol foarte important îl joacă observarea și evaluarea progresului copilului. Astfel, unele obiective pentru a fi atinse de toți copiii au nevoie de reveniri prin planificarea altor activități.

Noul curriculum promovează ideea activităților integrate, care combină domeniile experiențiale sub cupola a **6 teme mari**. Aceste teme, în funcție de grupa de vârstă a copiilor, sunt adaptate pentru atingerea obiectivelor specifice grupei de vârstă 3-5 ani sau 5-7 ani. Cadrele didactice au libertatea de a propune subteme, circumscrise celor generale, care reflectă:

- obiectivele propuse,
- interesele copiilor,
- contextul geografic, cultural al grădiniței,
- materialele didactice de care dispun.

Mai jos sunt prezentate schemele propuse pentru realizarea planificării zilnice și săptămânale și un exemplu în acest sens.

PERIOADA:

TEMA:

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ VIZATE:

CENTRE DE INTERES DESCHISE și MATERIALELE puse la dispoziția copiilor:

INVENTAR DE PROBLEME:

<i>Ce știm?</i>	<i>Ce nu știm și vrem să aflăm ?</i>
-----------------	--------------------------------------

SĂPTĂMÂNA:

SUBTEMA:

DATA/ ZIUA	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE		SEMNĂTURA
	Tura 1	Tura a 2-a	

Exemplu: TEMA CINE SUNT/SUNTEM ?

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ VIZATE:

- să participe la activitățile de grup, inclusiv la activitățile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât și în calitate de auditor; să audieze cu atenție un text, să rețină ideile acestuia și să demonstreze că l-a înțeles; să manifeste interes pentru citit; să utilizeze efectiv instrumentele de scris, stăpânind deprinderile motrice elementare necesare folosirii acestora.
- să-și îmbogățească experiența senzorială, ca bază a cunoștințelor matematice referitoare la recunoașterea, denumirea obiectelor, cantitatea lor, clasificarea, constituirea de grupuri/ mulțimi, pe baza unor însușiri comune (formă, mărime, culoare) luate în considerare separat sau mai multe simultan; să cunoască unele elemente componente ale lumii înconjurătoare (obiecte, ființa umană ca parte integrantă a mediului), precum și interdependența dintre ele; să comunice impresii, idei pe baza observărilor efectuate.
- să cunoască și să respecte normele necesare integrării în viața socială, precum și reguli de securitate personală; să aprecieze în situații concrete unele comportamente și atitudini în raport cu norme prestabilite și cunoscute; să cunoască și să utilizeze unelte simple de lucru pentru realizarea unei activități practice.
- să redea teme plastice specifice desenului; să exerseze deprinderile tehnice specifice modelajului în redarea unor teme plastice; să intoneze cântece pentru copii; să acompanieze ritmic cântecele.
- să cunoască și să aplice regulile de igienă referitoare la igiena echipamentului; să-și formeze o ținută corporală corectă (în poziția stând, șezând și în deplasare).

CENTRE DE ACTIVITATE DESCHISE și MATERIALELE puse la dispoziția copiilor:

<p>BIBLIOTECĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> - cărți și reviste cu imagini ale corpului uman în diferite ipostaze, cu scene de familie etc. - caiete de lucru (fișe adecvate temei) - albume cu poze (tema: Familia mea) - felicitări, vederi, coli de scris, plicuri poștale 	<p>ARTĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> - creioane negre și colorate, pensule - acuarele/tempera - plastilină - planșete - materiale-suport pentru amestecul culorilor și pentru diluarea culorii cu apă - caiete de desen, coli de carton și de hârtie A4, A3, A5 - instrumente muzicale (tobă, triunglu, triolă etc.) 	<p>JOC DE ROL („Căsuța păpușii”)</p> <ul style="list-style-type: none"> - „căsuța” utilată corespunzător pentru activități care se pot desfășura în familie (gătit, curățenie, petrecerea timpului liber - citit, jocuri, vizionare TV) - păpuși - tablou/tablouri uzuale cu membri ai familiei sau scene de familie afișate în spațiul centrului
<p>CONSTRUCȚII</p> <ul style="list-style-type: none"> - cuburi de lemn/plastic - cuburi cu litere - mașini, utilaje etc. - personaje-miniatură de plastic sau lemn 	<p>ȘTIINȚE</p> <p>-</p>	<p>NISIP ȘI APĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> - suport de lemn cu nisip - apă - forme de plastic

INVENTAR DE PROBLEME:

<p><i>Ce știm?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - că suntem oameni și despre cum arată un om (corpul uman); - că avem o familie; - membrii familiei și ce rol are fiecare în familie; - cum trebuie să ne purtăm în familie. 	<p><i>Ce nu știm și vrem să aflăm ?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - despre drepturile copilului; - despre corpul uman (funcționalitatea unor părți constitutive) - despre cum apare familia și cât de mare poate fi ea, despre arborele genealogic
--	--

Sugestie de planificare săptămânală

DATA	ZIUA	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE (tura I)	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE (tura a II-a)	SEMNĂ TURA
06.10.2008	Lu	<p>ADP: "Facem prezentări" (Numele meu este...Mă bucur să vă cunosc.), „Mă pregătesc pentru activități"</p> <p>ALA: „Familii" (citire de imagini din reviste și discuții libere despre familiile prezentate în diferite imagini); „Eu" (desen și colaj - definitivarea propriei figuri prin selectarea și lipirea ochilor a nasului și a gurii, precum și prin colorarea cu creionul colorat a părului); Joc de mișcare: „Șotronul", jocuri la nisipar: „Casă pentru familia mea"</p> <p>Activitate integrată (DLC, DEC): "În familie..." (lectura educatoarei „Dl.Goe" de I.L.Caragiale; predare cântec „Un copil politicos")</p>	<p>ALA: Citire de imagini, colorare imagini din cărți, desen, puzzle (respectând tematica săptămânii)</p> <p>ADE și ADP: „Eu" (continuarea lucrărilor rămase nefinalizate dimineața și executarea unor noi lucrări cu cei care doresc); repetare cântec nou învățat „Un copil politicos" și exersarea acompaniamentului de către cei care doresc; mimă sau exercițiu euritmice „Copilul politicos"; „Singurel mă îngrijesc" (deprinderi de igienă și de autoservire)</p>	
07.10.2008	Ma	<p>ADP: "Ce culoare au ochii mei ? Ce culoare are părul meu?" „Mă pregătesc pentru activități"</p> <p>ALA: „Mari descoperiri" (studierea unui fir de păr la microscop, studierea pielii cu lupa, lucru cu cartea interactivă „Corpul uman"); "Băiat/fată" (joc de masă - părțile corpului, caracteristici individuale, îmbrăcăminte); Jocuri la aparatele de joc și cu diferite obiecte specifice jocului în aer liber: "Ce pot face" (cățărare, alunecare pe tobogan, sărituri cu coarda, șotron etc.)</p> <p>Activitate integrată (DS, DPF): "Corpul meu" (educație fizică - predare „Mersul"; observare „Copilul")</p>	<p>ALA: Jocuri de masă: „Jocul umbrelor" (corelare umbre cu imagini potrivite - oameni sau părți ale corpului uman) și „Corpul uman" (băiat-fată), joc senzorial: „Cald-rece/aspru-neted", numărătoare: „Am un nas pe obraz"</p> <p>ADE: „Corpul meu" (prezentare și discuție, în grup restrâns, în funcție de interesul manifestat de copii, a plășei după care s-a făcut observarea dimineața; lucrare colectivă - colorare/lipire - „Corpul meu", format A1)</p> <p>ADP: „Singurel mă îngrijesc" (deprinderi de igienă și de autoservire); Opțional engleză „My name is..."</p>	
08.10.2008	Mi	<p>ADP: "Mă numesc...și am...ani. Mama/tata/fratele/sora mea/meu se numește..."; „Mă pregătesc pentru activități"</p> <p>ALA: "Omuleți pe nisip" (urme ale degetelor, palmelor proprii pe nisipul ud sau desenarea unor omuleți - schematic - cu degetul pe nisipul ud); "Îmi scriu numele" (copiere după model, scriere liberă sau lipirea literelor corespunzătoare numelui propriu pe caietele de lucru, pe mapa cu lucrări proprii, pe ecusonul pentru prezență sau de la tabelul responsabilităților etc.); Joc liniștitor „Jocul mut", jocuri de mișcare: "Joacă, joacă băietel!", „Țăranul e pe câmp"</p> <p>Activitate integrată (DS, DEC) : "Grupăm omuleți"(colorarea unor omuleți de carton cu pământul de vată în cel puțin trei culori; exerciții cu material individual - constituire de grupe după culoare și aprecierea globală a cantității)</p>	<p>ALA: „Îmi scriu numele" (cuburi cu litere, litere magnetice, litere autocolant), desen „Omulețul" (schematic, după model, pe caiet de matematică, în trei culori), selectare și, eventual, decupare imagini din reviste și poze cu familii sau familia proprie pentru album</p> <p>ADE: Povestire „Bunicul" de B.Șt.Delavrancea</p> <p>ADP: „Singurel mă îngrijesc" (deprinderi de igienă și de autoservire);</p>	

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

09.10 2008	Joi	<p>ADP : "Portretul mamei/tatălui"; „Mă pregătesc pentru activități"</p> <p>ALA: "Eu cu familia mea"(citire de imagini/poze); "Părinții mei"(desen/pictură); Plimbare în aer liber (observăm cum merg copiii cu mămicile lor pe stradă)</p> <p>Activitate integrată (DOS): "Cum ne comportăm în familie?" (convorbire; alcătuirea unui album de familie colectiv, cu imagini din reviste/poze)</p>	<p>ALA: Rezolvare de fișe interdisciplinare „În familie"; puzzle, labirint, jocuri de masă (respectând tematica săptămânii)</p> <p>ADE: „Grupăm omuleți" (exerciții cu material individual - constituire de grupe după culoare și aprecierea globală a cantității)</p> <p>ADP: „Singurel mă îngrijesc" (deprinderi de igienă și de autoservire); „Bunicul" (pictură); discuții libere despre tema sugerată la activitatea de pictură</p>	
10.10. 2008	Vi	<p>ADP: "Povestea mea" (nume, caracteristici, părinți, eventual adresă); „Mă pregătesc pentru activități"</p> <p>ALA: "E sărbătoare în familia mea!" (pregătiri pentru sărbătoare, prepararea unor gustări, derularea evenimentului); desen prin copierea umbrei corpului în mișcare/static sau a unor părți ale corpului propriu pe coli mari de carton și, eventual, colorarea lor; conturul umbrei realizat cu materiale de construcție; „Împreună pentru un mediu curat!" (aranjarea jucăriilor în clasă și ecologizarea spațiului verde din curte)</p> <p>DLC: "Sfatul degetelor"(memorizare)</p>	<p>ALA: „Puișori, veniți la mama!", „Fetițe și băieți" - jocuri de mișcare;"Ghici, ghicitoarea mea !" - ghicitori despre om și familie; „Trasee în nisip" (de la grădiniță-acasă)</p> <p>ADE: Dramatizare „Dl.Goe"</p> <p>ADP: „Singurel mă îngrijesc" (deprinderi de igienă și de autoservire)</p>	

Notă: ALA - Activități liber alese; ADE - Activități pe domenii experiențiale; ADP - Activități de dezvoltare personală; DLL - Domeniul Limbă și comunicare, DȘ - Domeniul Știință, DOS - Domeniul Om și societate; DEC - Domeniul Estetic și creativ; DPM - Domeniul Psihomotric

O activitate integrată vizează atingerea mai multor obiective de referință, implicarea mai multor domenii experiențiale și activarea mai multor centre de activitate.

Capitolul 9. Colaborarea cu familia și comunitatea

- Cum cunoaștem familia copiilor?
- Cum comunicăm eficient cu părinții?
- Cum promovăm incluziunea socială?
- Legătura: grădiniță-familie-comunitate. Necesitate, eficiență

Pentru fiecare dintre noi, familia a jucat și joacă un rol foarte important în viețile noastre.

Familia este unicul grup social caracterizat de determinările naturale și biologice, singurul în care legăturile de dragoste și consangunitate capătă o importanță primordială. J.S. Bruner considera că, admițând ca toți oamenii sunt în esența lor umani, această umanitate este data de tipul de copilărie pe care l-au trăit. A. Berge considera familia un fel de cooperativă de sentimente, care îndulcește pentru fiecare membru, loviturile vieții, dispersând efectele asupra tuturor.

Familia este primul grup social (mediul primar de socializare) din care face parte copilul. Este una din cele mai vechi forme de comunitate umană, o instituție stabilă, cu rosturi fundamentale pentru indivizi și pentru familie (M. Voinea, 1996). Mediul în care copilul se naște, trăiește primii ani ai vieții, se dezvoltă și se formează pentru viața îl oferă **familia**. Are rolul central în asigurarea condițiilor necesare trecerii prin stadiile de dezvoltare ale copilăriei, condiții ce stau la baza structurării personalității individului.

Apariția unei persoane mici în orice familie, care la început este complet dependentă de adulți și îți inspiră tandrețe aduce cu ea un enorm sens al responsabilității, privind modul în care să o îngrijești și s-o educi.

Părinții sunt primii educatori deoarece:

- Ei sunt primii cu care copilul interacționează constant încă din prima zi a vieții
- Familia este modelul pe care copilul îl imită; modul de viață al familiei este principalul reper în viață al copilului, el este internalizat puternic în anii copilăriei;
- Comunicarea intrafamilială influențează decisiv dezvoltarea psihofizică a copilului, formarea personalității lui.

Copiii își observă proprii părinți cum acționează în rolul de părinți. Ei sunt primele modele pentru modul în care să acționeze ulterior ca părinți. Ei creează o înțelegere subconștientă a competențelor parentale.

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

Pedagogul John Locke, convins de puterea exemplului în familie, de ambianța și climatul acesteia și de înclinația către imitație a copilului, se adresa părinților: „Nu trebuie să faceți în fața copilului nimic din ceea ce nu vreți să imite”.

Rezultatele unor cercetări făcute au demonstrat că dezvoltarea copilului este influențată în proporție de 70,63% de familie. Grădiniței îi revine rolul de partener în relațiile ei cu familia - acest rol derivă din faptul că este un serviciu specializat, cu cadre pregătite pentru realizarea sarcinilor educației copiilor cu vârste cuprinse între 3-6/7 ani.

Relația grădiniță-familie nu se poate constitui fără asigurarea unei condiții de bază, fundamentală: cunoașterea familiei de către educatoare, a caracteristicilor și potențialului ei educativ. Educatoarea trebuie să cunoască mai multe aspecte ale vieții de familie, deoarece aceasta o ajută în cunoașterea și înțelegerea copiilor cu vârste cuprinse între 3-6/7 ani. Grădinița nu poate face minuni, iar educația dată în aceasta instituție nu va avea rezultate bune, dacă nu se va sprijini și nu va colabora cu familiile copiilor. Nu putem educa în mod just un copil fără a-l observa atent, fără a-l studia, fără a-i înțelege personalitatea. În privința aceasta ne ajută familia - care este o sursă principală de informații pentru educatoare, privind: la relațiile interpersonale dintre membrii săi, așteptările privind educația copilului, stilul educațional al părinților, autoritatea părinților și metodele educative pe care aceștia le folosesc, valorile promovate, climatul educațional din familie, responsabilitățile pe care copilul le îndeplinește în familie etc.

Părinții dau informații educatoarei, căci ei îl cunosc cel mai îndeaproape și cel mai bine copilul, îi cunosc obiceiurile, știu ce îi place și ce nu îi place, la ce reacționează mai bine și mai repede. De aceea, educatoarea trebuie să se bucure și de încrederea copilului, dar și de a familiei sale. Căldura raporturilor dintre părinți și educatoare, încrederea și respectul reciproc se stabilesc prin schimbul de informații - pentru care trebuie să găsim întotdeauna timpul necesar. Astfel, educatoarea poate ajuta familia în cel mai simplu și natural mod să urmeze calea justă în raporturile cu copilul său, să prevină îndepărtarea lui sufletească, să înlăture eventuale carențe educative.

Complexitatea problemelor lumii contemporane cere deschiderea și flexibilizarea raporturilor în parteneriatul educațional. Implicarea, ca agenți ai educației, a diferitelor instituții și persoane din comunitate dezvoltă în prezent o imagine complexă și dinamică a influențelor educaționale.

Părinții, copiii și comunitatea se influențează puternic unii pe alții. Mediul în care trăiesc părinții poate sprijini sau devia viețile lor, poate determina multe dintre valorile lor. Poate să se comporte ca o sursă de forță și siguranță, sau ca o restricție a dezvoltării. La rândul lor, părinții pot influența comunitatea, deopotrivă ca indivizi sau ca membri ai unui grup. Ei pot contribui la dezvoltarea valorilor comunității și la fixarea priorităților sociale.

● Cum cunoaștem familia copiilor

A crește și a educa un copil ar trebui să fie pentru toți părinții o datorie. Educarea calității de părinte a rămas încă o cerință pentru împlinirea căreia societatea, grădinița caută încă soluții.

Prin intrarea copiilor în grădiniță, ei sunt integrați într-un sistem formal de educație, care urmărește atingerea unor finalități ce decurg din curriculumul educației timpurii, în conformitate cu particularitățile de vârstă și individuale.

Cu cât cunoaștem mai bine familiile copiilor, cu atât mai eficient va fi parteneriatul cu ele. Cu cât părinții vor cunoaște mai bine programul educațional, cu atât va fi mai coerentă influența ambilor factori educaționali și a ambelor medii educaționale. Cu cât colaborarea dintre educator și părinți este mai strânsă cu atât mai bine ambii actori vor cunoaște mai bine copilul.

Modalități de cunoaștere:

➔ **Întâlnirile cu părinții** sunt prilejuri pentru a informa părinții referitor la modul cum se comportă copilul lor cu ceilalți copii și progresele pe care le înregistrează acesta în timpul activităților. Tot la aceste întâlniri educatoarea află de la părinți despre problemele pe care aceștia le parcurg și de cele mai multe ori le oferă soluții sau le găsesc împreună.

Așadar, dialogul dintre educatoare și părinți este foarte necesar. De exemplu: în legătură cu faptul că a constatat că mulți copii vin obosiți la grădiniță atunci educatoarea le sugerează părinților să-și culce copii mai devreme seara, să petreacă mai puțin timp la televizor sau calculator.

La rândul lor părinții sunt informați, de către educatoare, că la grădiniță copiii beneficiază de un program rațional, echilibrat, alternând activitățile comune cu cele opționale, ce statice cu cele dinamice, timp în care copilul are posibilitatea să asimileze cunoștințe și deprinderi noi, și, în același timp se destinde. Nu la fel se simte copilul atunci când este obosit de un program prea încărcat.

Putem constata că unii părinți sunt prea indulgenți cu copilul lor, nu respectă un program zilnic necesar copilului, nu i se cere să respecte normele de comportare civilizată în familie, pe stradă, la teatru, în excursie etc. Lucrul acesta face ca acesta să se comporte la fel și la grădiniță: nu salută, perturbă activitățile - vorbind neîntrebat, este neastâmpărat, agresiv, folosește cuvinte auzite în familie.

Dialogul educatoare-părinte se poate organiza, fie individual prin consultații, cu fiecare familie, fie în adunările organizate cu părinții; se informează reciproc, ceea ce contribuie atât la buna desfășurare a procesului educațional din grădiniță, cât și la o bună educație în familie.

Dialogul deschis bazat pe încrederea reciprocă cere timp pentru a fi clădit. Unii părinți, care au avut experiențe negative în timpul propriilor lor ani de școală, se pot simți intimidați de prezența unor cadre didactice. Alții, care au fost învățați că educatorul „știe cum e mai bine”, nu pun la îndoială faptele acestuia. Educatoarele la rândul lor pot să fi avut experiențe negative; probabil unii părinți le-au dat lecții despre cum să-și facă meseria. Aceste atitudini sau sentimente pot obstructiona o bună comunicare. Talentul și tactul pedagogic al educatoarei este indispensabil dialogului deschis. Întrebările cu final deschis precum: „Ce-i place lui Rareș să facă acasă?” sau „Ce vă povestește Ana despre ce facem noi la grădiniță?”, sau „Ce ați observat că-i place cel mai mult să facă?” oferă familiei ocazia de a vă spune mai multe despre copil. Când dăm explicații despre activitățile din grădiniță și/sau despre problemele care se pot ivi, ar fi bine să o facem în termeni care sunt pe înțelesul familiei, de asemenea, să oferim familiei ocazia să pună întrebări.

Unele informații le putem culege aplicând unele instrumente de culegere a datelor semnificative despre copil. Iată câteva exemple:

Fișa personală a familiei

COPII:

- NUME ȘI PRENUME.....
- DATA NAȘTERII.....
- TELEFON

PĂRINȚI TATA

- NUME ȘI PRENUME
- LOCUL DE MUNCĂ.....
- PROFESIA ȘI OCUPAȚIA.....
- TELEFON.....

MAMA

- NUME ȘI PRENUME.....
- LOCUL DE MUNCĂ.....
- PROFESIA ȘI OCUPAȚIA.....
- TELEFON.....

NUMĂRUL DE COPII ÎN FAMILIE.....

- DATA NAȘTERII FIECĂRUIA.....
- NUME ȘI PRENUME.....
- OCUPAȚIA (ELEV, STUDENT ETC).....

FELUL CUM A DECURS SARCINA.....

PROBLEME DEOSEBITE ÎN TIMPUL:

- SARCINII
- NAȘTERII

GREUTATEA COPILULUI LA NAȘTERE.....

SCORUL APGAR.....

FELUL CUM A DECURS NAȘTEREA

- NORMALĂ.....
- CEZARIANĂ.....
- LA TERMEN.....

- ÎNAINTE DE TERMEN.....

- TERMEN DEPĂȘIT.....

PROBLEME DEOSEBITE ÎN TIMPUL NAȘTERII

- ALE COPILULUI.....
- ALE MAMEI.....

ALĂPTARE - NATURALĂ..... CÂT TIMP.....

- ARTIFICIALĂ..... DE LA..... LA.....

PROBLEME DE SĂNĂTATE

- DUPĂ NAȘTERE.....
- ÎN PREZENT.....

PROBLEME DE ADAPTARE

ALTE PROBLEME

.....

COPII A FOST ÎNGRIJIT EXCLUSIV DE MAMĂ.... TIMP DE...

COPII ÎNGRIJIT DE MAMA AJUTATĂ DE:

- TATA.....
- BUNICI.....
- ALTE PERSOANE.....

COPII ÎNGRIJIT DE

- TATA..... DE LA..... TIMP DE.....
- BUNICI..... DE LA..... TIMP DE.....
- ALTE PERSOANE..... DE LA..... TIMP DE.....

Chestionar pentru culegerea unor date despre copil

Răspunzând la următoarele întrebări mă ajutați să vă cunosc mai bine copilul.

1.	Cine se ocupă în mod special de copil ? R :
2.	Copilul are ore regulate de somn și de servit masa când este acasă ? R :
3.	Puteți spune care este programul zilnic al copilului ? R :
4.	Cum se comportă copilul în familie ? R :
5.	Este activ acasă ? Se joacă ? Cu ce se joacă cel mai mult? R :
6.	Ajută la treburile gospodărești ? R :
7.	Are deprinderi autonome de igienă? R :
8.	Cum se comporta cu persoanele pe care le cunoaște ? R :
9.	Cum poate fi consolată când este trist / supărat ? R :
10.	Care sunt orele din zi favorabile pentru copilul dvs. ? Care sunt cele mai dificile ore ? R :
11.	Observați o creștere a nivelului de cunoaștere și deprinderi la copilul dvs. ? R :
12.	Colaborați cu grădinița la rezolvarea unor probleme atunci când sunteți solicitați ? R :
13.	Observații și propuneri R :

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

- ➔ **Vizitarea grădiniței de către părinți.** Pentru a ajuta familiile să se simtă binevenite și în largul lor în sala de clasă e nevoie de mai mult decât o simplă notiță scrisă sau de o invitație unică, izolată. Este bine ca asemenea vizite să se facă periodic, nu numai atunci când au apărut anumite simptome neplăcute în activitatea de învățare a copilului sau în comportamentul lui.
Crearea unei atmosfere de încredere reciprocă, bazată pe comunicare sinceră, necesită respectul reciproc care survine în timp. Există numeroase avantaje ale promovării participării familiei ca și componentă esențială în educația copiilor de 3-6/7 ani.
- ➔ **Participarea părinților la activități ale grupei** reprezintă un alt prilej de cunoaștere a părinților, dar și un mod prin care aceștia sunt familiarizați cu programul grupei, cu conținutul și metodele didactice, cu materialele didactice și mijloacele necesare desfășurării activităților, cu modul de comunicare și abordare a situațiilor problematice, cu semnificația respectului față de copil.
Relația părinte-educatoare astfel contribuie la constituirea unor relații pozitive între familie-grădiniță, la o coerență a practicilor educaționale și a cerințelor referitoare la copil. Astfel părinții devin parteneri în educație deținând informații despre scopul programului educativ la care participă copilul lor, care sunt obiectivele urmărite, cunosc progresele făcute de copil și cum ar trebui sprijinit acesta și acasă. Trebuie să-i ajutăm pe părinți să știe mai multe despre ce le este de ajutor copiilor în dezvoltarea lor. Coerența și continuitatea influențelor educaționale din grădiniță și de acasă asigură o dezvoltare cât mai sănătoasă a copilului. De aceea, primul pas trebuie să-l facem noi, profesioniștii.
Părinții trebuie implicați permanent în activitatea grădiniței prin participarea lor la crearea unui mediu plăcut, a unei baze didactico-materiale satisfăcătoare prin contribuții personale - sponsorizări.

Avantaje pentru membrii familiei:

- vor învăța mai multe despre dezvoltarea unui copil;
- vor învăța să desfășoare activități care să sprijine dezvoltarea sănătoasă a copilului și acasă;
- vor putea să extindă procesul de învățare și acasă.
- își vor dezvolta un sentiment individual al participării la procesul educațional;
- vor învăța să-și crească copilul în relație cu alții, copii sau adulți;
- vor ajunge să cunoască și să respecte echipa de educatori;
- vor face cunoștință cu prietenii copiilor lor.

Avantaje pentru educator:

- va petrece un timp mai îndelungat cu câte un copil în parte sau va avea ocazia să lucreze cu grupuri mai mici;
- va învăța cum pledează părintele pentru cauza copilului său;
- va vedea cum membrii familiei îi ajută pe copii la rezolvarea de probleme;
- va învăța lucruri noi despre diverse realități și practici culturale;
- va afla lucruri interesante legate de talentele și hobby-urile unor membri de familie pe care aceștia le împărtășesc copiilor, de exemplu gătitul sau cântatul la diferite instrumente muzicale.

Copiii au avantajul că prin asigurarea unor medii de dezvoltare consecvente din punct de vedere ale solicitărilor (și la grădiniță și acasă), vor înțelege mai bine ce anume se dorește de la ei, ce este bine și ce nu este bine, ce e voie și ce nu e voie, cine este el și cum este el. Continuitatea, consecvența și perseverența în educația copilului la vârste mici sunt caracteristici critice ale unui parcurs educațional de succes.

➔ **Vizitele periodice la domiciliu.** Considerăm că acest lucru este bine să se facă numai cu acordul părinților. Ele vor fi programate la momentele convenabile acestora și-i oferă educatoarei posibilitatea de a cunoaște familia și copilul în mediul lor propriu. Familia va fi încurajată să viziteze la rândul ei sala de grupă în orice moment. Copiii vor fi atât de încântați de ideea că educatoarea lor îi vizitează, încât trebuie să vă planificați dinainte timpul special pentru ceea ce vor dori ei să vă arate. E bine să aduceți cu dumneavoastră o jucărie cu care copilul să se joace câtă vreme stați de vorbă cu părinții. Când vă planificați vizita la domiciliu, respectați regulile generale de curtoazie. Pe lângă respectarea momentului convenabil pentru familie, dacă e posibil, încercați să programați vizita când tatăl este acasă, scopul și durata vizitei. Gazdele își pot imagina că o astfel de vizită ar putea însemna comunicarea unor vești proaste; așadar, fiți cât mai clari în specificarea scopurilor pentru care veniți.

La începutul vizitei, reluați prezentarea scopului acesteia; deschideți discuția prin a arăta câteva aspecte pozitive, întotdeauna, chiar și atunci când ați venit să vă exprimați îngrijorarea în anumite privințe. Dacă există date anume pe care doriți să le comunicați familiei scrieți-le astfel, ca ele să poată fi revăzute după ce dumneavoastră plecați. Nu monopolizați discuția; lăsați întotdeauna timp și părinților pentru a-și exprima părerile despre copii și ideile lor, preocupările și interesele acestora. Nu discutați despre copil în prezența acestuia decât dacă este vorba despre laude sincere sau despre informații pozitive.

Vizitele la domiciliu pot fi recompensatorii atât pentru educatoare cât și pentru familii. Educatoarea poate afla lucruri interesante despre:

- cultura familiei respective;
- modul de a interacționa;
- talentele și aptitudinile membrilor acesteia;
- are șansa de a se discuta pe larg despre progresele și succesele individuale ale copilului. De aceea puteți aduce câteva mostre din activitatea copilului la grădiniță pentru a le arăta părinților. Familia se bucură astfel de atenția educatoarei și vede cum educatoarea intră în contact comunicațional cu copilul.

Familia poate împărtăși:

- idei legate de anumite preocupări;
- neînțelegeri;
- obiective specifice referitoare la copilul lor.

Dacă, în aceeași măsură, familia și educatoarea se clarifică asupra scopului și intenției vizitei, aceasta poate deveni o practică stabilă de comun acord și poate menține o bună comunicare îmbunătățind experiența copilului și familiei.

Alte modalități de cultivare a parteneriatului grădiniță-familie

Întâlniri formale cu toți părinții desfășurate în cadrul formal al negocierilor dintre administrarea grădinițelor și asociația părinților.

În cadrul acestor întâlniri părinții trebuie implicați în luarea unor decizii menite să asigure securitatea copiilor, stabilirea meniului zilnic corespunzător pentru menținerea sănătoasă a copilului ș.a.

Activități practice, educative pentru abilități de comunicare, antreprenoriale și tehnice.

Organizarea unor expoziții cu vânzare de obiecte. Aceste obiecte se pot realiza în activități de educație plastică și practică (desene, picturi, lucrări din plastilina, lucrări cu materiale din natură - colaje). La serbare pot participa părinți și rude ale copiilor. Din suma provenită din vânzarea acestor obiecte se pot cumpăra jocuri și jucării necesare dotării centrelor.

Vă sugerăm organizarea unor acțiuni ca: „ Tombola primăverii” , „ Din suflet-pentru suflet” .

Participarea părinților la **excursii, vizite, serbări, aniversări**. Părinții pot fi implicați nu doar în organizarea acestor evenimente, dar pot veni și cu sugestii, propuneri de teme, de activități. Aceste evenimente sunt prilejuri de a asigura o cât mai mare coerență între valorile și practicile educaționale promovate de grădiniță și familie. Fără stabilirea unui sistem unitar de cerințe, colaborarea dintre cei doi factori educaționali va rămâne fără rezultatele scontate.

● Cum comunicăm eficient cu părinții

MOTTO: „ Eu sunt copilul. Tu ții în mâinile tale destinul meu. Tu determini, în cea mai mare măsură, dacă voi reuși sau voi eșua în viață! Dă-mi, te rog, acele lucruri care să mă îndrepte spre fericire. Educă-mă, te rog, ca să pot fi o binecuvântare pentru lume”. (Child's Appeal)

În pedagogia tradițională, această temă era tratată sub denumirea de „colaborare dintre grădiniță și familie”. Actualmente dimensiunile acestei relații sunt mai cuprinzătoare datorită lărgirii conceptului de colaborare spre cel de comunicare prin cooperare, și mai nou, prin conceptul de parteneriat care le cuprinde pe toate și în plus, exprimă, și o anumită abordare pozitivă și democratică a relațiilor educative, în sensul implicării active și al valorizării experienței și statutului fiecărui actor în egală măsură.

Colaborarea dintre grădiniță și familie presupune o comunicare efectivă și eficientă, o unitate de cerințe și o unitate de acțiune când este vorba de interesul copilului. Rolul educatoarei este acela de a discuta cu părinții copiilor, de a stimula comunicarea permanentă cu aceștia, de a informa membrii familiei cu privire la nevoile psihice și motrice ale copiilor, de a-i orienta către cunoașterea activităților din grădiniță și sprijinul în desfășurarea cât mai eficientă a acestora.

Ea concepe cele două instituții sociale exprimându-se în schimburi de opinii și în discuții, iar atunci când este vorba de decizii, păstrându-și fiecare identitatea și aportul în mod specific.

Modul cum interrelaționează părinții și educatorii își pune amprenta pe formarea și educarea copilului. Numeroasele studii au demonstrat că o relație bună între cele două instituții ale educației - grădiniță-familie - este în avantajul dezvoltării copilului la toate vârstele. Cu toate acestea, complexitatea actului educațional, a realității umane și sociale contemporane și sarcinile tot mai dificile cărora trebuie să le facă față procesul educațional fac să se identifice tot mai multe fisuri în relația amintită.

La copiii cu vârste între 3-6/7 ani este foarte important ca familia și personalul grădiniței să comunice liber și deschis despre copii și activitățile lor. Grădinița și căminul părintesc sunt strâns legate între ele și cu cât comunicarea între ele este mai eficientă, cu atât mai mult sprijin pot primi copiii pentru a trece printr-o perioadă educațională încununată de succes. Când educatoarea consideră comunicarea ca fiind indispensabilă pentru succesul copilului, ea devine parte integrantă a activităților de zi cu zi.

Comunicarea cu familia presupune :

- să alocați timp suficient, creați ocazii și încurajați familiile să discute cu dumneavoastră despre ideile, bucuriile, scopurile și grijile lor;
- să stabiliți locuri special amenajate pentru a purta discuții între patru ochi și tratați întotdeauna informația primită ca fiind confidențială;
- că familiile vă vor împărtăși informații cu adevărat personale și este de datoria noastră, a educatoarelor, să le asigurăm că ele vor fi strict confidențiale.

În funcție de scopul urmărit în cadrul parteneriatului cu familia, comunicarea grădiniță-familie poate îmbrăca forme diferite cu rezultate diferite.

Astfel, **modalitățile de comunicare** cu familia pot fi:

- **formale:** este un mod mai oficial, uneori în scris, adresat în general tuturor părinților, care urmăresc scopuri generale, administrative, de organizare sau îmbunătățire a colaborării sau de educație parentală;
- **informale:** este un mod de comunicare mai familiar, mai apropiat, care urmărește obiective specifice ce privesc dezvoltarea copilului, problemele specifice pe care acesta le întâmpină și care necesită o atmosferă mai relaxată, mai caldă pentru a crea contextul necesar împărtășirii de idei și luării de decizii în comun.

Strategii de comunicare formală

● Activități organizate în cadrul Centrelor de Resurse pentru Părinți (CRP)

CRP este un spațiu anume pregătit să asigure un mediu propice comunicării optime și pozitive dintre educatoare și părinți.

Ca spațiu, el trebuie să îndeplinească toate condițiile pe care le impune mediul educațional: să constituie un mesaj indirect către comunicarea cu familia.

De aceea, în acest spațiu trebuie amenajate:

- obiecte de mobilier plăcute și funcționale (canapea, fotolii, mese mici etc.) care să ofere o ambianță pozitivă și relaxantă;
- câteva scaune în jurul unei mese de discuții;
- mică bibliotecă în care să fie expuse: cărți despre educație, broșuri educative pentru părinți, materiale care îi pot interesa pe părinți, jocuri și jucării model pentru vârste diferite, desene și lucrări efectuate de copiii din grupe diferite sau în activitățile de zi cu zi, materiale produse de grădiniță ca: programul educativ, orarul zilnic, programa, cărți pentru copii (modele) casete cu experiențele de învățare ale copiilor sau cu alte exemple de bune practici educaționale etc.

Tot la CRP din grădiniță este bine să se găsească:

- ludotecă în care părinții să găsească menționate cele mai utile jucării pentru copiii de vârste diferite;
- videotecă care va aduna diferite filme educative, inclusiv filme cu serbările copiilor și cu programul educativ propus de grădiniță.

Chiar dacă de CRP răspunde o singură educatoare (de program) este bine ca el să fie în responsabilitatea tuturor educatoarelor care vor avea acces permanent și periodic.

Programul activităților planificate este bine să fie stabilit împreună cu **comitetul de părinți**, care dacă este foarte activ poate prelua o parte din sarcinile CRP și părinții pot amenaja și organiza acest spațiu și activitățile lui

În cadrul CRP se pot organiza și susține:

➔ activități de informare

Broșurile educative trebuie să aibă un limbaj simplu, clar și concis, cu o tematică foarte variată. Ele vor prezenta teme precum: sănătatea, creșterea, dezvoltarea, educația, hrana, relațiile copiilor etc. Modul de prezentare trebuie să fie expresiv și simplu pentru a atrage atenția și a exprima cerințele necesare într-o manieră cât mai atractivă. Vă recomandăm următoarele cărți și broșuri educative: „Cele cinci limbaje de iubire ale copiilor”, „Cât și cum privesc copii la TV”, „Cum le arătăm copiilor noștri dragostea”, „Masa în familie”, „Minciuna la copii” etc.

➤ activități de educație parentală

Întâlnirile tematice cu părinții se organizează pentru toți părinții. Prin intermediul lor se realizează propaganda pedagogică în rândul acestora. Referatele, expunerile sau dezbaterile abordează anumite teme pedagogice, de interes general. Cu acest prilej pot fi invitați specialiști din domeniul educației pentru a prezenta asemenea teme.

Propuneri de teme de dezbateri cu părinții: „Criza de împotrivire”, „Pedepsele. Bătaia”, „Singur în cameră?”, „Reguli de politețe”, „Oboseala copilului în grădiniță”, „Frica de întuneric”, „Să știți să-i spuneți NU”, „Igiena: semnificațiile ei” .

Programele de educație parentală

Aceste cursuri s-au născut din ideea că educația părinților în ceea ce privește comunicarea cu copilul este un element esențial în viața de familie și că în societatea românească contemporană este deosebit de necesară o asemenea intervenție.

Prin informarea și educarea părinților se pot preveni multe conflicte în viața de familie, care uneori pot ajunge la situații ireversibile.

În urma desfășurării acestor cursuri, educatoarea primește semnale importante despre felul și calitatea educației din familie, cartier, ideile părinților despre aceasta, întrebări cu privire la educație, probleme și situații tensionate în familie.

Toate aceste informații se notează, iar educatoarea va îmbunătăți viața copilului prin „educarea părinților”.

Aceste cursuri sunt bazate pe un cadru teoretic strict, care nu poate fi pus în aplicare doar din ce este conținut în materialele oferite (materiale vizuale, broșuri, fișe individuale). În plus, se pretinde ca cei ce lucrează cu grupuri de părinți - în special cu grupe de părinți cu situații mai dificile - să fie specialiști, să dețină aptitudini și profesionalism în folosirea materialelor. Putem sugera părinților să reflecteze asupra următoarelor subiecte: „Acordarea atenției”, „Aprecierea”, „A spune NU și a interzice”, „Ignorarea”, „Separarea”, „Pedepsirea”, „Imaginea de sine”, „Autonomie versus dependență” etc.

Biblioteci cu secție de împrumut

O rezervă specială de cărți și jucării poate fi disponibilă pentru părinți, pentru ca aceștia să le poată folosi acasă pentru o perioadă de timp. Jucăriile pot fi păstrate în CRP. Păstrați o listă cu semnături sau buletine individuale pentru a ține evidența celor care au împrumutat o jucărie și evidența datei când jucăria trebuie returnată. În general jucăriile se pot împrumuta pentru două sau trei săptămâni. Părinții trebuie să aibă posibilitatea să împrumute oricât de des doresc.

Lectura cărților pentru copii reprezintă momente speciale de tandrețe acasă între părinte și copil, iar citirea frecventă de povesti poate deschide gustul pentru literatură pentru întreg restul vieții copilului. Pentru împrumutul cărților se pot folosi, la fel, liste de evidență cu semnături.

Încăperea destinată familiei ar putea conține și cărți de specialitate despre dezvoltarea copilului și despre educația parentală. Acestea trebuie să fie la îndemâna părinților, care fie le citesc la grădiniță fie le împrumută. Dacă nu există astfel de cărți, educatoarea ar trebui să încerce să scrie câteva date simple despre dezvoltarea copilului, date pe care părinții să le citească. Unii membri ai familiei pot alege ocazia unei întruniri cu familia pentru a face un schimb de informații privind creșterea și dezvoltarea copilului. Unele dintre ideile acestor părinți pot fi scrise, pentru ca alții să le poată citi și aprecia.

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

Membrii familiei pot organiza și menține mici biblioteci cu secție de împrumut. Activitatea lor ar consta din aranjarea jucăriilor și cărților, din verificarea listelor cu semnături și din trimiterea de note către familiile care se întâmplă să uite să returneze o jucărie sau o carte. Este important ca familiile să nu-și facă probleme în ceea ce privește aceste împrumuturi, deci spuneți-le că orice jucărie folosită în mod normal se poate strica și orice carte se poate rupe. Firește că familia trebuie să aibă grijă ca aceste materiale să nu se deterioreze, dar este de înțeles că se pot întâmpla accidente. Jucăriile deteriorate trebuie scoase din uz, deoarece pot deveni periculoase. Dacă e posibil, jucăriile stricate și cărțile rupte din sala de clasa și din CRP ar trebui să fie reparate. Părinții sunt adesea foarte pricepuți în a repara diferite obiecte; aceasta este o cale prin care ei se pot simți utili în activitatea grădiniței.

➔ activități de consiliere

Pentru a-și exercita cu succes rolul în viața copiilor, familiile trebuie încurajate și sprijinite prin acțiuni sociale specifice care favorizează derularea optimă a relațiilor educaționale. Această intervenție socio-educatională este constituită dintr-un complex de măsuri care sprijină familia, intervenind benefic în mecanismele care reglează relațiile intrafamiliale, în favoarea educației familiei și a educării copiilor. Decizia de a realiza o cercetare cu aceasta temă a fost determinată, pe de o parte, de noile solicitări asupra familiei cu copii cu vârste cuprinse între 3-6/7 ani și, pe de altă parte, de recunoașterea comunicării insuficiente dintre părinți, copii și cadre didactice.

Se identifică tot mai presant nevoia sprijinirii familiei în educație, dar și găsirea unor căi noi de comunicare și colaborare între părinți și grădiniță. În grădiniță, relația dintre familie și cadrele didactice este mai ușor de influențat și poate determina efecte pozitive asupra copiilor.

Consilierea familiei presupune și acțiuni de informare, deci de transmitere și primire a unor cunoștințe, idei și teze importante pentru asigurarea succesului în comunicarea intrafamilială și în rezolvarea situațiilor conflictuale, implicând în egală măsură toți membrii triadei (mamă, tată, copil).

➔ activități de voluntariat al părinților

➔ **activități cu sponsori, acele firme și întreprinderi** care pot sprijini cu resurse materiale programul educativ (De exemplu: o fabrică de mobilă poate oferi mici bucăți de lemn; o fabrică de sticlă poate oferi oglinzi.)

● **Întâlniri cu comitetul de părinți.** Comitetul de părinți se alege la începutul fiecărui an școlar, în prima adunare cu părinții. Rolul acestuia este de a-i mobiliza pe toți părinții în vederea participării lor la diferite acțiuni inițiate de către educatoare la nivelul clasei sau unității, de a-i antrena în rezolvarea unor probleme social-gospodărești.

● **Analiza caietelor sau mapelor cu produsele activității copiilor.**

Părinții pot primi informații despre copii și pot vedea diferite obiecte pe care aceștia le-au realizat în grădiniță, la activitățile desfășurate.

● **Rapoartele periodice** pot prezenta unele rezultate obținute în cadrul diverselor proiecte sau evenimente de tipul: „Colorăm și învățăm!”, „Piticot”, „Festivalul copiilor”, „Steluțele dansului”, „Sub semnul copilăriei” ș.a.

Strategii de comunicare informală cu părinții

● Corespondența scrisă cu părinții:

➔ **Scrisorile** reprezintă o altă modalitate de comunicare cu familiile. Se pot trimite ori de câte ori este nevoie. Reușita este pentru formulare tip. Trimițând acasă o astfel de scrisoare prin copil din două în două săptămâni sau o dată pe lună vă asigurați că toate familiile sunt informate substanțial. Tonul și conținutul scrisorilor poate varia. Educatoarele pot utiliza:

- scrisoarea de înștiințare, pentru a descrie evenimente și activități petrecute în grădiniță și pentru a sugera diferite căi de aprofundare a acestor activități la domiciliu.
- apelează la o abordare tematică, dezbătând activități și idei care detaliază o anumită temă.
- scrisori cu diverse anunțuri ca: „ evenimente prezentate” , „ de reținut” etc.

Într-o scrisoare de înștiințare se pot include:

- anunțuri ale unor întruniri, ale unui eveniment sau ale unor excursii;
- cereri de materiale cu care părinții ar putea ajuta la realizarea unui proiect;
- informații care țin de viața comunității;
- opinii despre preocuparea curentă a educatoarei;
- sugestii despre activitățile care trebuie să se desfășoare acasă;
- note de mulțumire pentru părinții care se oferă voluntari sau cereri pentru activitățile de voluntariat.

Scrisorile de înștiințare trebuie să fie scurte și lizibile. Este mai eficient să trimiteți scrisori scurte în mod frecvent decât scrisori lungi la intervale rare.

➔ „ **Notițe și observații**” trimise la domiciliu de educatoare cu detalii despre activitățile preferate de copil.

Se poate ca într-o astfel de familie, un bunic/o bunică să aibă grijă de copii cât timp părinții sunt la serviciu. Bunica poate participa cu plăcere la o activitate săptămânală de gătit, împreună cu copiii, în sala de grupă. Aceasta permite copilului să aibă un membru al familiei lui care cunoaște noua lui lume, iar bunica, ajungând să cunoască mai multe despre activitățile din sala de grupă, poate comunica impresiile și noutățile restului familiei.

➔ **Carnetele de dialog**

Acestea circulă între casă și grădiniță și sunt foarte utile. Aceasta este o modalitate foarte nimerită în care familiile pot dialoga cu educatoarea, mai ales dacă familiile nu prea au timp să comunice astfel la grădiniță sau dacă nu au telefon. Aceste carnete de dialog pot fi simple caiete cu foi detașabile, decorate de către copil, care sunt „transportate” înspre și dinspre grădiniță de către copil sau de către un membru al familiei. În cazul unui copil cu particularități sau probleme specifice, acesta poate fi un mod optim de a asigura fluxul unei comunicări continue. Astfel se pot ușor aduce la cunoștința educatoarei și a familiei succesele sau schimbările de comportament ale copilului.

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

Majoritatea programelor educaționale care utilizează aceasta tehnică încearcă să comunice cu familia prin intermediul carnetului de dialog cel puțin o dată pe săptămână. Aceasta tehnică funcționează foarte bine pentru familiile cărora le vine ușor să se exprime în scris. Pentru familiile care nu se pot acomoda cu aceasta tehnică alte sisteme pot funcționa mai bine.

➔ Scurte mesaje scrise

Comunicarea dintre grădiniță și familie poate fi facilitată și de transmiterea unei scurte note (a unui mesaj) către părinți, prin copil. Mesajele trebuie să fie scurte și clare și să descrie o realizare a copilului, o nouă deprindere sau un nou comportament. Ele pot de asemenea să conțină mulțumiri adresate familiei pentru ceea ce a făcut pentru grădiniță. Familia apreciază gestul educatoarei de a trimite astfel de mesaje și se poate simți încurajată să trimită la rândul ei mesaje educatoarei. Acest stil de comunicare poate fi deosebit de eficient dacă educatoarea lucrează cu copilul la un proiect anume care este apoi aprofundat acasă, cu părinții.

Vă sugerăm următorul mesaj:

*Dragi părinți,
Vă invităm să sărbătorim împreună ființa cea mai dragă,
„MAMA”
Veniți să ne bucurăm împreună.*

➔ Afișierul pentru anunțuri

Afișierele reprezintă o altă modalitate prin care se comunică informații familiilor într-o manieră informală. Informațiile de pe afișier pot fi adresate direct anumitor părinți. Ele pot fi: anunțuri ale diverselor întruniri, biletele cu note despre comportamentul copilului sau despre alte aspecte importante. Se pot prezenta și informații legate de activitățile petrecute în grădiniță, produse artistice ale copiilor, povestiri despre excursiile făcute sau fotografii cu membrii familiilor din care provin copiii. De asemenea, vor fi afișate și liste cu orarul zilnic, note care trebuie semnate, liste cu instrucțiuni pentru voluntari. Informațiile de pe afișier pot repeta sau accentua date deja menționate prin intermediul altor forme de comunicare cum ar fi scrisorile sau mesajele scrise.

Este important ca afișierele să fie frumos colorate și plăcute la vedere, aspectul lor trebuind, ca de altfel și conținutul, să fie schimbat frecvent. Dacă afișierele sunt pline de date vechi sau arată dizgrațios familiile nici nu se vor uita la ele. Schimbarea conținutului afișierelor poate reprezenta o sarcină plăcută pentru educatoare, care trebuie să se asigure de faptul că afișierele sunt întotdeauna actuale și interesante. Este întotdeauna mai ușor și mai interesant să se alcătuiască afișierul printr-o muncă de echipă. Folosiți-vă creativitatea, făcând în așa fel încât afișierele să comunice atmosfera și activitățile din sala de grupă. Rugați familiile să contribuie la elaborarea acestor afișiere. De exemplu, dacă un tătic desenează bine, rugați-l să vină în sala de clasă și să deseneze sau să picteze împreună cu copiii, iar apoi expuneți lucrările executate pe afișier.

Sfaturi utile pentru o optimă utilizare a afișierelor.

- Plasați inscripțiile la nivelul ochilor unui adult de înălțime medie pentru a ușura citirea textului.
- Reactualizați cel puțin parțial informația de pe afișier.
- Nu uitați că fiecărui om îi place să-și vadă scris numele și să vadă afișate fotografiile care îl reprezintă pe el și pe copilul lui.
- Afișați lucrările copiilor.
- Informația trebuie redactată într-o formă cât mai laconică.
- Rugați familiile să contribuie la elaborarea afișierului.
- Afișați mesaje adresate direct, personal, cum ar fi o notă de mulțumire la adresa unui anume părinte care a ajutat la un anume proiect sau la o anume activitate.
- Desemnați două persoane care să se ocupe de întocmirea afișierului. În doi este mai ușor și mai amuzant.

Afișierul poate cuprinde:

- ✓ **Gazeta părinților** poate avea rubrici de genul: „Avem nevoie de...”, „Vă aducem la cunoștință că...”, „Învățăm o poezie”, „Astăzi e ziua ta!”, „Sugestiile dumneavoastră ne-ar fi de folos”, „Mulțumim pentru”, „Știați că...”. Aici apar: data unor întruniri, orarul zilei, informații despre activitățile tematice, alte informații utile pentru părinți, lucrări ale copiilor ș.a.
- ✓ **Popularizarea în rândul părinților a unor proiecte/activități tematice** aflate în derulare. Prin afișarea la loc vizibil a obiectivelor, titlul proiectului/activității tematice, coordonatorul proiectului/activității tematice, eventualii colaboratori, acțiunile ce se vor desfășura, a unor fotografii și lucrări reprezentative. Astfel de proiecte ar putea fi: „Poveștile noastre preferate”, „Alimentele-izvor de sănătate”, „Ecopictura” etc.
- ✓ **Amenajarea unor expoziții** se realizează în urma desfășurării anumitor activități, cu grijă să prezinte tuturor părinților toate lucrările realizate de copiii lor. Vă sugerăm expoziții de genul: „Prima mea cărticică!”, „La mulți ani, copilărie!”.

- **Alegerea unei „zi a părinților”**, când aceștia sunt pentru câteva ore, copii. Se duc în centrele de activități și aleg împreună cu copiii activitățile unde vor lucra în ziua respectivă. Astfel, modelează, construiesc, desenează, realizează colaje ș.a. La sfârșit povestesc cum au lucrat împreună cu copiii și ce impresii au. Emoțiile și plăcerea cu care se discută sunt impresionante. Copiii se simt mândri și fericiți că demonstrează părinților lor cum se joacă și cum lucrează ei în grădiniță. Părinții se familiarizează și cu acele jucării care dezvoltă creativitatea și antrenează capacitățile fundamentale vârstei. Totul se poate termina cu o comunicare extrem de eficientă între grădiniță și familiile copiilor. În urma acestei acțiuni părinții pot contribui după posibilități, cu obiecte care nu le mai sunt de folos (pentru crearea unui mediu ambiant specific locuinței) și cu donații de jucării de la copiii lor mai mari.

Se sugerează alte modalități creative pentru facilitarea comunicării: „Un mic dejun duminică”, organizat pentru familii la grădiniță.

- **Convorbirile cu părinții desfășurate la ora venirii și cea a plecării de la grădiniță**

Programul încărcat al părinților cât și un orar de lucru prelungit au drept consecință lipsa de timp liber a familiei. De aceea, ocaziile informale de dialog, dintre educatoare și familie au o mare importanță. Educatoarea poate dialoga (comunica) cu familia dimineața, când copilul, este lăsat la

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

grădiniță, și după amiaza, când copilul este luat și dus acasă. Acestea sunt momentele când educatoarea poate comunica familiei amănunte despre activitățile zilei, despre progresele copilului, amintind de asemenea diferite aspecte legate de întruniri ulterioare cu familia sau de programul săptămânal. Totuși, aceste momente nu sunt propice pentru discutarea neliniștelor educatoarei sau problemelor cu care copilul se confruntă în perioada respectivă, acesta fiind de față. Pentru un astfel de scop este bine să se stabilească o întrevvedere specială. Pentru a asigura un timp special acestor dialoguri familiare cu familiile este nevoie ca orarul sălii de clasa să fie flexibil.

● Promovarea incluziunii sociale în parteneriatul cu familiile copiilor

Se zice că, uneori, zânele fură copiii oamenilor și lasă, în locul copilului furat, un alt copil, de zână. Acesta este, de obicei, foarte frumos, dar dezvoltă un comportament diferit de cel al majorității oamenilor...

Principiul fundamental al educației incluzive - învățământ pentru toți, împreună cu toți - constituie un deziderat, dar și o realitate care câștigă adepți și se materializează în experiențe și bune practici de integrare/incluziune.

Integrarea/incluziunea sunt susținute de existența unui cadru legislativ flexibil și realist, de interesul și disponibilitatea cadrelor didactice, de acceptul și susținerea părinților copiilor integrați, de implicarea întregii societăți civile, precum și de nivelul de relații care se formează și se dezvoltă la nivelul clasei integratoare, bazat pe empatie, toleranță și respect față de toți copiii.

„Educația incluzivă presupune un proces permanent de îmbunătățire a instituției școlare, având ca scop exploatarea resurselor existente, mai ales a resurselor umane, pentru a susține participarea la procesul de învățământ a tuturor elevilor din cadrul unei comunități” (MEN & UNICEF, 1999).

Integrarea copiilor cu cerințe speciale în programul grădiniței este facilitată de realizarea parteneriatului între părinți și grădiniță.

Părinții pot fi parteneri la educație pentru că ei dețin mai multe informații despre copiii lor.

În mod special, relația grădiniței cu părinții copiilor cu CES este nu numai benefică, ci și necesară, ea furnizând informații privind specificul dizabilității copilului, precum și informații privind tot ceea ce până în momentul includerii în învățământul de masă a copilului a constituit contextul de dezvoltare a acestuia (incluzând necesități de ordin fizic și/sau psihic, cutume, factori motivaționali etc). Beneficiarii acestui tip de parteneriat sunt părinții și copiii.

Serviciile de educație timpurie se adresează **tuturor părinților**. Practicile incluzive vizează întâmpinarea nevoilor specifice unor anumite categorii de părinți:

- părinți cu origine socio-economică defavorizată;
- părinți aflați în situații critice ce influențează exercitarea responsabilităților lor parentale și prezintă risc crescut pentru creșterea și dezvoltarea copiilor: divorțați, bolnavi cronici, părinți vitregi, șomeri aflați în pragul sărăciei; părinți săraci, părinți adoptivi, părinți singuri/familii monoparentale;
- părinții copiilor cu cerințe educative speciale (deficiențe, handicapuri, tulburări și dificultăți specifice, copiii cu performanțe superioare și supradotați etc);

- părinții copiilor care întâmpină dificultăți de adaptare școlară respectiv:
 - dificultăți și tulburări de învățare, atenție, maturizare etc;
 - tulburări de comportament;
 - eșec școlar.
- părinții în situații normale, dar care:
 - temporar au nevoie de sprijin;
 - resimt nevoia unei informări periodice;
 - au nevoie de perfecționarea practicilor și schimbarea percepțiilor despre educație în general și despre copilul lor în special.

Munca în parteneriat este și în **avantajul copilului** și în interesul acestuia:

- permite o organizare mai bună a întregului demers educativ-recuperator;
- colaborarea și comunicarea permanentă între partenerii adulți constituie un model de comportament și pentru copii;
- din punct de vedere afectiv, copiii capătă încredere în ei, își dezvoltă autonomia, le apar sentimente de bucurie și satisfacție, simt interesul, afecțiunea, aprecierile adulților cu privire la activitatea lor pentru părinți, pentru cadrele didactice, pentru comunitate.

Este clar faptul că pentru a realiza un parteneriat la nivelul intervențiilor timpurii asupra copiilor trebuie să fie suficiente informații la îndemâna părinților și că deciziile trebuie pregătite cu grijă și împreună.

Avantajele promovării incluziunii sociale în parteneriatul cu familiile copiilor:

- pentru părinți:
 - devin mult mai implicați în educația copiilor lor;
 - stabilesc prietenii și relații de ajutor cu ceilalți părinți.
- pentru cadrele didactice:
 - descoperă noi tehnici de învățare pentru a veni în ajutorul copiilor care întâmpină dificultăți.
- pentru comunitate:
 - copiii devin participanți ai comunității și contribuie la bunul mers al acesteia;
 - ajută la dezvoltarea solidarității și toleranței comunității;
 - avantaje financiare pe termen lung deoarece educarea copiilor în clase integrate costă mai puțin decât în școli speciale;
 - previne și reduce problemele sociale ale comunității și societății.

Vă sugerăm următoarele proiecte ce s-ar putea derula: „ Să-i cunoaștem pe ceilalți și să învățăm împreună” , „ Toți copiii trebuie să vină la grădiniță” , „ Să fim uniți ca o familie” .

● Triada grădiniță-familie-comunitate

La nivelul învățământului preșcolar se înregistrează câteva dificultăți: resurse financiare alocate mult prea mici pentru nevoile existente, slaba diversificare a dotărilor, deficiențe în plan administrativ ce se vor schimba o dată cu schimbarea sistemului de alocare a fondurilor.

Aceste dificultăți pun în evidență nevoia de sprijin din partea comunității, dar și din partea educatoarelor o și mai mare implicare, care să stabilească punți de colaborare cu diferiți actori din comunitate. Mă refer la implicarea lor în derularea unor parteneriate care să conducă la îmbunătățirea condițiilor de desfășurare a procesului educațional și la creșterea calității acestuia.

Fiecare instituție din comunitatea apropiată copilului poate influența formarea și instruirea acestuia prin modalități indirecte, dar și prin modalități directe: sprijin, colaborare, cooperare. În fapt este o responsabilitate pe care o au diferitele instituții de a contribui la efortul educativ și de a sprijini grădinița.

Pentru educatoare este foarte important să identifice acei părinți sau factori de comunitate care pot sprijini, să-i antreneze în acest domeniu, să valorifice și să facă cunoscută contribuția lor. Popularizarea sponsorilor se face la loc vizibil prin nominalizare, fotografii sau prin cuvinte de mulțumire cum ar fi: „mulțumim sponsorilor noștri ” , „mulțumim pentru...” .

● Parteneriate cu părinții

Parteneriatele cu familia cooperează părinții ca parteneri în procesul educativ, îi informează despre valorile promovate în aceste instituții specializate în educația celor mici, formându-i ca beneficiari direcți ai achizițiilor de ordin educațional ale propriilor copii.

Exemple de parteneriate: „ Eu sunt unic” , „ Eu și ceilalți” , „ Părinți și copii” .

Pentru realizarea parteneriatului cu părinții este esențial ca:

- părinții să fie priviți ca participanți activi care pot aduce o contribuție reală și valoroasă la educarea copiilor lor;
- părinții să fie parte la adoptarea deciziilor privitoare la copiii lor;
- să se recunoască și să se aprecieze informațiile date de părinți referitoare la copiii lor;
- să se valorifice aceste informații și să se utilizeze în completarea informațiilor profesionale;
- responsabilitatea să fie împărțită între părinți și educator.

● Parteneriate cu comunitatea

Copilul vine în contact cu persoane diferite, crește și se dezvoltă într-un mediu comunitar variat, necunoscut pentru el. Specificul cultural, valorile promovate de acest mediu trebuie avute în vedere. De aceea este nevoie ca membrii comunității să fie antrenați în luarea unor decizii, direcționarea unor activități, remedierea unor aspecte negative. Cu sprijinul acestora educatoarea își poate manifesta disponibilitatea de colaborare în cele mai diverse domenii.

➔ **Colaborarea cu primăria**

Aceasta instituție se poate implica în activități didactice și de distracție pentru copii cum ar fi:

- înotul sau gimnastica;
- întreținerea și reparația localurilor de învățământ;
- dotarea unităților de învățământ cu mobilier și alte materiale necesare, echipament informatic.
- finanțarea unor acțiuni colective: concursuri cu prilejul zilei de 1 Iunie, cu ocazia sărbătorilor de iarnă.

Exemple de acțiuni comune cu primăria: „La mulți ani, copilărie!”, „Urări de Anul Nou” , „Datini și obiceiuri la români” , „Artiști în devenire” .

În urma acestor acțiuni copiii pot fi răsplătiți cu dulciuri, jucării, carti, diplome și altele.

➔ **Colaborarea cu școala**

Parteneriat grădiniță-școală

În cadrul acțiunii de reformare a sistemului de învățământ și reorganizare a lui pe baze moderne, se subliniază tot mai intens ideea parteneriatelor educaționale, ce creează oportunități de cooperare, consultare, comunicare, conlucrare în vederea atingerii unui scop comun.

În urma consultărilor reciproce, a nevoilor resimțite de ambii parteneri s-a stabilit un acord între unitățile de învățământ implicate. Acest parteneriat se naște dintr-o serie de neajunsuri întâmpinate cum ar fi: relația sporadică dintre școală și grădiniță, necunoașterea suficientă a prevederilor celor două instituții, neconcordanța de cerințe, dezorientarea părinților în ce privește cerințele școlii, nehotărârea lor cu privire la înscrierea copiilor la școală.

Parteneriatul între cele două instituții de învățământ, urmărește găsirea celor mai eficiente căi pentru a asigura adaptarea copiilor cu vârste între 3-6/7 ani la noua etapă din viața lor, școala, după cum vizează și îmbunătățirea pregătirii profesionale a cadrelor didactice prin activități organizate în școală și grădiniță, valorificând cunoștințele, experiența cadrelor și baza materială a unităților implicate.

Vă sugerăm realizarea parteneriatului: „Pași spre succesul școlar” .

➔ **Colaborarea cu biserica** face ca aceasta să promoveze valorile moral-religioase care sunt un punct de reper important în educația morală și comunitară a copilului. Exemple: „În Tine cred”, „Doamne, vino mai aproape” ș.a.

➔ **Colaborarea cu poliția**

Ajută în educația preventivă și cultivarea comportamentelor prosociale.

Exemple: „Învățăm să circulăm corect”, „La drum mici pietoni!” ș.a.

➔ **Colaborarea cu instituții sanitare**, care constituie un partener necesar în creșterea și dezvoltarea tuturor membrilor comunității și la care familia face cel mai des apel. Exemple: „Copii frumoși și sănătoși” , „Fructe și legume de vitamine pline” ș.a.

Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3 la 6/7 ani

- ➔ **Colaborarea cu asociațiile nonguvernamentale**, ca formă de participare la viața societății și de promovare a voluntariatului și a activității în favoarea rezolvării problemelor sociale.
- ➔ **Colaborarea cu parteneri privați** care pot sprijini material unitățile de învățământ și anumiți copii (ajutoare).
Trebuie încurajate acțiunile de voluntariat, ținându-se seama de corespondența dintre competențele personale și activitățile prestate; orice contribuție va fi negociată și contractualizată prin precizarea rolului, a limitelor de competență, precum și a obligațiilor celor două părți.
- ➔ **Colaborarea cu mass-media** ca sprijin al programelor educative, promovare a ideilor noi, inovațiilor și reformei, dar și a unor percepții, imagini și idei în sensul valorilor educației.
- ➔ **Oferta educațională a grădiniței** unde se cuprind date de bază privind programul educativ și administrativ, obiectivele generale și particulare urmărite, personalul didactic și nedidactic, fotografiile cu aspecte de la activitățile din grădiniță, inclusiv cu cele la care iau parte și părinții sau reprezentanți ai comunității, dacă există sponsori, fotografiile cu întreprinderile economice care au sprijinit material grădinița. Și alte elemente care să particularizeze unitatea respectivă. Dacă este vorba de realizarea unui album acesta poate purta numele grădiniței și poate prezenta un simbol/emblemă care să reprezinte grădinița. În același sens, fiecare grupă poate adăuga în album anumite informații.
- ➔ **Colaborarea cu cabinetele de asistență psihopedagogică**
Consilierea are la bază unitatea triadică familie-grădiniță-copil, urmărind o educație eficientă și o dezvoltare optimă a personalității copilului prin armonizarea celor trei termeni ai relației triadice.
În procesul de consiliere se încearcă provocarea unei schimbări voluntare în atitudinile și comportamentul celui consiliat.
Strategiile utilizate în acest sens depind atât de scopurile clientului, cât și de orientarea teoretică a consilierului.
Scopul fundamental al consilierii școlare este sprijinirea clientului (copil, părinte, cadru didactic) pentru ca acesta să fie capabil să se ajute singur, să se înțeleagă atât pe sine însuși, cât și realitatea înconjurătoare.
Principalele componente ale acestei forme de sprijin reprezintă:
 1. Consilierea educativă a familiei sau consilierea familială care se referă la un set de acțiuni preventive și directe de sprijinire a membrilor familiei în îndeplinirea rolului acestora în creșterea, îngrijirea și educarea adecvată a copiilor lor.
 2. Educația familiei și educația părinților se adresează în principal părinților și prevede întărirea rolurilor acestora în acțiuni în favoarea educației și păstrării coeziunii familiei; are și un caracter preventiv, fiind constituită din elemente de educație aplicate individului încă din copilărie în vederea devenirii unui bun partener de cuplu și bun părinte. Ea se deosebește de consilierea cuplului, care se referă la păstrarea relațiilor maritale și rezolvarea diferitelor situații de criză între părinți.

Consilierea familiei și consilierea parentală se adresează familiilor cu copii. Preocupările vizează constituirea unor deprinderi, atitudini, capacități și competențe parentale și familiale. Sunt acțiuni proiectate profesional, realizate de specialiști (consilieri psihopedagogi, consilieri educaționali, sau psihopedagogi educaționali) care își propun să sprijine familia.

Construirea unui parteneriat educativ în comunitatea în care crește, se dezvoltă și este educat copilul constituie o cerință a educației de azi. Se recunoaște faptul că deciziile, acțiunile și rezultatele educației nu mai pot fi realizate decât în comunitatea de opțiune dintre mediile responsabile: familie-grădiniță-comunitate. Din experiență se trage concluzia următoare: colaborarea familie-grădiniță-comunitate este benefică și cu rezultate deosebite atât pentru implicarea părinților dar și pentru membrii comunității care își dau silința să se integreze în atmosfera grădiniței și să se împrietenească cu copiii.

Beneficiarii parteneriatelor educaționale:

- copiii;
- părinții;
- cadrele didactice și profesioniștii în domeniul ocrotirii și educării copiilor.

Bibliografie:

1. Bunescu, G. , Alecu, G. , Badea, D. , Educația părinților, Strategii și programe, E.D.P., București, 1997
2. Gongea, E. , Breban, S. , Ruiu, G. , Activități bazate pe inteligențe multiple, Editura Reprograph, Craiova, 2002
3. Ionescu, M. , Ciucureanu, M. , Preda, V. , Centrele de resurse pentru părinți din învățământul preșcolar, Editura Mark Link, București, 2004
4. Kirten A. Hansen, Roxane K. Kaufmann, Kate Burke Walsh, Crearea claselor orientate după necesitățile copilului
5. Vărășmaș, E. , Consilierea și educația părinților, Editura Aramis, București, 2002
- *** Cum să devenim părinți mai buni, Editura Lumen, 2002, traducere și adaptare: Luminița Costache, Livia Trif, Brenda Padina și Cezar Iliescu-Halt
6. Neamțu, Cristina, Gherguț, Alois, *Psihopedagogie specială*, Polirom, Iași, 2000.
7. Preda, Viorica, *Educația pentru știință în grădinița*, Editura Compania, București, 2000, pag.6.
8. Rogers, Cosby S., Sawyers, Janet K, *Play in the Lives of Children*, N.A.E.Y.E.C, Washington D.C., 1988.

ghid de bune practici

